

# BÖRZSÖNYI HELIKON

*Irodalmi-művészeti folyóirat*

*III. évfolyam 3. szám, 2008. március*



**Pintér Ágnes tavaszi fotói**

## Tartalom:

3. o.: **Olyanok...**; (Karaffa Gyula verse)  
4. o.: **A tékozló fiú monológja**; (Ketykó István verse)  
6.-17. o.: **Harang a haragért**; (Borsi István novellája)  
18. o.: **pancreas teszi a dolgát**; (Egry Artúr verse)  
20. o.: **Kong; Teremtés**; (Székács László versei)  
22.-35. o.: **A magyarországi szlovák kultúra gyöngyszeme: Ősagárd**; (Végh József képes helytörténeti írása)  
36. o.: **Ab ovo**; (Szájbely Zsolt verse)  
38. o.: **Szürke**; (Cserepes Andrea meséje)  
40. o.: **A báránynál is kezesebbek...**; (Móritz Mátyás verse)  
42.-44. o.: **Válság, ahogyan gondolkodom róla, s ahogyan élek benne**; (Handó Péter esszéje)  
46.-52. o.: **1552: A befejező részek**; (Százdi Sztakó Zsolt regénye folytatásokban)  
54.-55. o.: **Alkonyban**; (Demeter Zsolt verse)  
56.-57. o.: **Útra keltünk**; (Csapó Lajos verse)  
58. o.: **Vágyak, léptek**; (Péter Erika verse)  
60.-65. o.: **Erdélyi éjszaka 4.**; (Szőke Mária-Magdolna balladája)  
66. o.: **Húsvét Aszódon**; (Hörömpő Gergely verse)  
68.-69. o.: **A mi családunk; Ünnepek lehetett volna**; (Szikra János versei)  
70.-73. o.: **Háztáji; Pohár mellett; A maga módján; Emberek**; (Kovács T. István versei)  
74.-77. o.: **a megfogott pillanat; Neved, hiába...; Örökifjú március; Megváltók köllenek**; (Balázs Sándor versei)  
78.-81. o.: **Programajánló**;  
82. o.: **Auditor: Csingatésza**; (Szávai Attila írása)  
84. o.: **Falaz neki az ács**; (Szunyogh Pál verse)  
86.-88. o.: **Hírek**;  
89. o.: **Impresszum**;

**E havi számunkat a Nagyorosziban élő és alkotó Pintér Ágnes rajzaival, akvarelljeivel, akrilképeivel, fotóival díszítettük, köszönet a képek közlési jogáért! (A Szerk.)**

**Pintér Ágnes:** 1980-ban született Budapesten. Tanulmányait a Balassi Bálint Gimnáziumban, a Théba Művészeti Szakközépiskolában (szobrász), a Garabonciás Üzleti és Kommunikációs Szakközépiskolában (elektronikus grafikus, kiadványszerkesztő), és a Kaposvári Egyetem Művészeti Főiskolai Kar rajz-vizuális kommunikációs tanár szakon végezte. Szakmai tapasztalatokat a Rózsafellegek című mesekönyv illusztrációjával is szerzett, amit a Tóth Könyvkiadó adott ki. Emailcíme: [pagens@freemail.hu](mailto:pagens@freemail.hu), telefonszáma: (30) 360-26-12

**A képek jegyzéke:** Címoldalon Pintér Ágnes tavaszi fotói; 5. o.; 19. o.; 21. o.; 37. o.; 39. o.; 41. o.; 45. o.; 53. o.; 59. o.; 67. o.; 83. o.; 85. o.; Hátoldalon Nyírjes című akrilképe látható.

# KARAFFA GYULA

## *Olyanok*

járnak mostanság az eszembe hogy az ember  
csak ül csak üldögél nem beszél  
oszt' egyszerre csak kimond valami igazságot  
vagy csak úgy valamit ami eddig nem volt  
vagy volt de nem neki és nem így  
nem így de eztán már igen  
és hogy honnan kitől miért  
mert olyan zavaros ha az ember csak ül  
csak üldögél nem beszél  
oszt' egyszer csak kimond valami igazságot

de ugyanígy van ez például a találmányokkal is  
az ember csak ül csak üldögél nem beszél  
oszt' egyszerre csak kimond valamit  
akár ahogy azt az Isten is tette elsöre  
aztán megcsinálja elkészíti összerakja  
és büszkén néz rá ha működik  
ha nem akkor is mert a saját gyermeke  
de ez is olyan zavaros ha az ember csak ül  
csak üldögél nem beszél  
oszt' egyszer csak kitalál valamit

olyanok járnak mostanság az eszembe  
hogy mindig csak az igazat kéne  
már ha szólunk egyáltalán ebbe a szótlan világba  
mikor csak üldögélünk a tévé előtt  
csak a valódit kéne de mi lenne velünk  
csak a képmutatás vezet a látszat  
s tán ez a látszat a valóság maga  
ahogy álmodjuk az érzéseket az ízeket az illatokat  
ha belém szúrnanak egy pengét  
tán a vérem sem folya el

# *KETTKÓ ISTVÁN*

## **A tékozló fiú monológja**

visszamegyek atyám házába  
hol csillag-csödörök rúgják szét az éjszaka  
csöndjét ha patáik sarat vágnak arcomba  
megtörlöm magam a hajnal gyolcsfehér ingével  
értem kiált a kanász szilveszter éjjelén  
értem zeng a kórus fent a toronyban  
engem várnak a juharfák az út két szélén  
engem köszönt boldog ugatással kutyánk  
miért ne mennék haza feslett álmaim majd  
anyám összevarrja a megbocsátás fonálával  
felém fordítják arcukat kertünk napraforgói  
értem kárálnak tyúkjaink az ólban  
értem rőfög disznónk  
majd megvakarom fültövét  
s elnyúlik lustán lábaim előtt  
visszamegyek atyám házába  
hol esténként tornácon ül a hold  
s behallatszik szobámba a tücskök  
ciripelése fáradt vagyok nincs erőm  
a kóborlásra visszahívna a déli  
harangkondulások csörren a tányérban  
a kanál atyám áll a kapuban  
és asztalhoz hív mint régen



# BORSI ISTVÁN

## Harang a haragért

Valószínűtlen képek peregtek az agyamban, az ébrenlét és a félálom között. Itt-ott egybekapcsolódva elmúlt napjaim emlékkockáit sorolták, máshol hajdanvolt álmok, ábrándok, hangulatok kusza halmaza volt bennem, hovatovább, órák óta csak csillapítani akarom őket. Talán igaza van annak a bölcselkedőnek, ki szerint a ma embere nappal féktelen, éjjel nyugtalan. Talán az elmúlt negyven év nyûgje, férfias fáradsága van jelen, talán a mindennapok tehetetlensége miatt vagyok tehetetlen, és ezért vagyok képtelen aludni? És így a végtelenségig. Mígnem valami történt. Valami, ami nem kuszán töredékes, hanem összeszedett, egész és tanulságos. Nem tudom, hogy álmodtam-e, gondolkodás nélküli gondolataim teremtek, vagy csak különös éberségben figyeltem a következőkben elmesélt történetet. Velem történt, olyankor és olyan helyen, amikor és ahol sohasem jártam. Valahol az én és a már nem-én mezsgyéjén.

Szökésbarna, tíz-tizenkét éves formájú fiúcska voltam. Persze, ahogy éreztem, ott és akkor tudtam, hogy vagyok valaki. De nem is csak akkora, mint a testem. Azt is tudtam, hogy Tomcsinak becéztek. Bár hallgattam rá, tudtam, hogy engem senki sem lát, legalábbis azt nem, aki valójában vagyok. Sokszor mondták is nekem, hogy furcsa egy kiskacsa vagyok. Nem féltem semmitől, talán még az ördögnek fiától sem. Talán ezért sem volt igazán barátom, a nagyok elkerültek, mert nem tudtak megfélemlíteni. Pedig eleinte verést is kaptam rendszeren. De adósa nem maradhattam senkinek. Kinek-kinek azt, mi a jussa.

A magam korúak, vagy a kicsik pedig éntölem féltek. Pedig nem bántottam közülük egyet sem. Úgyhogy a környék erdeit jártam. Messzi földig nem volt olyan zug, patak, szikla, melyet fel nem fedeztem volna. Nagy bánatára anyámnak, merthogy ő foltozta ruháimat, kötötte sebeimet, nagy aggodások közepette.

Apámat ritkán láttam. Valamiféle bányánál dolgozott, ismeretlen, messzi földön, illetve mondhatni messzi föld alatt. Már meg ne kérdezzék, hogy hol laktam, de nekem akkor olyan természetes volt, hogy - otthon. Ez a világ középpontja. Ha volt eszük az angyaloknak, hát csak ide rakhattak fészket, a Báránybérc felhői közé. De mivel itt van a világ köldöke, hát az istentelenekből sem lehetett hiány.

Az ördögtől ugyan soha sem féltem – de került is engem rendszeren – hát azért teremtette Isten a maga jóságából azt a fránya tanítót, a Szigorbá-t. S ha volt gonosz ember a földön, ez a legtöbbször is felülmúlta! Már az eleitől nem szerettem azt a sok piszmogást, hogy úgy bánjon a gyerekemberrel, mintha az hülye volna. Hát végre, a dolga az lett volna, hogy ama tudásából táplálja a szomszédokat, de mit tőle kaptunk, keserű volt, maró, mint az ecet.

Olyan szikárféle ember volt, vastag szemüvegén keresztül lesett bele a fejünkbe. Mondhatnám öreg, de nekem minden felnőtt öreg volt, láttam is egyik lábukat félig a sírban. De a másik lába is elég volt, hogy minden nap bevánszorogjon az iskolába.

Anyámtól, nővéreimtől rég ellestem a betűvetés fortélyait, volt is kedvemre való könyv szépszámmal házunkban, úgyhogy barangolásaim során olvastam őket. Akár az erdei tisztásokon, sziklák tetején, zenét az erdő neszei adtak hozzá. Úgyhogy tanításom csupán fegyelmezésemre szorítkozott, mint mondtam, nem igazán volt kedvemre. Mikor csak tehettem, Szigorbá tanító úr vert, miért úgy tartom a tollat – merthogy a rosszabbik kezemmel írtam – vert, mert felszólított, hogy; - Na, folytasd nagyokos! – mikor folytattam, mert tudtam miről is lett volna szó, ő rögtön másképp fogalmazott. De még egy évet sem jártam, már nyilvánvaló volt, hogy feladhatom a járásbírói székemet, de még marhapasztornak sem vagyok jó, mert elapadnak miattam a tehének!

Minden nap ezt kaptam. Anyám oly sokat sírt miattam, hogy nem szívesen voltam otthon. Apám, ha néha hazajött, hallgatag konoksággal megtette, amit egy apának tennie kellett. Élt a szíjjal, szigorral, mit kötelessége volt megtenni.

Mikor az erdő kitavaszkodott, a maga jóságából el is tartott gyümölcseivel. Madártojással, gombával, számcáccal. Még haza is hordtam belőlük bőséggel, jutott boldog-boldogtalannak, de ott is azt kaptam, hogy haszontalan vagyok. Nem segíték a baromfiudvar körül, vagy a disznóknál. Nekem volt pedig a legtöbb állatom. Arcról ismertem minden mókust, baglyot, verebet, őzet, pintyot, mert nagyon balga az, ki szerint mindenik egyforma. Csak a felnőttek gondolják így, akik olyan rohanásban vannak, hogy csak néznek. De mire látnának, máris továbbállnak. Még a völgy másik oldalán futó nyúlíró megmondom, hogy melyik kotorékból való volt.

Hát képzelhetik, mennyire vártam, hogy végre élővilágot tanulhassak. Már az év elején elsőként forgattam a róla szóló könyvet, s ha valaki veszi a fáradságot, két szót bárhonnán felolvas, tudtam volna zökkenő nélkül folytatni. Ami a mi élővilágunkat illeti, tudtam, hogy hol fogok jelentkezni, mert bizony némely dologban akadtak volt hiányosságok.

Eljött az a nap is, bár csak mégse lett volna! Mikor először jelentkeztem, Szigorbá csendre intett. Sorban, csak másokat szólított fel. Ezt még csak viseltem valahogy, de mikor a gerlékről volt szó, nagy erősen jelentkeztem, végre elmondhattam, hogy tudom, hogy itt is fészkel egy ismeretlen fajtájú pár, olyan sziklán, ahová még én sem másztam fel. A könyvünkben sem szerepel. Még az erdőmestert is megkerestem miatta, olyan sok madarászkönyvében ez nem volt benne, de valahogy végére kell járni a dolognak! Talán majd a tanító megérti, hogy milyen fontos felfedezést tettem, talán ír egy olyannak, olyan nem tudom hogyishívják, aki csak egész nap a madarakat lesi, és hogy ezért pénzt is kap valakitől! Az a valaki, aki ezért még fizet is, legalábbis olyan hatalmas lehet, mint az Isten! Mert csak keserves, nyomorúságos munkából éppen hogy megélni tudó embert ismerek, hé! Odaadom az üdvösséget érte, mert ez az, amit örömmel tennék - mit nekem a túlvilág! Hé, figyeljen rám valaki, mert én is ilyen megfigyelő izé akarnék lenni, ezért még meg is húznám magam az órákon, tanulok gyertyafényben a kemence mellett, segítenék a disznók körül, talán még oda is szögezhetnék Jézus Úr mellé a keresztre, ígérem, jó leszek, jól teszek, kiáltanék, hééé...!

A tanító most nem ütött meg. Bár tette volna! Hozzám lépett, megsimította a hajam, de épp olyan érzéssel, mint apám a szúrás előtt a disznót paskolgatta.

- Szegény kis hülye! Pont te fogod feltalálni a tyúkszarban az ütőeret! - majd tehetetlenséget színelve széttárta a karjait. - Szegény! - mondta nyomatékkal, de ezt már csak én hallottam, mert az egész osztály sírva röhögött. A többire csak homályosan emlékszem. Talán én voltam, talán csak a vágyaim, de mintha egy gyerek oroszlán módjára vetette volna magát a tanárjára. Talán ennek a tanárnak mintha az arcába is mart volna tíz erős kis karom. Talán a vastag szemüveg is koppant volna a valószínűtlenség talaján. Talán még egy cingár csontos láb is adott volna egy kis csontzenét, lehet, hogy megrúgódott, vélhetőleg nem az, melyik már a sírban van úgyis, mert valami fájdalmas ordítás is lehetett. De inkább csak a csöndtől fogva emlékezem, súlyos és végleges csöndről van emlékem. Mintha lelassult volna velem az idő. Néztem a döbönt gyermekarcokat, oly nagyon hasonlónak írta őket a meglepődés, mintha egy anya szülte volna valamennyit. És láttam egy barnás, öltönynek nevezett rongykupacot, mely lassan, kísértetiesen és üresen emelkedik fel a sarokból. Olyan érzetem volt, mintha egy üres csigaház szippantaná magába a csigát. A test bár mozdult, lassan visszarendeződött a ruhába, mégis élettelennek, még a korábbitól is üresebbnek tűnt.

Zihálva éledtem ismét férfiúi önmagamra, a panel zajaira, a feleségem üres helyére, ki éjszakásként dolgozik most. Döböntem kerestem magam, emlékeim szerettem volna füzérbe kötni, gyerekkortól a mai napig, mert megőrülök! A szám kiszáradt, zavarodottan kerestem a konyhai vízcsapot, közben elidőztem kissé a folyosó nagy tükre előtt. Igen. Ismerősnek tűnik. Magas, tarkóig érő homlok, néhány ránc, kamaszkori aknék nyoma, némi táská a szem alatt, egy kis pocak. Igen. Ismerős érzéssel simítottam meg a fellelt „tárgyaimat”. Most, először gondoltam arra, hogy ez vagyok én? Ennyi? Egy maroknyi emlék a múltból, nyolcvan kiló hús, csont, zsír.

És mi van Tomcsival? Mi van az ő emlékeivel? Mi van, ha ő néz előbb a tükörbe? Akkor én tűnök el, úgy, hogy semmi sem marad utánam? Oda az életem? Küszködéseim, lakásom és a megszokott házastárs feleség?

Mire a konyhába értem, hiába volt száraz, szomjazó a testem, mégis csurom vizes lettem. Mielőtt a hűtőt kinyitottam volna, le kellett üljek. Csak a jól ismert érzés, a hús, párás sörösüveg tapintása, a kupaknyitás pisszenése kezdett kissé megnyugtató. Lehet, hogy megőrültem? Mehetek agyuturkászhoz, álljak sorba száz zokogó nő mögött, valami málló vakolatú folyosón? Voltak már rémálmaim. Voltak szép, vagy izgató álmaim. De ahogy ébredtem, percről-percre homályosultak a történetek, nem beszélve arról, hogy szokatlan, elmosódó, egybefolyó képeik ébrenlétben nevetségesen valószínűtlenek voltak.

Reggelig nem mertem lefeküdni. Az óracörgés felöltözötten talált. Cetrilre leírtam az asszonynak, hogy mit vásárolok be aznap, nehogy kétszer vegyünk azonosat. Már jobban voltam, tudtam, hogy dolgom van, amit el kell végeznem. Muszáj!

Aki kimarad, az lemarad. Ilyen egyszerűvé vált a világ. A szokásos gyomortáji érzésem, szorongásom kávéért kiáltott. Gépszerűen készítettem az újabb adagot, pedig három kávé ittam előtte az élményeim után. Gépiesen kényszerítettem magam cipőmbé, buszra, villamosra. Gépiesen, közönyösen mentem a gyárba, a lakatos szereldébe. Gépiesen dolgoztam, program szerint jött is a főnök, úgy általánosságban legyalázott mindenkit, végül ismét megtalált. Értette a módját, hogy régi sérelmeim sebhelyeit minden nap elevenné piszkálja, önértetem, méltóságom morzsáit csipegetse. Viccelődünk is a kollégákkal, hogy ez a Feri gyerek az, akivel az Isten veri a dolgozót. Tapasztalata, hozzáértése csak akkor nulla, ha fölfelé kerekítünk. Bezzeg akkora „hátszele” van, hogy egy atombomba sem képes a cégtől elmozdítani. Fejébe vette, hogy ő az élet és a halál ura felettünk. Minden nap, mind a tizenkét beosztottjával eljátszotta a császár és a pór találkozását, figyelmeztetve, hogy csak rajta múlik, holnap lesz-e munkánk. Háta mögött mutogattunk karunkkal egymás felé, hogy attól ilyen peckes, feszes, mert ekkora dákóval kínálták meg az éjszaka. Különösen kegyetlen volt velem, mióta tudta, hogy adósságrendező hitelt kellett felvennem. Kisgyereink gyógykezelése, temetése, az asszony terápiáinak sokasága miatt, csaknem becsődöltünk. Amióta Andrea, a feleségem ismét dolgozni jár, a hitel kevesebb, autót eladtuk, így megvagyunk valahogy. Negyven fölött nem ugrálhatok, jól meg kell húzni magam. De ez - a Ferinek titulált kisköcsög - jegyem a túlvilágra. A vörös posztóm. Számtalanszor jutott eszembe a hajlítók és a présgépek közepette, mi lenne, ha a „véletlen” hozzásegítené, hogy két dimenzióban láthatnám ezt a bunkót. Talán meg lehetne babrálni a vészleállítót, ha valamiben megcsúszik, megbotlik, expandált lemez lesz belőle. Meg egy nagy kupac facsart trágya.

Késő délután gépiesen bekapcsoltam otthon a tévét. Az asszony a konyhában motozott, kezemben sör, előttem a napi újság. Ismét egy agyament érzés hasított belém; már megéltem ezt. Sőt! Már meg is elégeltem. Már szinte a saját keresztnem sem tudom, még magamban sem mondom ki, hogy Sanyi! Az asszonnyal talán évek óta nem hívtuk nevén egymást. Nem is tudom, miért nevezik ezt a rohadt papírt újságnak? Hiszen minden nap: Lezuhant, kisiklott, sztrájkolnak a... sikkasztott, eladta a gyerekét, megdöntötték, felgyulladt... A reménytelenség, a talajtalan vegetálás hírei. Nap, nap után. Már örület sincs, már a fájdalom sem a régi, nincs szerelem, nincs gyermek.

És én vajon hol vagyok? A kuli, a csorda, a zaba, a döglés, néha egy meccs, de már senki sem jár az ismerőseihez, csak otthon dühögöm ki magam egyedül. Nem mertem nagyot álmodni, de ez már minden képzeletet felülmúló - üresség! Szeretném kiáltani innen az erkélyről! -Hé! Hallja valaki? Lát engem valaki? Ébresszetek fel! Ébresszetek feel!

A hirtelen jött pánik még alig csitult, Andrea az ajtóból kissé behajolva, rám sem nézve beszólt:

-A holnapi kajádat betettem a hűtőbe, majd egyél vacsorát.

Már nem tesz a mondat végére felkiáltójeleket, mint régebben. Pedig zsémbesebb, mint valaha. „Változó kor” - mondják az okosok - de a francba az egésszel, ha még valami változna benne! Másoknak miért jön be az „életbuli”?

A vacsorámról is elfeledkeztem, fekve néztem csak a tévét, de hiába kérdezne vissza róla bárki, már nem is emlékezem, mi volt a műsor. Izzadt ágynemű szaga, képek, képek, képek... Láttam magam egy-két kockányit az életfilmemből, de másodpercenként kapcsolt át bennem valami, újabb és újabb adást, programot vetítve. Bizonyára egyikkel sem lehetett az agyam túl elégedett, mert haladt is rögtön tovább. Gyerekkori emlékek és a francos Feri főnök. Aztán számlák, Feri, temetés, Feri. Dühödten csaptam a párnára. Egy szerelmes ember sem gondol ennyit szerelme hölgyére, mint én erre a szemétládára. Legalább a fejből tudnám kiirtani. Hm. Irtani. Kinyírni! Kinyírni, megrugdalni a rohadékot! Eltemetni, de még előtte a dögöt is jól pofán vágni lapáttal! Legalább aludnék már, hogy eltűnhessen végre a felejtés homályába, takarodjon az otthonomból, a fejből... Már csaknem esdekeltam az alvásért. Kapják el azt a rohadt kis mocskot! Csendőr! Csendőr! - kiáltott utánam a tanító, a szokott baritonja helyett, valószínűtlenül magas hangon! Börtönben fogsz megrohadni, te fattyú! - vetette utánam az ajtóból.

Nem igazán érdekelt. Valami úgy éreztem, örökre elszakadt bennem. Ott és akkor. Az sem érdekelt, hogy nem tudtam, mi a fattyú, talán valami gonosz madár egy népmesében. Mert a hangsúlyból éreztem a súlyát. Ez a súly csak valahol idebe nyomott valamit, de oly nagyon, mintha víz alá merítettek volna. A hangok is csak úgy értek át hozzám. A nehézség a lábamba nem jutott el, mert oly szaporán szedtem, hogy nem is tudom, hogyan jutottam el a Kapubérc kiugrójához. De mintha minden néma, élettelen és szürke lett volna. Hihetetlen, hogy még szellő sem fújdogált. Sem illat, sem hang, az erdő lombja csak papírmasié, mintha valami másik, elvarázsolt világba csöppentem volna. Egyszeribe nem volt ismerős a szomszédos Bányabérc, pedig kiköpött olyanszerű, de valahogy most élettelennek tűnt minden. Tomcsi, Tomcsi, hát hova kerültél? Hol vagyok, hova lett az élet, hova tűnt az Isten?

Nem tudom, meddig ülhettem itt, konokul, befelé sírva. Ugyanis csak így tudok sírni. Megtanultam, hogy azok sírnak, akiket legyőztek. Na meg a lányok. Azok meg mindenen elpityerednek.



Egészen valószínűtlen volt számomra, mikor meglehetősen közlőrl hallottam meg a kolomp hangját. Úgy tudtam, az én fülem jobb, mint Fikarc kutyánké. Most pedig csak egy kőhajításnyira halad a nyáj, békés egykedvűséggel. -Le te, le! Szorítsd! Hé, hééj! - hallatszott időnként, majd némi vakkantás után a nyáj hol egyik, hol másik szárnya rebbent meg. Ilyenkor kissé élénkebben zörrent a kolomp. A birkák önként választott császára, egy jól megtermett számarcsödör peckesen lépkedett, ügyelve, hogy a pásztorkutya terelési manőverei miatti irányváltozást a saját döntésének mutathassa a többiek előtt. Sok fifikás állatot láttam, de Péter bá' szamarán, Lajoson nem sok tesz túl egyik sem. Így, mire előkerült a gazda, már tudtam, kit fogok meglátni.

Arra lettem figyelmes, hogy valahogy visszaterelte ide az életet, vidámságot az a nyáj, amit már oly sokszor láttam, kőborlásaim nyomán. Hangok és a mozgás után a megmozduló szellő, az erdő vegyes illata, megnyúló árnyak visszavarázoltak engem a valóságba. Mintha lehullt volna rólam egy átok. Na, hát az átkokból is szakértő volnék, mert ha már rám tették, meg akartam mindeniket ismerni. Könyvekből, öregasszonyok és pásztoremberek meséiből. Persze ez csak a rosszhíremet növelte, mert olyanokkal beszélgettem, kiktől megborzongtak a falusi népek. Pedig mondom, ezeknek sokkal inkább helyén volt az eszük, mint a sokaságnak! Mikor nem tudtak elvégezni maguktól valamit, hát félretették azt a fura nézésüket, s olyan mézes-mázosan babsalyogtak nekik, mintha saját édesanyjuktól kérték volna a lekváros buktát. A magányos erdőlakó, vagy pásztornépeket igen hosszasan pletykálták, mivelhogy maguk nem kelhettek saját védelmükre. E furcsa figurák egyike volt Péter bá', nagy, behemót ember, ki most alattam legelteti a nyáját.

Sokszor és keveset beszélgettünk, mikor találkoztam vele. Első alkalommal egy lejtőről rohantam le éppen, hogy repüljek. Egyre hosszabbakat szökelltem, ahogy a libacsapattól láttam. Egyre magasabbra, szinte már éreztem, hogy a következőnél már csak megközelíti a lábam a földet, amikor elfogyott a felszállóhely. Elég méltatlan helyzetben voltam éppen, mikor egy nagy medve árnyéka vetült a hason fekvő testem fölé. Na, vége neked világ, szervusz Tomcsi, vagy ki voltál, neked harangoztak! Mire felocsúdtam, már fordított is hanyatt, időm sem volt megijedni. Szőr-szőr hátán, csupán elöl volt valami valószínűtlenül nagy és fekete, mintha betöltötte volna az eget. Olyan nagyon meglepődtem azon a „nemtudommin” lévő pamacson, hogy minden meglepődésem ellenére felnevettem. Máig sem értem, miért. -No, jól vagy gyerek? - hallatszott valami emberi szó a medveforma alak felől. Mit tagadjam, van még mit gyakorolni, mire szebben sikerül! - válaszoltam kissé sziszegve, a térdemből jövő fájdalomtól. Erre nincs magyarázat, de tényleg tudtam, hogy a fekete szőr alatt valami mosoly született. Mikor felkeltem, a szőr mögött ember dörmögött. Rajta hatalmas, kifelé fordított suba. Kezében egy fejszeforma méretű fokos. Hát így esett találkozásom, barátságunk kezdete Péter bá'-val, a három bércek titokzatos szellemével.

Azóta többször is találkoztunk. Gyorsan gyógyult a bőrnadrágom, mely a reptetéskor véresre hasadt. Péterbá' kenőcse sokat segített, a seb hajlékony maradt, nem szakadt fel oly gyakran. Anyám, mikor megtudta, hogy kitől kaptam orvoslást, a foga között elszisszentett egy „Jézusom segíts meg...” mondatocskát, mi a saját olvasatomban annyi: Többé ne szólj senkinek a találkozásainkról! - így lettem először hazug ember. A bérc szelleme otthon is kiközösítetté vált, így hát egyformák lettünk. Ettől fogva vált Péter bá' az én titkos barátommá.

-Talán baj van a világgal, ifjú úr? - sandított felfelé a juhász. Bizonyára feltűnt neki, hogy nem törleszkedem a közelébe. Majd kényelmesen letelepedett. Néztem, hogy körötte sertepertél a nyáj, olyan békésnek is tűnt egyszeribe minden. -De jó nektek birkák! Nincs tanítótok, más dolgotok, gondotok nincs is, mint hogy legeljete! - gondoltam felőlük. Mikor az öreg kényelmesen megtöltötte a pipáját, szertartásos nyugalomban pöfékelt, csak lemásztam helyemről, hogy a közelében lehessenek. Úgy helyezkedtem, hogy ne zavarjam őt, de a pipájának füstje felém szállhasson. Milyen különös! Soha sem szerettem a dohányfüstöt! - gondoltam magamban. De valahogy ez mégis más, mint lent a faluban, apám teraszán, pálinkagözökkal, szitkokkal kevert, savanyú-keserű kaparó bûz. A pipa illatot árasztott. Talán eredetileg ez is füstnek készült, de ahogy az öreg magába fogadta, feloldotta azt testében, mire az újból a világra bukkant, már megtisztította ott benn valami a maró hatásától. -Látom, volt már szebb nap is. - mondta csak úgy a világba Péter bá'.

Most, hogy feszülten őrá figyeltem, felfedtem az öreg egyik titkát. Talán nem is beszél. Legalábbis semmi nem mutatja. Hatalmas, sötét bajusza ráhajlott az állára. Közben míg beszél, a szőr meg sem rebben. Pedig gyanítom, hogy valahol lehetett szája, mert a pipa csutorája ismét utat tört a sűrűben. A falusiak, vagy a tanító amikor beszélnek, látom a szájukat. Látom, hogy az édeset ígérő szavaik alatt ajkukat résnyre feszíti az irigység, elégedetlenség. Mikor meg a haragjukat fegyelmezik, azt mondják csak ki, amit mások hallani akarnak. Közben kicsi, kerek nyílás kerekedik az orruk alatt, valódi, perzselő mérget löve az ellenfelükre. Péter bá' talán mélyebbről beszél. Valahonnan a mellkasának legmélyebb csücskéből. Szavainak valódi ereje van. Old és köt.

-Meg fogom ölni! - mondtam ki, még mielőtt gondolkodtam volna. -Megölöm azt a nyomorult tanítót, ha addig élek is!  
- közben akaratlanul nedves lett a szemem. Egy újabb füstfelhő - mint egy imádság az éghez - szállt fel az öregből.  
-Megölöm! - akartam a teljes, előző történetemet elmesélni, de a gyűlölet csak ezt az egy szót engedte ki az ajkamon.  
-No hát, ha úgy kell, öld meg! - dörögte az öreg juhász, kis szünet múltán anélkül, hogy rám nézett volna. Az egész nagyon váratlanul ért. A torkom ismét megnyílt, a könny elapadt. Azt mondja ő is, hogy „meg kell tennem”?  
-Aztán, hogy fogod tenni? - kérdezte.  
-Ezzel ni! Kiontom a belét! - vettem elő jókora zsebkésemet. Leszúrom, mint egy disznót! - tettem hozzá. Ekkor a juhász kinézett maga előtt egy kis kopáros részt a füvek között, lábával egyet seper rajta, majd erősen sarokkal a nyomba lépett, majd visszaült. Jól látható lenyomatot hagyott hátra.  
-Fiatalúr! Mutasd meg, hogyan teszed! - bökött az orrával a föld felé.  
-Így ni! - ugrottam rögvest, s a lábnyomot össze-vissza döfködtem, majd miután „kivégeztem”, a földet, gyepet, levelet rugdostam, végül olyan halmot hagytam, mint egy disznótúrás. Kissé jobban éreztem ettől magam. Legalábbis, ismét kaptam levegőt.  
-Látom, látom. De vajon így elvetted-e az életet, vagy csak a lenyomatát szaggattad széjjel?  
-Persze, hogy meg tudom ölni! Senki sem akadályozhat meg! Még kend sem! - már szégyelltem is, ahogy ezt odavettem a barátomnak.  
-Semmit sem tudok megakadályozni. Nem is akarok. Barátok volnánk, vagy mi? Csak annyit kérdek, mikor apád karácsonykor disznót ölt, hajnalban kiszaladt hálóingben, s össze-vissza kaszabolta azt az ólban? Majd ezután szólt anyádnak, hogy tegyen vizet, vegyen paprikát, pucoljon hagymát?  
-Háát, nem! - nem értettem, most meg hová akar kilyukadni.  
-Nem bíbelődtek előbb az edények, szerszámok, fűszerek előkészítésével legalább egy-két napig? És a komaságot sem hívtatok meg az eseményre? Hogy is volt, Tomcsi? - kérdezett rám dörgedelmesen.  
-Egy ember halála nem érdemel meg annyi előkészületet, mint az oktalan állaté? - tette hozzá, mert nem válaszoltam.  
-De. - mondtam lehajtott fejjel.  
Péter bá' lassan felállt, két mozdulattal, nagy lábával elsimította a dülásom nyomait.  
-No, akkor holnap ugyanígy! Készülj egy napot. Egyetlen feladatot adok. Te írd meg Szikora tanár úr (mert így hívták a Szigor néven gúnyolt tanítóm) temetési beszédjét. Emlékszem, mondtad, hogy már többször is elvittek téged a szüleid temetésekre. Meglátod, ha felkészülsz, minden gyerekjáték lesz!  
Azzal már hátat is fordított, Lajos a szamárral is megérezte az indulás ígérését és a nyáj eleje felé somfordált.  
Csaknem estve volt, mire hazáig vánszorogtam. Nem siettettem a „beszélgetést” anyámmal. Mindenről értesült volt. Még arról is, hogy mit tettem vele és miért érdemli ezt meg ő és apám. Mielőtt felvonultattam volna érveimet, anyám már hozta is a sajátját. A mogyoróvesszőt. Mivel meleg és rövidnadrágos időszak volt, minden egyes „érve” látható maradt. Helyettem hárman is sírtak. Anyám és két nővérem. De azok bőségesen.  
Mikor beköszöntött a hajnal, nagy csörömpöléssel jöttek a csendörök. Mint korábban mondtam, semmitől nem félttem e világon. De mikor ez a kettő fölém tornyosult, valami láthatatlan kéz szorította össze a torkomat.  
-Te rohadt kis taknyos! Kezet emelsz a tanítóra? A gyereknek a tanító a törvény! Aki a törvényt megtámadja, azt börtönbe vetik, a patkányok közé! - miközben ezt mondta, lelki szemeim előtt megjelentek a patkányok. Barátságos, értelmes, összetartó lényeknek ismertem őket. Legalább a társaságom jobb lesz, mint idehaza, gondoltam.  
-Aki ilyen romlott, anyaszomorító, az nem érdemel mást, mint hogy bezárják oda, ahol a napot is csak rajzolván láthatja! - majd a nyomtérked kedvéért olyan pofonokat kaptam, amitől csak csilingelést hallottam.  
-Most még ez egyszer... - mondta az őrmester távozóban, de azt már csak szájról tudtam olvasni, a fülem csengésétől, majd hátat fordítva mindketten kimentek. Anyám velem takarította fel az orrom vérét, és rájöttem, már a csendöröktől és a börtöntől sem félek. Hiszen a csendörök is csak úgy „beszélnek”, mint a többi emberek.  
Az első adandó alkalommal kenyeret, sajtot csentem, meg papírt, tollat, kalamárist dobtam be az átalvetőmbé, és sajtó lábaimmal szaladtam el az emberek világából, hogy megírjam a halotti beszédet. Keserűséggel, fájdalommal voltam teli. Nem szaporítom a szót, de minden szenvedésem okát, ezt a gyalázatos tanítót a beszédemben jól elrendeztem. Ettől kissé visszabillent bennem a világ tengelye. Péter bá'-t már kerestem, előbb is találkoztunk, mint előtte való napon.  
-No, elkészültél? Hadd lám! - s azzal evette a művetem.  
-Szerinted itt valami nem hibádzik? - mutatott a papírosra.

-Hát mi?

-Talán egyedül leszel a temetésen?

-????- gyorsan szokott vágni az eszem, de most szóhoz sem tudtam jutni! Azt hiszem, most tudtam meg, milyen a valódi szégyen. Csak magamra gondoltam! Lehajtott fejjel, teljes erőből a földet néztem.

Emlékszem a temetésekre, ahogy az elhunytat a szónok érdemei szerint méltatta. Hiszen szülő, szomszéd, testvér, valamilyen dolgozó volt, azok nevében búcsúztak el tőle. Rájöttem, hogy a tanítómról szinte semmit sem tudtam. Persze arról egyik sem beszélt, hogy az elhunyt ki volt, csak arról, hogy mit csinált. Aki nem „csinál”, az halott. Már igen kiskoromban, mikor csak ültem egyedül a patak partján, semmit sem csináltam, csak figyeltem a vízi rovarokat, halakat és hallgattam az erdőt. Akkor még azt hittem, hogy ez valami nagyon jó. A temetésen rájöttem, hogy ilyen halottnak lenni! Nem is tudom, mi a fenéért félnék úgy tőle az emberek. Ha még egyszer indulhatnék az életemmel, inkább lennék ilyen halott, mint otthonomban az élő! Vagy esetleg olyan madárfigyelő lennék még.

Azután emlékszem még a gyászmisékre. Alig volt más, mint a szokásos vasárnapi szertartás. Az érintett családtagok nem igazán figyeltek a papunkra, aki arról beszélt, hogy örvendjünk, mert aki elment, feltámadt Krisztusban. Közben csak mindenki a saját veszteségével volt elfoglalva. A sajnálat és a fájdalom imáit mormolták. Kövezzenek meg, de meg voltam győződve, hogy az emberek imádnak szenvedni! Még szerencse, hogy jártam hittanra, és néhány fülhúzás, nyakleves később már észre térített. Pedig arra is emlékszem, hogy talán három-négy éves lehettem, mikor a mise alatt odalopakodtam oldalról a feszület közelébe. Senkinek nem mondtam még el, de Urunk lehajtott fejét figyelve észrevettem a színlelés halvány mosolyát. Emlékszem, én is így jártam. Pajtásaimmal háborúsat játszottam, eldobtam magam a földön. Eljátszottam, hogy meghaltam. Ha valaki sokáig figyelt rám, éreztem, hogy mosolyognom kell. Mintha Jézus azt súgta volna: -Csitt! El ne árulj! Te vagy az, aki tudja, hogy három napra sem haltam meg! Ők még azt játsszák, hogy elhiszik. Úgy ragaszkodnak hozzá! Legyen ez a mi titkunk!

Most nem állt meg velem beszélgetni az öreg juhász. Talán megsértettem őt. Ahogy távolodott, utána kiáltottam dacosan:

- Akkor mégse lesz beszéd!

-Tedd, amit tenned kell. - mondta ő, miközben alig láthatóan megvonta a vállát.

-Csak tudd - fűzte hozzá - a hátralévő életedben ezt az elmaradt beszédet fogod a fejedben írni. Semmi, de semmi mást!

- majd tovább távolodott.

-Akkor meg mit csináljak? Kettőnk közül valakit meg kell ölnöm! Vagy ő, vagy én! - kiáltottam utána.

-A papírt eltépheted. Kérdezősködj, mint akik írják a gyászbeszédeket! Egy hét múlva jövök a szemközti oldalba. Ha gondolod, készülj fel jobban!

Az utolsó szavait a kutya vakkantásai miatt alig hallottam, de mégis valami reményt adott. Nincs veszve a dolog! Még nincs! Iskolába úgy sem megyek, tehetnek velem, amit akarnak! Hát időm, mint a tenger. Meg fogom csinálni! Persze nem árulhatok el mindent, hogy miért érdeklődöm a tanító iránt. Akkor előbb visznek börtönbe, mielőtt a dolgomat végeztetem volna.

Olyan gyászbeszédet írok, hogy míg világ a világ, megemlegetik!

Ehhez alighanem segítség kell. Margit néném semmiben nem hasonlított anyámra. Vagy tíz évvel volt fiatalabb tőle. De legalább ötvennel volt vidámabb. Pedig ő is temette gyermekét. Talán ő volt az egy, aki elhitte, amit a pap mondott. A kis koporsó mellett egyszerre sírt és nevetett. El is gondolkodtam rajta, hogy lehet egy kijárata a bánatnak és a jókedvnek. Erre választ csak Péter bá' -tól kaptam.

-He, gyerek! Hát a tyúk fara nem ilyen-é? A bánat görbe és бүдös. De a jókedv gömbölyded, ha elég melegséget, gondoskodást kap, megfial. Mindkettő egy azonos likon jön ki belőle. Biza! - nyomatéknak a földre koppintott a fokosával. Kissé állapotodott bennem, amit az öreg mondott, majd egy villanás, aztán én sem maradtam adósa.

-Akkor az ember szája nem ilyen-é?

-No, fiatalúr! Nem vagy híjával a fufangnak te sem! - mondta Péter bá', közben szeme nevetett. -Az emberek szája épp ilyen!

Péter bá' világlátása amilyen egyszerű, épp olyan tökéletes, kerek volt nekem.

Margit nénémet cinkosommá akartam fogadni, mert sok embert ismert, és ő volt a tanítóm házvezetője. Nemkülönben a templomunk mindenese, olykor harangozója is volt. Nálunk tilos volt beszélni is róla, mert anyám valami múltbéli sérelme miatt testületileg ki kellett közösiíteni őt. A tanító házának nyitott ajtaja előtt Margit néném az ágyterítőt rázta.

-Adjon az Isten, nénémasszony! - köszöntem, ahogy illik.

-Szervusz, Tomcsikám! Hát neked nem az iskolában kellene lenned?

-Oda hat ökörrrel sem lehetne engem elvitetni! - válaszoltam.

-Hogyhogy pont ide jöttél?

-Mert ez az egyetlen hely, ahol a tanítóval nem találkozhatok! - füllentettem.

-Hallom, mi történt. Tomcsi, Tomcsi! Sokkal komolyabb, értelmes fiúnak ismerlek ennél! - látván, hogy az iránta mutatott lelkesedésem a neheztelése miatt alábbhagy, őszintén mosolyogva felém jött és átölelt.

-Drága kicsim! Mondd el, mi történt! Annyi mindent hallottam a népektől rólatok. - invitált be, Szigor tanító otthonába. Meg is lepődtem, mert eddig senkinek nem beszélhettem róla. Az öreg barátomnak azért, mert nem voltam rá képes, más egyebet meg nem érdekelt. Margit néném szembe ült velem, majd türelemmel végighallgatott. Hangom a mesém közben valahogy furcsán meg-megcsuklott, mikor valaki figyelt végre rám. Persze a „férfias” döntésemet mélyen titkoltam, csupán a kezem önállósította magát, megkeresve zsebkésemet, mely megnyugtatóan lapult a mélyben.

-Ha ilyen gondod volt, miért nem szóltál anyádnak, vagy nekem? Biztosan tudtunk volna kitalálni valami jobbat! S hogy még a csendőrök is rád jöttek! Egyre nagyobb bajba keveredsz! - mondta nénikém, s éreztem, hogy azon kevesek egyike, aki őszintén beszél hozzám, és valóban segítőkész. Mondják, bajban ismerzik meg, ki a barátod. Kár, hogy most már úgylis mindegy. - gondoltam felöle.

Mit ad Isten, ha már bent voltam az ördög barlangjában, hát jól körül is néztem legott. Dicsértem is nénémet, hogy milyen takaros rendet tart, de ő elhárította azt, mondván, hogy leginkább hetente jön, mert a tanító igen pedáns ember. Szinte kínosan vigyáz a rendre.

-No lám, ez a kép kit ábrázol? - kérdeztem, mikor egy csaknem életnagyságú fényképet vettem észre a falon. Egy idősödő asszony volt, vagy ki tudja? Sok kisebb, nagyobb fotón szintén ő szerepelt. Mikor a szemébe néztem, a hideglelés végigfutott a hátamon. Ahogy a szobában sétáltam, szent meggyőződésemmé vált, hogy figyel engem. Sovány, ráncos, fősvény arc volt, horgas orral, ha a vércsék öreganyját kellett volna lerajzolnom, pont ilyet kanyarintottam volna.

-Az a tanár úrnak az anyukája volt, de már tíz éve halott. - világosított fel Margit néném. De nézd meg, amott a falon vannak a tanító azon régi tanítványainak képe, akik nagy, sikeres életpályát futottak be. Az életpálya szó jelentését ugyan csak megbecsülni tudtam, de értettem. Egyféle tróféás fal, mint az erdőkerülő házában a falról tekintő medve és szarvasfejek. Én magam voltam legjobban meglepve, hogy a képekhez „Köszönettel, Szikora tanár úrnak...” kezdetű írások voltak. Hazai és külföldi egyetemek végzettjei, kik hálával emlékeztek az őket bátorító tanárjukra, mecénásukra. Itt valami félreértést sejtettem. Talán a testvére lehet, akiről írnak, de – hoppá, mégsem! Be kellett látnom, hogy egy és azonos emberről beszél a papiros, meg én is. Itt találtam még egy bekeretezett levelet, mely önzetlen anyagi támogatást említ.

Hát ez miféle? – mutattam a levélre. Néném ismerve a történetet, belekezdett.

Tudod, a tanár úr elég nagy vagyonnal bírt az édesanyja részéről, mint egyedüli gyerek. Anyukája nevelte őt, még kisfiú volt, mikor maghalt az apa, aki jómódú polgárként élt. A nemesi vér az anyai részből került hozzá. – Látod, ő a Szikora tanár úr, az a kisfiú! – mutatott az egyik képre. A képen a „vércsemama” feszes vigyázban álló, magamforma méretű gyereket ölel. Sovány, fősvény kinézetű testével szinte körülfonja, elnyomja azt, mint repkény a fát. Először láttam a tanítót kicsinek. Ijedtnek, félneknek. Szinte emberinek.

Különös érzések jártak át. Eszem ágában sem volt, hogy igazán körülnézzek a lakásban, hanem szinte „úgy esett”. Az igazság az, hogy a takaros falusi porták berendezése a maga célszerűségében volt szép, de emez igazi mesterremek volt. Jó volt megérinteni, elidőzni részleteiben. Lásd, ez minden, ami a vagyonból maradt. Még élt a tanár úr anyukája, mikor már lemondott az örökségről, az iskolai alapítvány részére. Ő egy igazi mecénás ám! - tette hozzá erőteljes hangsúllyal néném, és éreztem, hogy „mecénás” egy olyan foglalatosság, amelyet különleges és ritka emberek végezhetnek.

-Hát, erről senki sem beszélt eddig! - bizonytalan viszketések támadtak bennem zavaromban.

-No, nem a te hibád. A tanár úr, aki csöndet akar maga körül. Még tíz éve beszédtema volt a faluban, de azután lassan elfelejtődött.

-Amott a megye legjobb latin fordításáért kapott oklevél. - mutatott a falra.

Ha olyan gazdag volt, miért adta azt az iskolának? Úgy éreztem, hogy ez olyan titok, amit nem illik megkérdezni tőle!

-Vitéz! - szólt a settenkedő macskának néném.

-Vitéz, aki két éve lopja itt a napot! - szólt kedvesen korholva a dörgölődző macskának.

-Alig volt benne lélek. Nyest, vagy borz szaggatta így meg. A tanár úr ápolta maga kezével egy hétig, mire megmaradt.

Most láttam jobban, hogy az állat egyik fele kissé béna, szőrhiányos, régi sebek éktelenkedtek rajta.

A pofájáról hiányzó bőrdarab oldalról idétlen vigyornak tűnt. Milyen érdekes! - gondoltam. Hogyan képes a gazda olyan magához hasonlóvá tenni, vagy megválogatni a házi állatait? Ki nem hisz nekem, menjen csak végig a falunk utcáján, s nézze, hallgassa meg milyenek az ebek. Hát olyanformák ott az emberek is. Az egyik háznál láncot szaggató vadállat, a másikon élénk, kisebb kutyus lakik, de semmi nem kerüli el a figyelmét. A harmadikban állandóan, fölöslegesen csaholós. A negyedikben alattomos, mely hátulról támad. Van, ahol lelkesen vidám játékkutya, máshol kenyérré kenhető borjú, de az Isten irgalmazzon annak, aki a család gyerekeit az ő közelében bántja! S ahol többen vannak, az egyik az asszony, másik pedig az emberes kutya. No és a miénk? Hát igen! Az utcán békés, barátkozó, a portán haragos. Nehezen fegyelmezhető, önfejű. Mikor kéri, oldalog egy kis simogatásért, máskor morog, ha közeledem felé. Már mondták is anyámnak, vigyázzon vele, mert a fejére fog nőni, s ha úgy alakul, még vérét veszi valakinek! Ilyen Fikarc, a mi kutyánk. Az erdő vadjai, akik szabadok, azok, amivé Isten tette őket. Ki ez, ki amaz. Tisztán és érthetően.

-Van családja a tanár úrnak? - saját magam lepődtem meg legjobban az általam használt megszólításon.

-Úgy tudom, egy kedvese volt valami messzi városban, ahol akkoriban állásban volt. De ha jól értettem, valami vita lehetett az anyuka és a leány között. Tudod, a felnőttek világa kissé bonyolultabb, mint ahogy előszörre tűnik. - vetette a szót háta megetténé, mert az utolsó simításokat végezte a rendrakásban.

No, hát ezt magam is megerősíteném, mivel hogy az én dolgom is eléggé csavaros! - gondoltam magamban. De nemsokára úgyszólván pontot tehetek a végére. Véglegesen.

-Egyedüli gyerek volt, anyjának szeme fénye. - miközben lehajtotta fejét Margit néném, éreztem, hogy saját gyerekének elvesztésére gondol.

-Tudod Tomcsi, egy anyának a gyereke a minden.

Most jelentőségteljesen rám nézett és fátyolos szemmel hozzátette:

-Nem is tudhatja ezt egy férfi sem, de még a gyerek sem igazán. Édesanyád nagyon boldog lehet, hogy te vagy neki! - kissé zavartan az ajtó felé nézett.

Bevillant anyám visszafogott boldogsága. És az elkeseredett félelem, mikor soká értem haza. A kétségbeesés és tehetetlenség, mikor nem úgy és nem azt tettem, ahogy elvárható volt tőlem. És a fájó tehetetlenséggel arányban, évről évre nőttek a fegyelem kínzóeszközei. Margit néném néhány szavával, mintegy varázskörön való áthatolást biztosított nekem a női lélek rejtélyeihez. Szinte más módon láttam meg magam mindabban, melyben anyám és én szerepeltem.

Néném felpattintotta egy mives, férfias zsebórának a fedelét és közben kifelé tessékelt.

-Hamarosan harangoznom kell. Gyere, menjünk innen! - kezembe nyomta az órát, mert észre vette, hogy érdekel.

-A tanító adta. Azt mondta, egy harangozónak jobban van rá szüksége.

Bandukoltam, kissé elmaradozva, mert nehezen íródtak meg fejemben a szavak. A halotti beszéden töprengtem. Vajon hányan lesznek a temetésen? Azt hittem eddig, hogy csak néhányan, akik elégedett vigyorral dobják a gödörbe a saját hantjukat. Szinte hallottam, hogy üregesen döng a koporsó. Majd némán elsétálnak a sírhoz azok, akik a fényképen feszítenek. Margit néném, akit az elmúlt néhány órában a szívembe zártam, megrendülten áll ott. S ahogy túllépnek a síron, mind megsemmisítő pillantást vet rám. Anyám is ott van, de nem jön hozzám. A diáktársaim arcán sincs cinkos mosoly. Mikor előveszem a gyönyörű fogalmazványom, mindenki hátat fordít, s szó nélkül tovább áll. A sírásók szó nélkül teszik a dolgukat. A csendőrök egy foglárkocsi mellett vártak rám eddig, most intenek nekem. Egyre rosszabbul éreztem magam. Szorítás, remegés itt belül. Lábaim tovább lassultak. Látván, hogy lemaradok, nénikém visszafordult.

-Kicsim! Rosszul vagy? Olyan sápadt lettél! - kezét végig simította a homlokomon. Kissé jobban lettem ettől.

-Nem, nem! Mehetünk!

Néhány háznői távolságban a harangláb alá álltunk. A falunk harangja nem volt se túl nagy, se kicsi. Kellemesen, megnyugtatóan mély, zengő érhangja volt.

-Meg akarod próbálni? - kérdezte néném, és ahogy az óra mutatója az egészhez közelített, rátette az egyik kezem a harangkötélre. Egy pillanatig töprengtem, mert úgy gondoltam, csak olyan harangozhat, aki azt kiérdemelte. Mikor körbenéztem, egy-két embert láttam az utcán, de csak messziről biccentettek felénk. Egyik sem akart elrángatni innen.

Megmozdult a kötél. Egyre nagyobb és nagyobb lendületet kapott a harang teste, majd a nyelvéhez ütődve megkondukt. Mikor átvettem a ritmusát, néném magamra hagyott. Binng-banng! - ezt én csináltam! Egymásra neveltünk Margit nénémmel, majd egyre fokozódó gyönyörűséggel húztam. A zúgás kitörölt belőlem minden sötét gondolatot, múltat és jövőt.

Binng-banng! Binng-banng! Kerek, gömbölyű és teljes a Világ! Binng-banng.

Az emberek a falunkban megállnak, míg a harang szól.

Binnng-bannng. Ez a hang valamennyiünket egybe kapcsol. Ha nagy lennék, törvényt hoznék, hogy egész nap csak harangozzanak! Olyan csodálatos! Amikor a mise jő, hagyják egy kicsit abba, erre az emberek ijedtükben azonnal a templomokhoz szaladnak, hogy közelről ismét azt hallhassák. Az élet hangja, ritmusa volt ez. Csak később rendeltem hozzá a további érzéseim. Később hasonlítottam össze a kolomp összeterelő, zárt hangjával. Klop-klop. Maradjunk szorosan együtt - mondják a kolompok. A harang felszabadít. Valami kiárad, tágul bennem. Nem vagyok sem pap, sem prókátor, hogy máshogyan fogalmazzak. Inkább, hogy magam is értsem, mit éreztem ekkor, kutattam az emlékeimben.

Ülök a patakparton, egy bottal a vízre írok. A bot mögött az örvények, fehérre habzó fodrok, melyek akaratom által születtek. A nap csillanása az állandóan változó felszínen. Minden egyes fényvillanás érdekes, váratlan, mely soha sem ismétlődik meg úgy, azon a helyen még egyszer.

A kedvenc öreg tölgyfámra mikor felmáshztam, hogy megnézzem, miként cseperednek az odúban a bagolyfiak. Mintha nem értem volna véget a mezítelen talpamban, az folytatódott volna a törzsben, gyökérben, az erdő minden lényét összefonva.

Bimm-bamm. Mint egymást követő gyûrûk a mozdulatlan tócsa felszínén, mikor az első nagyszemû esõcsepp megérkezik a nyári záporból. Bimm-bamm. A tisztára rendezett, elsimított tavaszi föld látványa, mely a magvetõre vár. Ahogy felfelé tekintek, a harang nyelvét nézve az jut eszembe, hogy az ember nyelvének is ez az egyetlen célja. Hogy az élet harangját kondíthassuk meg magunkban. Ami kiteljesít, tisztít, felszabadít, körkörösén hullámzó, miként a csepptõl a víztûrkõr. Itt, a harang alatt értettem meg Péter bá' iránti vonzalmamat. Az õ nyelve pont olyan, mint a harangé. Ritkán szól, de akkor figyelni kell rá, mert üzenete van.

Néném érintése jelezte hogy elég. Nem az az emberpalánta lépett ki a tornyocska alól, mint aki oda belépett. Különös, gondolat nélküli állapotba kerültem, mintha csak hallottam volna, de az értelmemig nem jutottak volna az események. Margit néném vezetésével ismeretlen tájakon lebegtem át. Ebbõl az álomszerű állapotból bontakozott ki egy ház, egy nõ, aki az ajtó elõtt ülve valamit hámoz. Anyám! - villant be a gondolat. Haza jöttem!

Anyám láttunkra felállt, állát harcosan felszegte, kezével erõsen markolta a kötényének szélét. Oly erõsen, hogy öklének csontjai kifehérltek.

-Te mit keresel itt? - vetette oda irányunkba, amelybõl a „te”, mint az ostorcsapás hangja, nénémet jelentette. Margit néném lassítás nélkül hozzálépett, gyengéd határozottsággal anyám felkarját megragadva már indultak is a hátsó konyha felé.

-Sára. Hagyjuk ezt. Beszélünk kell egymással, de most! - mondta egy olyan erõ birtokában, mely megsemmisítõen maga alá gyûrte anyám ellenállását. Azzal eltûntek a szemem elõl.

Hogy mi történt, mi nem, nem tudhatom. Néném köszönés nélkül elment. De a napi megrovásom elmaradt. Növéreim is furcsán nézettek, mint ha valami idegenféle lennék az asztal mellett. Késõ estig alig esett szó közöttünk. Különösen, kínosan kerültük mindketten az iskola dolgát. Így mentem lefeküdni. Ritkán, és alig érthetõ álommorzákat álmodok. Ezen az éjszakán nem így volt.

Egy elvarázsolt világra ébredtem. Színek és formák, illatok, fények átjárhatók voltak itt egymás között. Mintha a gondolat eleven építõanyagát láttam volna magam elõtt. Amire figyelmem irányult, azzal azonosnak éreztem magam. Valahol alattam egy hálókkaal beborított lényt, talán halat láttam vergõdni. Ahogy odafigyeltem, észrevettem, hogy egy kisfiú az. Mellettem hatalmas sebességgel elszáguldozt valami, olyan madárféle. Körmeit annak testébe mélyesztve kitépte õt onnan. Majd felvitte a legmagasabb sziklacsúcs tetejére, ott letéve õt, fölébe telepedett. Ahogy figyelmem utánuk szállott, láttam, hogy a merev, hamuszín arcú kisgyerek a Szikora tanár úr arcát viseli. A nagy madár a horgas csõrével az édesanyja. Szárnyaival védõn szorította a kis testet, tollai kígyókká változtak, gyûrûikkel még szorosabbá téve az ölelést. Láttam, hogy a kisfiú magas felnõtté serdül, de épp oly erõtlen, mint gyermekként. Az anyamadár észrevéve, hogy valaki lopva figyel, rikoltó hanggal figyelmeztetett engem. Mikor szárnyait felém sújtotta, a szorítása enyhülni látszott. A fogoly mind a tíz körmét a szabadulása érdekében az anyamadár húsába mélyesztette. Majd rûgott és harapott. Mellettük egy nyílást láttam mélyülni, egy lenti félhomályos világ felé, ahol egy gyermek harcolt ugyanekkor - valami tanteremféleiben - egy fölé tornyosuló nyomasztó árnyal. A tanító szembefordult a madárral, miközben az ismét ölelte õt. A madárszõrny szárnyai kezékké lettek, s a tanár hátán lévõ, bimbózó szárnykezdeményt kíméletlenül leszaggatták. Késõbb a tanító kerekedett felül, ellökte magától az anyamadarat, s valami köldökzsinórt tépett szét kettejük közt. Mind a ketten a mélybe zuhantak. Az egyik erre, a másik arra. A zuhanó madár sikolyában anyám kétségbeesett kiáltását véltem hallani.

-Csitt, csitt kicsim! Minden rendben van. Csi-csí. Csak rosszat álmодtál! Gyere, bújj hozzám! - ébredtem anyám békés, vigasztaló szavaira.

-Jól van jól, nincs semmi baj! - majd félig felemelt testemet óvón ringatni kezdte.

-Csak sírj, sírj nyugodtan! - mondta halkán, az éji félhomályban.

Nem tudtam erősnek látszani, de most nem is akartam. Hatalmas erővel tört fel bennem a zokogás.

-Semmi baj lányok, csak rosszat álmодott Tomcsi. - szólott anyám az ajtóban toporgó nővéreimnek.

-Csak pihenjeteк le nyugodtan.

Talán percek sem teltek el, mire már vissza is aludtam. Mély, hihetetlenül mély, gyógyító alvásba.

Pitymallott. Ahogy kinyitottam a szemem, rögtön nagyon kipihent és tetteг kész voltam. Felöltöztem, megtapogattam apám ajándékát, a nagyra becsült bicskámát. Azt kell tennem, amit valóban tennem kell. Kisirültem a kúthoz, hogy megmosakodjak. Mikor a rezdületlen víztükörbe néztem, felsejlett benne saját képmásom. Szorosan megmarkoltam a késem, mintegy elbúcsúzva tőle, majd beleejtettem azt a kútba. Gyönyörű gyűrűket keltett. Mint az esőcsepp a tócsában. Mint a harangszó az emberekben.

Visszaosontam a házba, hogy onnan valami harapnivalót hozhassak. A Fikarc, a nyavalyás kutyánk fellármázta anyát, mert azt hitte, neki is eljött a reggeli. Még a kamra mélyén motoztam, mikor árnyék lett odabent. Anyám állta el az utamat.

-Hova készülsz? - kérdezte a vallató hangján. E pillanatban nyoma sem volt benne annak, aki az éjjel kebelén ringatott.

-Most el kell mennem! Nem mondhatom miért, de mindenképpen elmegyek! - jelentettem ki csendesen, de ellentmondást nem tűrve.

-De kora délután már itt leszek. S, ha lehet, holnap iskolába is menni fogok!

Anyám heves, erőteljes mozdulattal fogta meg a vállamat, de a szorítása elmaradt. Ahelyett, hogy tartóztatott volna, a karmozdulatát átírva kitessekelt a kamrából.

-Rendben. Hiszek neked. Ha nagyon menned kell, eredj! Csak vigyázz magadra! Eredj!

Anyám először engedett utamra úgy, mint nő engedi el a férfit. Féltőn, óvón, de büszkeséggel a lelkében.

Nem volt mit tenni, muszáj volt útra kelnem. Hisz egyezséget kötöttem valakivel, az erdő szentélyében. Az egyezés pedig köt. Péter bá' már a legelőt tapossa, mire odaérek. Több órás út állt előttem, hiszen most távolodó irányban legeltek. Még nem tudom, mit fogok mondani. Nem tudom, hogy ő miként válaszol. De neki adtam magamból valamit, ami felett hatalma van. Az ígéretem. Nemhogy hét nap, de egyetlen telt el, mióta beszélgettünk. Amikor megszegyenülten elkullogtam. Amikor rájöttem, hogy dühömben, gögömben csak magamra gondoltam. Az éjjeli szállás felé vettem az irányt, úttalan utakon robogva. Egyszer csak az áldott jó Lajos hangját hallottam bal felől, egészen máshonnan, mint ahol őket gondoltam.

-Áááá! Iá! Iááá! - harsogta Lajos, a szamarak gyöngye.

Már csak egy fiatal bükkösön kellett keresztülvergődnöm, mikor meghallottam a kolomp klop-klop hangját. Minden nyáj másféle muzsika. Ezer közül is megismerem őket. Az izgalom egyre inkább elhatalmasodott rajtam.

-Mi járatban a fiatal úr? - szólott egyik partoldalból rám az öreg, mert én a nyájra figyeltem, ő pedig megfelelő ágakat keresett az erdőben.

-Szép napot adjon az Isten! Legalább kendnek, ha már nekem úgyse! - mondtam, miközben kérdés nélkül az öreg földön hagyott bundájára ültem.

-Ha így, akkor foglalj helyet! - nyugtázta az öreg.

-Valami hibázik bennem! Valami baj van velem! Elhagyott az erőm. - folytattam lemondóan.

-Hát, azt megtetted-e, amit a leginkább kellett?

-Nem! Azt tettem meg, amit ma kellett! A kútba vettem a bicskámát! - közben azon kezdtem el gondolkodni, ha mégis muszáj, majd csenhetek egy kést a konyhából.

-Aztán a halotti beszéddel hogy állsz?

-Azzal meg aztán leginkább sehogy. Azt hiszem, nem én vagyok arra méltó!

-Csak nem azt mondod, hogy el akarsz állani az eredeti szándékodtól? - kérdezte az öreg, miközben ő is letelepedett, ide mellém.

-Azt hiszem, nincs hozzá elég erőm és bátorságom!

-Mond csak, mit hiszel az erőről? - kérdi az öreg.

-Azt, hogy mindig meg tudom védeni az igazamat, megvédem magam.

-Szerinted melyik erő a hatalmasabb: Az-e, melyik karnyújtásig terjed, hogy üss, ha bántanak?

Vagy az-e, mely messzi, távol, talán még a látható határán túl is képes eltávolítani előled minden akadályt, legyőz mindent, mielőtt karodat emelned kellene?

-Nem tudom! - vágtam rá azonnal, de ahogy a szavakat kiejtettem a számon, már tudtam is a helyes választ. Mély hallgatásba merültünk egymás mellett. Ismét előkerült a dohány és a pipa. Péter bá' beszédes csöndjében ültünk.

-Tudod, Tamás, hogy megyen a Világ kereke? Aki az életet figyeli, az életet nyer maga is. Ki a halált, az csak a halált szaporítja a földön.

A gondolataim széjjelszéledtek, miként a juhok. Keresték a valódi, ízletes harapnivalót, mitől gyarapodhatnak. Közben a pipafüst lassú tánccal fonta körbe a völgyet.

-Aki maga is halott, az nem képes az életet elpusztítani. Csakis azt ölheti meg, ami a másikából is már halott volt. De nézz csak körül! Az élet maga az állandó változás. Egyik formájából a másikba. Nézd azt az öreg fűzfát! - mutatott az öreg a vizenyős terület felé.

-A viharok néhány nagy ágat már a földre döntöttek. A maradék törzsön hatalmas, kalapnyi taplógombák írták az elmúlást.

-De tettem egy ígéretet bátyámuramnak. Azt mondtam, hogy „ha addig élek is” megölöm a tanítót!

Ismét csendben maradtunk.

-Ha tettél, hát tettél. Te vetted fel, te is teheted le azt. De te sem éltél akkor, mikor ezt ígérted és az sem, kit meg akartál ölni.

-majd a kutyának intett, hogy formát adjon a nyájnak.

-De te mit szeretnél?

-Talán azt, hogy figyeljenek rám végre.

-Hát akkor dolgozhatnak azon is.

-Meg ahogy körülnéztem, hogy beszédemhez történeteket merítsek, elmentem a tanítónk házába. Rájöttem, hogy alig tudok róla valamit. Mintha eddig olyannak ismertem volna őt, mintha a macskájának beteg felét láthattam volna. - ezt követően elmeséltem Vitéznek, a nyomorult macskának a történetét.

-Az élet maga megismerés is. Elfogadás. Ma még nem tudod tisztán megérteni, de ez vezet el a szeretethez.

-Akkor semmissé tehetem az ígéretem?

-Ha úgy akarsz, igen!

-Azt hiszem, tévedtem.

-Ha felvállalod a sorsod, hogy ölnöd kell, bátor vagy. Ha felvállalod, hogy tévedtél, attól fogva kezdesz csak élni. Akkor már te uralod a sorsod és a csillagaid, Tamás! - mondta másodszer is nyomatékkal a férfinevem az öreg.

Mikorra delelőre jutottunk magunkkal, a nap is a legmagasabbra hágott. Kítettük ételünket a „közösbe”, majd egy jó falatozás után tisztelettel elköszöntem. Még sok út állt előttem. De mindegy volt, hogy emelkedőnek haladtam-e, fele olyan nehéz sem volt visszafelé, mint oda. Tudtam, hogy anyám vár reám. De talán most gondoltam először arra, hogy anyám és a testvéreim, ahol és akik várnak rám, ott van az otthonom. Már nem az elodázás fékezett, hanem az újbóli találkozás öröme siettetett - haza.

Már nem féltém, Szikora tanár úrtól sem. Láttam őt kicsinek, elesettnek, és élénken éreztem még magamban a múlt éjszakai álmat magamról és róla. Éreztem, hogy ő legalább olyan börtönben élt eddig, mint én. Hogy emlékeztetem őt kicsiny önmagára, aki ki akart törni a szorításból. Tudtam, hogy nem szégyellek majd bocsánatot kérni tőle. Akár mindenki előtt. Mielőtt az utolsó hajlatot a falu előtt elértem volna, felcsendült a harang. Valahogy tudtam, hogy értem is szól.

-Oh! - ébredtem ismét hangos kétségbeeséssel. Hol vagyok, mi történik velem? Rohantam körbe a lakásban, hogy minden lámpát felkapcsoljak.

-Sanyi, te vagy az? - szólítottam meg a tükörképemet. Elégedetten nyugtáztam, hogy ismerősnek, otthonosnak tűnt a testem, lakásom, érzéseim. De mi a fene van már az álmaimmal? Percekkel ezelőtt legalább olyan hús-vér ember voltam egy gyerek testében, mint most a felnőttében. Ráadásul az álmodó gyerek álmai is valóságosabbak, érezhetőbbek voltak az imént, mint a mostani tapasztalatom. Kivert a víz, le kellett ülnöm. Négy óra tíz. Négy óra tíz? Mikor fél négykor még a video kijelzőjét bámultam? Hogyan fér fél órába több napról szóló tapasztalat? Nem is beszélve, a kisfiú emlékeiről! Minden pillanatban egy korábbi múltra épülő életet éltem az álomban! Éreztem, hogy nincs kedvem visszafeküdni. Úgyis nemsokára kelnem kellene. Ki kell szellőztetnem a fejemet. Fél órával hosszabb az út gyalog.

Reggeli tollázkodás után elindultam a gyárba. Az egyik templom harangja öt órát ütött. Végigszaladt rajtam a lúdbőr. Az a kirobbanó öröm, önfeledtség emléke kísértett, melyet az álombéli kisfiú érzett a harangozáskor.



Mikor kijöttem az öltözőből, a végzős munkások szóltak, hogy azonnal menjek fel főnököm, a Ferinek az irodájába. Azon gondolkodtam, hogy ma eszembe sem jutott Feri. Mielőtt rám tört volna a szokásos nyugtalanság, már be is nyitottam hozzá.

-Szevasz Sanyi!

-Szia! - köszöntem, s éreztem, hogy a torkomban valami kezd összehúzódni.

-Beszélünk kell!

-Ettől tartottam én is. Alighanem leépítés, meg nagyon sajnálom, stb...

-Sajnos, kissé késésben vagyok magamhoz képest. Éppen csak tegnap tudtam beszélni az igazgató helyettessel, hogy téged találtalak leginkább alkalmasnak arra, hogy helyettesíts, míg távol leszek. Egy, másfél hónapról van szó. Abban maradtunk, ha elfogadod, úgy húszezer nettóval dobnánk meg a fizudat. Mikorra visszacserélünk, nyugdíjba megy az öreg Csoszi bácsi a raktárból. Ha valaki, akkor te jöhetnél szóba helyette, mert van szerszámismereted, tapasztalatod, meg úgy találtam, rendet tartasz magad körül. Az emelt fizetés oda is jár. Vállalod?

-Kicsit váratlanul ért! - mondtam diplomatikusan. Igazából alig tudtam az újabb dolgot a régi hitemhez beilleszteni.

-Nézd, nem sürgetnélek, de jövő héttől nem jövök!

-Biztos, valami jó nyaralást találtál magadnak. Talán last-minit?

-Jó is lenne! - mondta Feri, valami ijesztően síri hangon.

Jócskán visszavettem a jópofáskodásból.

-Valami baj van veled? Műtétre mész?

Mindenáron tudni akartam most már, hogy mi történt. Ahogy ott ült, megtiportan, valami emberi fájdalommal a lelkében, valóban érdekelt a válasza.

-Nem, nincs velem baj. De az asszony. Az asszony rákos. Az utolsó stádium. Szeretné az utolsó heteit otthon tölteni. Ezért maradok otthon.

Kínos, hosszú szünet következett. A fájdalmas beletörődés és az együttérzés szálai átírták bennem a közös múltunkat, valamivé, ami tárgyilagossá, távoli és közömbös.

-Persze, számíthatsz rám. És őszintén mondom, hogy részvétem. Gondolom, már sok mindent megpróbáltatok.

-Igen. Csak ebben tudsz segíteni. - mondta Ferenc, aki már letette a vörös posztót.

Feri állt fel előbb az asztaltól, jelezvén, hogy érdemileg végeztünk. S ahogy kiegyenesedni próbált, gerince, válla megrogyott, ahogy a láthatatlan keresztjét ismét magára vette.

-Sanyi, ha valami baj van, ha segíthetek, mindezek ellenére otthon felhívhatok!

Azzal lekezeltünk, és elköszöntünk egymástól.

Elröpiült a nap velem. Ismét az álombéli kisfiú emlékei, vagy inkább érzései kísértettek. Mintha fölötte állnék annak, aki cselekszik.

Hazafelé ismét a gyalogos utat választottam. Elhaladtam egy utazási iroda mellett. Majd hirtelen döntéssel visszaléptem. Magamhoz vettem néhány prospektust, erdős környezetű, falusi vendégházakról. Pilis. A bolygónk szíve. Igaz, vagy nem, varázslatos hely. Mit is mondott Péter bá' a gyerekeknek? Életre kél az, aki az életet figyeli. Valahogy így. Elegendem van a nyomorúságból. Vágyom az ölelésre, talán jobban, mélyebben, mint rég. Talán még nem késő, akár gyermekünk is születhetne. Csak el kell egyszer indulni, kimosatni az erdők gyógyító illatában mindkettőnk fejéből a múlt fájdalmait.

Emlékezem: Akarod-e, Sándor, az itt megjelent Andreát nőül venni... És most érzem igazán azt, hogy mit kellett volna akkor, mikor az „igen” után megszólalt a harang. A harang elmossa a haragot. Megtisztít, új életet ad.

Isti. 2008. 03. 12.

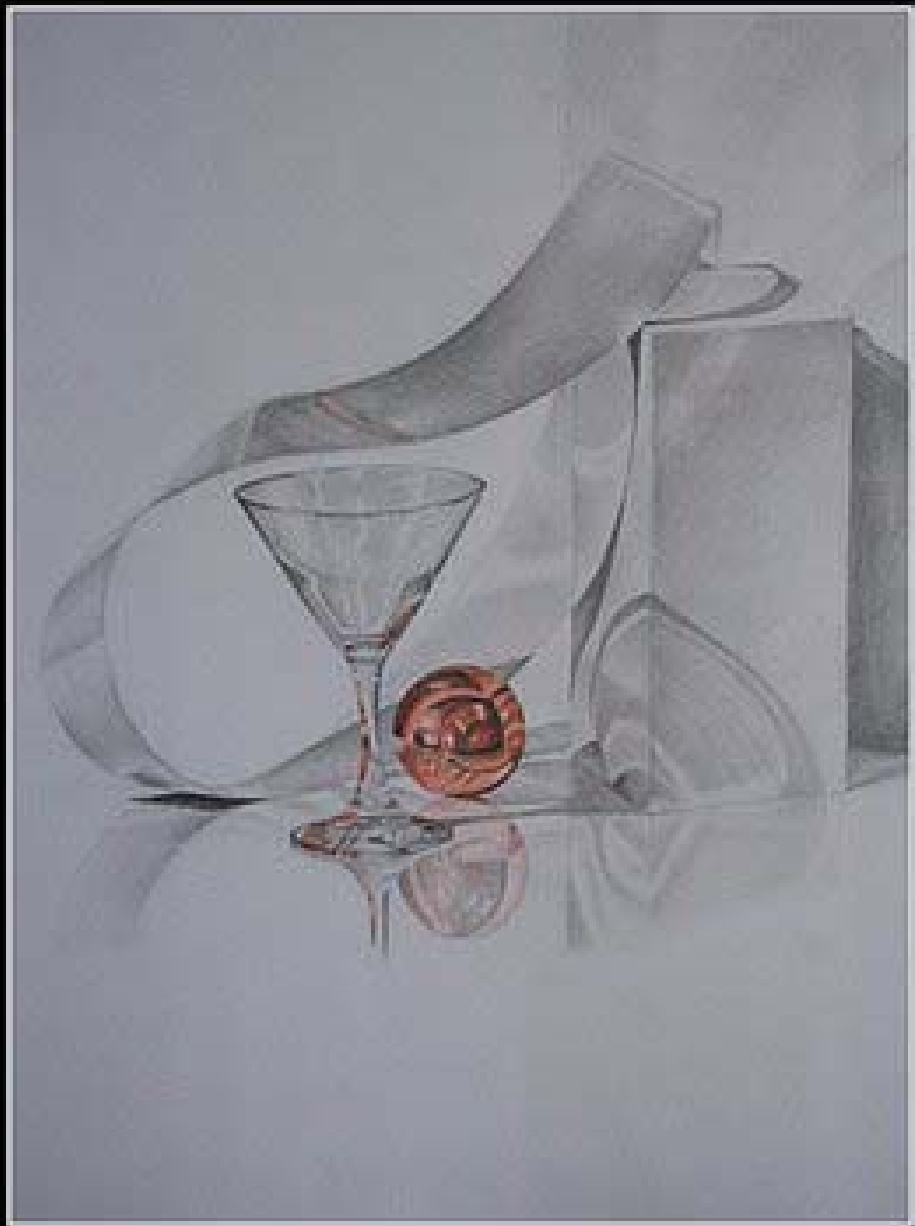
# *EGRY ARTÚR*

## *pancreas teszi a dolgát*

szököm én már bogokat húz  
vénám csipkéin az idő  
ahogy horgolt ágyterítõn  
szobába-szabadult macska  
kék-sápadt bőrrajzolatok  
maori minták tetovált  
mitikus verssoraiban  
nincsen semmi szelídség

átszököm én már felbomlik  
lassan a test ionokra  
vizes oldat a szelídség  
simogatásodat érzem  
ahogy kezemhez érhet  
zavarba ejtõ gondolatod  
úgy hever bennem a vers is  
mint parázs ha vízbe vetik

nem szököm én hova szöknék  
nem múlik el az örök lét  
nem szárad ki a semmi ága  
nem várnak sehol hiába  
pancreas teszi a dolgát  
ha hagyod ha nem  
múló időd visszafognád  
nagy csontos ló legel odabenn



# *SZÉKÁCS LÁSZLÓ*

## **Kong**

bitóvá ácsolt kereszt  
kong kong kong  
a sötétbe rántott ember  
barabbázzavú  
világtalanok  
bong bong bong  
irdatlan irgalmatlan  
és üstté fortyog  
világgá  
mennek a harangok  
bitóval üldözöttek  
nem kong nem bong  
nem  
csak a csend  
minden kereszteken

## **Teremtés**

tavaszi tulipán kelyhe nyílik,  
magja fogan, csillag érik,  
napocska mutat fel új világra,  
ajkai szólnak Istenhez,  
fényességet az embernek,  
tulipán szirmai zárulnak,  
tanít új magokért csillagokat



# VÉGH JÓZSEF

## A magyarországi szlovák kultúra gyöngyszeme: Ősagárd

Ősagárd a Cserhát délnyugati részén, a Naszály-hegy alatti síkságon megbúvó, szépfekvésű település, amely Váctól 22 km-re, Rétságától pedig 16 km-re található. Megközelíthető a 2-es főútról mintegy 8 km-es letéréssel. Lakossága: 380 fő, belterülete: 50 ha, külterülete: 1042 ha.

### A falu történetéből

Ősagárd és környéke már az őskorban is lakott vidék volt. Az ásatások során kőkori kovapengéket és egyéb kőeszközöket találtak. Az őskori edények a Magyar Nemzeti Múzeumba kerültek.

A XIII. század első éveiben a kereskedelem fejlődését gátolta a vámszedés terén uralkodó feudális zűrzavar. A földesurak gyakorta jogtalanul szedtek vámot. Az áldatlan helyzetet kívánta megszüntetni Zsigmond király azzal, hogy felülvizsgálatára királyi biztosokat küldött. Nógrád megyébe Businczi György érkezett. Megállapításait 1405-ben közölte Nógrád és Hont vármegyék alispánjaival a megyegyűlésen. A vámfizetés alól bonyolult kivételek voltak. Nem fizettek például Agárdon adót azok a kereskedők, kik Nagyvadkerten át Bánkra, onnét Peténybe, majd Agárdon át Gutára, vagy Nógrádon, Tolmácson át Vácra mentek.

Ősagárdot a középkorban alapították. Nevéből arra következtethetünk, hogy első lakosai a királyi udvarban szolgálatot teljesítő agarászok, pecérek voltak, akik agarakat tenyésztettek a településen. 1424-ben Zsigmond király feleségének, Czillei Borbálának adományozta a falut. 1439-ben Szanda várának birtoka volt. 1467-ben a Serkei Lorántffyak és a Szapolyaiak perlekednek egymással e helység birtokáért. 1454-ben a Zagorhidai Tárnok család is igényt tartott rá.

A báró és nemes Berzeviczei család őseit, Rutkert a „százados régi szájról szájra terjesztett hagyomány ezen a tirolói havasok jeges bérceiről a kárpátok közé költözteti”. Berzeviczei Jánost az okmányokban Schwarz (fekete) névvel jelölik, azon okból – sejtí B. Mednyánszky Alajos - mivel Dunajecz mellett nagy fenyves erdőket bírt, melyeket birtokaiban lakó német alattvalói Schwarzwälder-eknek (Fekete erdőknek) neveztek. Ezen János (niger) többi közt Albert királytól 1439-ben Agárd falut kapta adományul Nógrád vármegyében. Az adomány miatt azonban több támadást szenvedett, miért is 1446-ban az ország rendeinél, 1461-ben pedig magánál Mátyás királynál esedezett oltalomért. Az oltalmat el is nyerte. 1470-dik körül azonban utód nélkül halt meg, s birtokai, rokonainak minden próbálkozása dacára az akkor hatalmas Szapolyai Imre által elfoglaltattak. Berzeviczy „*tetemei a nagy-lomniczi egyházban nyugszanak, hol sír ravatalán a Berzeviczy czimer következő fölirattal áll: „Hic obiit Egreguis vir Dominus Joannes Schwarz de Berzevicze.”*

A XVI. század elején Szapolyai János lett a tulajdonosa, aki 1526-ban, a mohácsi csatavesztés évében átadta Werbőczy Istvánnak, ki Nógrád megyében számos falu legfőbb birtokosa volt, s a hagyomány szerint a közeli Alsópetényben írta nevezetes Hármaskönyvét, a kor jogi szabályait összefoglaló művét.



Szapolyai János Agárd birtokosa



Werbőczy István Ősagárd földbirtokosa

A hódoltság alatt fennmaradt, és adózik a püspöknek és a töröknek is. A XVI. század közepén a budai szandzsákhöz tartozott. 1559. évi összeírás idején a váci náhije területéhez tartozó Agárd a budai mirmirán hász-birtokaként Ali Diváne tímár tulajdonában volt. Ebből az összeírásból ismerjük a falu családfőinek névsorát. Az alábbi vezetéknevekkel találkozunk: Anbrus, Bagyi, Csete, Csiszod, Gerei, Göcs, Gőz, Gontor, Gutyor, Istikó, Isztári, Izsapol, Kerek, Királ, Lagunard, Lénárd, Máté, Mester, Mógor, Nagy, Pócs, Sápi, Szabó, Szonbod, Szűcs, Taljánó, Tód, Tomása, Zud. A dzsizje-adót fizetők száma 20. A régi összeírtak (1546-ban volt ezt megelőzőleg összeírás) száma 49, ebből meghalt 29, jelen van 20. az újonnan összeírtak száma 39. Nem tudni, hogy honnan érkeztek az újonnan összeírtak, de jellemző a hódoltság korának nehéz körülményeire, hogy a 13 évvel korábbi összeírásban szereplőinek több mint a felét már nem találta az élők sorában.

A szandzsák 1562–63. évi hűbér számadáskönyvei szerint, Ibrahim bin Hasszán, Esztergom mizlivája kezébe került át. 1598-ban Paczoth András, 1660-ban pedig Balassa Imre volt a földesura, Nőtincshez hasonlóan.



A Balassa család címere

A hódoltság kora mérhetetlen terheket, végeláthatatlan üldöztetést, szegénységet hozott. Mint azt számos példa igazolja, nem csupán a török maga volt, ki kegyetlenkedéseivel megkeserítette az életet, hiszen neki is szüksége volt a földet megművelő, adófizető lakosságra. Nógrád megye népe nagyrészt annak esett áldozatul, hogy területe 1541-től – Buda esetétől – 1687-ig – Eger visszafoglalásáig – folytonos végvidék, ütköző zóna volt a királyi Magyarország és a török között. A végvárok birtoklásáért folytatott gyakori csatározások, az átvonuló török, német és magyar seregek pusztítása tetézte a kiszolgáltatottságot. A hatalmas seregek ellátásához pedig élelemre volt szükség. A megélhetés biztosításul szolgáló csekélyke állatállományát, ha kellett erőszakkal vették el a jobbagytól, s ha netán nem adta szépszerével, bizony gyakran életével fizetett érte. A vármegye nagy pusztulására 1682 és 1687 között került sor. Két nagy hadjárat is veszedelmet hozott Nógrád népére. Előbb Fülek ostromára indult a török, majd a felszabadító Sobieski János lengyel király vonult keresztül a térségen. A fegyveresek kegyetlenkedései, fosztogatásai földönfutóvá tették a lakosságot, de szörnyű ráadásként a hadak nyomán kitört a legrettegettebb baj, a pestisjárvány. A megmaradt lakosság fejvesztve menekült arra a vidékre, hol nagyobb biztonságot remélt. A török hódoltság miatt elpusztult falut felvidéki szlovák telepések építették újjá a XVIII. században. A vész elmúltá után Gömörből és Hontból tótok telepedtek ide, a kik rövid idő alatt magukba olvasztották az itteni csekély számú református vallású magyarokat. A betelepülés többnyire nem szervezett formában, hanem spontán történt. A sűrűn lakott északi szlovák területről az éj leple alatt elszökve érkeztek a bevándorlók. Mihelyst ugyanis észrevették a távozásukat, azonnal jelezték a szomszédos vármegyék felé, kérve azokat, hogy a szökevényeket szolgáltatassa vissza. A menekülők félelmükben gyakran megváltoztatták éppen ezért a nevüket. Arra azért nem volt példa, hogy a megyénkbe érkezőkből visszaküldtek volna valakit is, hiszen a birtokosok örültek, hogy földműves nép érkezett elnéptelenedett falvaikba. Nógrádba több bevándorló érkezett, mint amennyit a földje el tudott volna tartani, éppen ezért a szlovákok jelentős hányada néhány év múltán tovább vándorolt a délibb, kecsegtetőbb vidék felé.



1715-ben még hat magyar és 3 tót háztartást írtak itt össze. A jobbágycsaládfők: Kovács Mihály, Kovács Mátyás, Tiszvoczky Mátyás, Benyov Péter, Leszkowszky János, Mihály Márton és Galawiech Jakab voltak. A zsellércsaládfők: Varga János bírós és Varga Mátyás. A gazdasági jellemzésnél olvashatjuk, hogy kétnyomásos gazdálkodási módot folytatnak, az elvetett mag a négy-öttszörösét termi, s mindennemű gabonaféléket termelnek. A rét sásos. Az erdőben tűzifa és épületfa van elegendő. A legelő elegendő a falu állatállományának. A szőlőhegyet három éve telepítették újra. Ez utóbbi bejegyzés annak igazolása is, hogy a hódoltság alatt a korábban virágzó szőlőkultúra elpusztult, elvadult művelés hiányában. Fabó Andrásnak egy bő századdal későbbi feljegyzése azt igazolja, hogy a telepítés sikerült, s a szőlő visszanyerte fontosságát a falu és a környék életében.

1720-ban ellenben már csak 3 magyar, de 6 tót háztartást találtak az összeírók. 1740-ben a Jeszenszky család volt a földesura, 1770-ben Révay Kristóf, Bacskády Pál, Gyurcsányi Ignác, Dobóczky László, Podhorszky János és Hodossy György, később pedig a Gyurcsányiak és a Somogyi család. A XX. század elején Scitovszky János örökösének és Berczel Lipótnak volt itt nagyobb birtokuk. A községhez tartozott a Sándormajor. 1785-ben a váci káptalan volt határának részleges birtokosa.

1820-ban Mocsáry Antal ezt jegyzi fel Ősagárdról: „Szép fekvésű evangélikus tót falu, ámbár hegyek kerítették körül, mégis termékeny. Szőlőhegye is van, de abban közepszerű előmenetellel munkálkodnak.”

### A szabadságharc időszakában

A honvédseregbe való toborzást nem minden esetben kísérte lelkesedés. A településre az összlakosság arányában kivetett létszámot többnyire sorshúzás által választották, de gyakorta előfordult, hogy – aki megtehetette – volt, aki pénzért fogadott maga helyett – gyakorta más községből - bevonulót. Rétság mai körzete túlnyomórészt az egykori Kékkői járáshoz tartozott. Az 1848. augusztus 29-én tartott vármegyei választmány VI. századra osztotta a nemzetőröket. A nógrádi honvédek a VI. századba kerültek. A szeptember 21-én, Balassagyarmaton tartott teljes hatalmi választmányi ülés döntése szerint az egész járásnak összesen 944 újoncot kellett kiállítania.

A szabadságharc után – mintha nem lett volna elegendő a sok megpróbáltatásból – újabb csapás várt a volt honvédekre. 1849. októberében a császári hadsereg főparancsnoksága elrendelte, hogy „*a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorozandó*”. Akik 1850. január 30-ig nem jelentkeztek, dezertőrnek nyilvánították, s haditörvényszék várt rá. Valóságos hajtóvadászat indult meg a volt honvédek után, kik közül sokan inkább vállalták a bujdosó életet, hogy szegénylegényként, betyárként a Börzsöny rengetegeibe meneküljenek. Valószínűleg így tett Varsányi Ferenc is, ki nem vállalta tovább a hosszú évekig tartó katonaság keserű kenyerét.

A szabadságharc bukását követően összeírták a volt honvédeket. Az 1850. január 22-én kelt feljegyzés szerint Ősagárdról összesen kilencen szolgáltak a honvédseregben.

### Jegyzék azon Agárd h.sége honvédekről, kik cs. k. hadseregbe besoroztattak

Neve	Származása	Volt-e vizsgálat alatt?	Besoroztatott	Észrevétel
1. Molnár Imre	helybeli	volt	be	-
2. Varsányi Ferenc	helybeli	nem	nem	nem tudatik hol van
3. Blasko István	helybeli	volt	be	-
4. Kmety István	helybeli	volt	be	-
5. Darida György	helybeli	volt	be	-
6. Csizmár János	helybeli	volt	be	-
7. Löbel Mózes	idegen	nem	nem	nem tudatik hol van
8. Ocsenás János	idegen	nem	nem	nem tudatik hol van
9. Mlinártsik József	idegen	nem	nem	nem tudatik hol van

Kelt Agárdon Január hó 22. 850.

Vidovits András bíró

Kovács György törvénybíró

Följegyzette: Országgh . . . . Agárd helység jegyzője.

A felsorolás utolsó három tagja „idegen” volt, azaz nem őszagárdi származású. Valószínűleg ők valamennyien pénzért fogadott honvédek voltak, akik a szabadságharc bukása után hazamentek falujukba, vagy elbujdosva próbálkoztak megmenekülni a császári mundértól. A helyi előljáróknak ez alkalommal nem kellett jelenteniük azokat, kik nem a helységre kivetett létszámhoz tartozóként vonultak be.

### **A szabadságharc után**

1900-ban feljegyezték, hogy község lakóinak száma a legutóbbi népszámlálás szerint 527. Ezek közül 468 ágostai evangélikus, 45 római katolikus, 3 református és 11 izraelita. A tankötelesek száma 83; ezek közül mindennapi 56, ismétlő 27. A gyermekek vallására nézve: 5 római katolikus, 74 ágostai evangélikus, 1 református és 3 izrelita. A tankötelesek közül iskolába járt: 70 evangélikus, 3 katolikus, 1 izraelita.

A községben ekkor egy evangélikus elemi vegyes iskola működött egy tanítóval és egy tanteremmel. Volt a községnek népkönyvtára, melyet a Nógrádmegyei Nemzeti Intézet alapított. A népkönyvtárral egy időben olvasóköri is létesült. „Az iskola keletkezése igen régi. Adataink szerint a XVIII. század végén az itteni evangélikus egyházzal egyidejűleg újra alapított.”

Első ismert tanítója Valentinyi Pál (1745-1801.) volt. „Utána még kilenczen tanítottak itt.” A forrás közlésének időpontjában (1900-ban) Pittner Pál, okleveles tanító működött Agárdon, ki a tótajkú községben kizárólag magyarul tanít. Az iskolát az ágostai evangélikus hitfelekezet tartja fenn. A tanterem eléggé megfelelő, 1871-ben épült, azonban a tanítólakon meglátszik az idő vasfoga. A legszükségesebb tanszerek és taneszközök megvannak. Az elemi iskola tanulóinak átlagos száma 50, az ismétlősöké 25.

Az iskola pártfogói: Scitovszky János, ki 100 forintos alapítványt tett az iskola támogatására; dr. iglói Szontagh Antal, az egyház mostani felügyelője, ki szintén hathatósan pártfogolja az iskolát és magát az egyházat, mint iskolafenntartót. „Az egyház mostani papja Gaál Mihály kitartó munkatársa a tanítónak, ő tanítja az ismétlőben a vallást már több év óta.

1906-ban az addigi Agárd megkapta az „Ős” jelzöt, megkülönböztetve az ország más, azonos nevű településétől. Ugyanazon évben egy monográfia így jellemzi: „98 házzal és 538 tótajkú, ágostai evangélikus vallású lakossal. Postája Nőtincs, távirója Rétság, vasúti és hajóállomása Vác.”

Az első világháború Őszagárdon számos áldozatot követelt. A hadba vonuló 101 katonából a harctéren maradt 25.

Egy új korszak kezdődött Őszagárd életében is, mikor 1944. december 7-én a településre is megérkeztek az orosz csapatok.

### **Híres emberek**

#### **Fabó András**

Ágostai evangélikus lelkész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt. 1810. március 10-én született Losoncon, szegény szülőktől. Ugyanott kezdte meg tanulmányait is, majd Pozsonyban az evangélikusok főiskoláját végezte el. Ezt követően Szontágh Pálhoz, Nógrád megye meghatározó politikai személyiségéhez, Madách Imre jó barátjához ment nevelőnek. 1833-ban tanárként dolgozott Losoncon. Két év múlva Agárdon lett lelkész, hol lelkészi hivatásának és a tudománynak élt. Esperességi s kerületi jegyző, tanácsbíró, több bizottság tagja s szorgalmas tollvezetője volt. Székács Józsefnek, kivel kora ifjúságoktól fogva a legszorosabb baráti viszonyban állott, superintendens korában jobb keze, leghűbb támasza, eszméinek gyakran tolmácsa volt. Amit Székácsnak az elnöki székéből nem lehetett indítványozni, azt Fabó az ülnökök sorából indítványozta s vitte is többnyire keresztül. Ez barátság egész életén keresztül végigkísérte. A bányakerületi egyházi utasítások kidolgozása is rá bízott és ez volt e téren utolsó munkája. Agárd, a hol lelkészkedett, tót falu, és ő 38 éven át tót pap volt; de a mellett magyar író.

Egy méltatója így fogalmazott törekvéseiről: „Az újabb korban annyi bajt s egyházi téren is oly sok viszályt okozott pánszláv törekvések és agitációk közepette Fabó hallgatag példájával bebizonyította, hogy lehet valaki tót prédikátor s a mellett nemcsak jó magyar hazafi, hanem magyar író s tudós is.” Mint ember szerény, igénytelen, de nyájas, a társalkodásban eleven, mint barát hű, mint keresztény adakozó volt. Élete végéig szorgalommal olvasott s irt, bár szemei meggyengültek. Meghalt 1874. március 18-án Agárdon. Könyv- és oklevélgyűjteményét végrendeletileg a pesti ágostai evangélikus iskolának hagyományozta. A Magyar Tudományos Akadémia 1864. január 20-án választotta őt levelező tagjai sorába. Értekezés, mellyel a m. tud. akadémia ülésében, 1864. május 9-én tartotta meg székfoglaló beszédét Beythe István életrajza címmel Rendkívül termékeny író volt.



Fabó András

1830-ban jelent meg a Tudományos Gyűjteményben az első cikke majd ezt követően több folyóiratba s hírlapba írt saját neve alatt, vagy álneven. Kedvelte az álneveket. Többnyire Ligetfy Andor, Ipolytáji, Hegylaki, Daru, Garády álnevekkel, illetve névtelenül közölt számos eredeti vagy fordítást. Közülük néhány érdekesebbet említünk: a Sasban jelent meg 1833-ban a Francia táboroküldet Algirba című írása, a Társalkodóban 1836-ban a Történeti töredékek a hazánkban uralkodott pestisről, 1838-ban az Erzsébet Anglia királynéja, a Lafayette, 1839-ben a Foy, 1841-ben Levelek a magányból, és a Magyar várak rajzai, valamint 1847-ben a Franklin. Az Athenaeumban 1841-ben Az ágostai vallású papok tudományos élete, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban 1842–48 között a Külföld rovat, a Magyarország és Erdély Képekben II. kötetében 1853-ban az Agárdi nép, az Uj Magyar Muzeumban 1853–54-ben a Rosner Mátyás és Emich Tivadar című írása, 1856–57-ben a Kőszeg krónikája, 1859-ben a Tordas meglelepítése. A Protestáns. Népkönyvtárba írt Farizeusok és szadduceusok, Jeruzsálem, Szegények a zsidóknál, Dávid, Egyiptom, Házassági ügyek a zsidóknál címmel, a Néptanítók Könyvében méltatta Stöckel Lénárd, Misovicz Mihály, Deccard János munkásságát, az Iskolai Lapban Komáromi Csipkés Györgyről és Fogarasi Pap Józsefről, a Lelki Kincstárban 1860-ban Ambrózy Györgyről, Gróf Bethlen Miklósról, Bettelheim térítőről és Melancthon Fülöpről. A Magyar Tudományos Értekezőben 1862-ben a Turócmezeyei tudósok, valamint az Adalékok Czvittingerhez című írásai jelentek meg, a Hazánkban pedig 1858-ban A magyar szent korona története, és az V. Ferdinand ő császári, királyi apostoli felsége megkoronáztatása 1830-ban című. Írt könyvismertetéseket a Budapesti Szemlébe, a Századokban 1867-ben Horváth Mihály kisebb történelmi munkáit ismertette, 1870-ben Régi ágyúnevek és föliratok címmel jelent meg írása, valamint a További adalékok magyarok iskoláztatásához külföldön című. 1871–73-ban jelent meg a Monumenta Hungariae historica, Türk Dániel naplója 1548–1559., 1872–73ban a Török-magyarkori történelmi emlékek, 1875-ben a Késmárki Thököly Imre naplói című. Az Archeológiai Értesítőben 1870-ben az. Agárd, a Figyelőben 1884–85. Adalékok Czvittingerhez, de irt még a Jelenkorba, Kis-Koszorúba, Selmeczbe (1832-ben), Regélőbe, Honművészbe, Hasznos Multságokba, Sárospataki Füzetekbe, M. Protestáns Figyelmezőbe, Pesti Naplóba, Magyar Sajtóba, Országba s a Győri Történelmi és Régészeti Füzetekbe.

Önálló munkái közül kiemelendő a Víg Dezső álnéven 1858-ban megjelentett Czigány adomák, az 1859-ben napvilágot látott Szent történelem tankönyve, az 1861-hez kötődő Vallásos elmélkedések protestánsok számára című, az 1868. évi Rajzok a magyar protestantizmus történelméből. Több munkája jelent meg latin és német nyelven az evangélikus vallásról. A XVII. század politikai és erkölcstörténetével foglalkozik a Vitnyédy István levelei 1652–64 című írása. Történeti munkái A magyar és erdélyországi mind a két vallású evangelicusok okmánytára és Az 1662-iki országgyűlés című.

**Ösagárdon hunyt el 1874. március 18-án. Egy 1900-ban megjelent forrás így emlékezik reá:** „Egy országos hírű tudósunk Agárdon működött 39 éven át s itt is halt meg. Kiletét megmondja az agárdi temetőben levő következő sírfelirat: „Itt nyugszik Fabó András agárdi ev. lelkész, a magyar tudományos akadémia tagja, a Történelmi társulat tagja, született Losonczon 1810-ben, meghalt Agárdon 1874-ben. Siratják őt mint jóltevőjüket Agárd és vidéke, mint író a magyarhoni evang. egyház, mint történetírót a haza, mint legjobb barátját: Székács József.”

### **Fabó András: Az „Agárdi nép”**

Munkánk szempontjából legfontosabbnak Fabó András Agárdi nép című írását tarthatjuk. A tanulmány 1854-ben jelent meg a Magyarország és Erdély képekben című könyv második kötetében. Egy nagyszerű összefoglaló munka Agárd hétköznapijairól, ünnepnapjairól. Másfél évszázad távlatából csodálatos dolog visszatekinteni egy falu életére. Az írás minden apró részletre figyel. Írója kritikusan ítél, megdorgálja a hibákat, de az egész írásból átsüt az a szeretet, mellyel a falu lelkipásztora szemléli szeretett híveit. Közel két évtizede köztük él már ekkor Fabó, részese életüknek, tudója örömeiknek, bánataiknak. Műveltsége, tapasztalatai révén mégis pontosan tudja megítélni tetteiket, rácsodálkozik ősi szokásaikra, melyeket talán még a felvidéki őshazából hoztak. Az írás mai olvasója mintegy ráadásaként még Fabó ízes, kissé régies szóhasználatában is gyönyörködhet. Élvezetes olvasmány, s nem csupán a helytörténet iránt érdeklődők számára. Az írást megjelentető szerkesztői megjegyzést fűz a tanulmány után. Követésre méltó példaként ajánlja mindenki figyelmébe. „Ezen népismertetés példányul szolgálhat arra: mint lehet és köll e nagy fontosságú tárgyban a legkisebb részletig kimerítően, s a mellett mégis eleitől végig érdekesen írni. E téren legtöbbet várhatunk szerző pályatársaitól, hazánk lelkes papjaitól, kik a néppel mint ennek atyjai, lelki vezérei, legközelebbi viszonyban; érintkezésben állanak.”

Az írás a falu bemutatásával kezdődik. „Lakosainak száma, legujabb országos összeírás szerint, 511 lélek, köztök 252 férfi, 260 nő, egyházi tanítókat s pár kézművest kivéve, mindnyájan földművelők. Nyelvökre : 58 magyar, 422 tót, kik azonban magyarul majd mindnyájan értenek, beszélnek, s mint alább látandjuk, szellemben és szokásokra nézve is egészen elmagyarosodtak, 5 zsidó, 3 cigány; vallásukra : 48 r. kath., 435 evang., 5 zsidó.”

Sorra veszi az élet legjelentősebb állomásait, a születéstől, a gyermek-, majd ifjúkor szokásait. Az általa igen hasznosnak tartott fonókról például így ír: „Fonodának nevezzük azon házat, hol téli hónapokon át a leánysereg fonást végzett, szombatot, vasárnapot s más ünnepeket kivéve, esténkint, legyen bár a legnagyobb sár vagy zúgjon a legdühöngőbb zivatar, összegyűl. Alig hozzák t.i. az asszonyok rendbe a paszkoncza v. virágos kendőrt, september dereka táján, hosszabodván már az esték, egy vasárnap néhány meglöttebb leány szertenéz a faluban s kiszemel néhány házat, melyeket fonodául alkalmasaknak vél. Ezek után társnőikkel tartott tanácskozás után felszólítják a kiszemölt házak birtokosait: engedjék meg, hogy hozzájuk járhassanak fanni. Ha kedvet mutat rá a háztulajdonos, megkötetik az alku, mi minden leánytól rendszerint kialakult mennyiségű eleség-, vagy kukoricza- vagy kendőrs más efféléből, vagy abból áll, hogy néhány este a házát átengedő gazdasszonynak, minden leány fon, de csak az ő kendőréből. Mivel pedig az egész falubeli leánysereg az udvarlására járandó legénységgel egy szobában bajosan férne el, fonodának két házat a helység két végén alkuszak ki, s úgy osztakoznak el, hogy mindenkinek legközelebb esik vagy az egyik vagy a másik ház.

E fonodák ellen már 1848 előtt kárhózzatólag szólalt fel az irodalom s ekkor is, azóta is tiltólag lépett föl a világi hatóság, főleg erkölcsi szempontból. De hogy e házak káros hatásuk volnának az ifjuság erkölcsiségére, legalább Agárdon nem tapasztalni. E sorok írója 18-ik évet tölt e nép közt, s azóta fiatalkori botlásnak alig egy pár esete fordult elé, s azok közül is szolgálókon, kikre nem volt kellő felügyelet. Ajánlja ellenben e házakat, legalább a népnek, mindenek fölött az olcsóság; mert az egész téli világitás egy leánynak nem kerül annyiba, mint kerülne otthon egy hét alatt /az asszonyok is fonodákba éppen az imént említettem ok miatt járván/, világot más házaknál

gyéren, azt is takarékoságból csak rövid ideig látni; ahánlják azután, miként alább látandjuk, az ott divatozó társas játékok s multságok. Nem csoda tehát, hogy minden tilalom mindeddig megtört e házakon, mert a fiatalság ott találja vágyai Mekkáját, álmai eldorádóját.

Alig áll be ugyanis az estszürkület, a leányok nem ünnepiesen ugyan, de szokottnál csinosabban felöltözve összegyűlnek a fonodában s helyeiket elfoglalva 10-11 óráig folytonos tréfa, kaczaj, dalolás, mesélés, talányok feladása közben szorgalmasan fonnak. A legények sem késnek sokáig, hanem serényen szállonganak a fonodába, hol nem ők a leányok iránt, hanem ezek buzognak gyöngéd figyelmet, udvariasságot kitüntetni amazok iránt, amennyiben legott helyet adnak nekik az asztal körül, a kisebb leányokat zugokba vagy zsámolyokra szoritva; mit a legények azzal viszonznak, hogy legalább kétszer, kiki pár garast adva, néhányfont gyertyát vesznek a fonodába, s furulyázással mulattatják a leányokat. Dalaik, meséik, talányaik közé társas játékot vegyítenek.”

A népelet bizony – különösen a dolgozat keletkezésének távlatában – tele volt a múltból örökölt babonás szokásokkal, termékenységvarázsló, bőségbiztosító, gonoszűző cselekedetekkel. A korabeli egyház is gyakorta elítélte, sőt tiltotta ezen szokásokat. Fabó azonban felülemelkedik ezen, s a szakember szemével nézi faluja népét. Kissé irigykedve olvashatjuk a feledésbe merült szép lakodalmi szokásokat, s hogy a falu egy nagy család volt, melyben figyeltek az emberek egymásra. Érdekes lenne párhuzamot vonni a másfél évszázados és a mai falu képe között. Fabó András írása egy olyan tükröt állít olvasója elé, melyből valaha élt eleink őseink intenek bennünket arra, hogy a jó szándékú emberi kapcsolatoknál nincs fontosabb. Az írás talán legérdekesebb része az, hogy miként szervezte meg egy falu saját működését. Fabó leírja, hogy ki lehetett a bíró. Olyan ember, aki „foganatba véteti a felsőbb rendöleteket, intézkedik az adó beszédéséről, a pörlekedőknek kiszabott korlátok közt ő szolgált igazságot, a helység közügyeiről ő gondoskodik. De az utóbbiakat illetőleg hagyományos szokás szerint maga mitsem határoz, hanem a falu véneivel egyetértőleg. Ezek tanácsa s beléegyezése nélkül mibe fog, mitsem végez. S e részben annyira tiszteli a nép jogait, hogy azoknak magát zúgolódás nélkül alájuk veti s a nép vénei is ragaszkodnak e jogukhoz elannyira, hogy voltak már esetek, miszerint a rossz vagy kihágó bírót a vének kalodába tétették s ő az ítéletet magán végrehajtatá.”

Megismerhetjük a törvénybíró, kinek tisztje a bírónak segítségére lenni, s a kimondott ítélete, vagy végzést „kijelenteni”, a polgárt, kinek kötelessége a gazdákat kijelölni a községi feladatok végrehajtásához. Bemutatja a kisbíró, akivel a leveleket küldözték, a tizedest, aki a tudnivalókat viszi házról házra, s aki a bírónak „keze és lába”, az adószedőt, kit az írástudó zsellérek közül választottak, a hajtóbíró, aki arra ügyel, hogy jószágok őrzői el ne mulasszák teendőiket, a csösz, ki a mezőre felügyel, s az éji őrt. Ez utóbbi felelősségteljes feladata, hogy nyaranta eset tízkor, télen pedig egy órával korábban hangos énekszóval figyelmeztessen az éj beköszöntére, a hajnal elérkeztére, de ő ellenőrzi a kémények állapotát, harangozik a templomban, „húzza” az orgonát, és ingyen ás sírt a rokonok közreműködésével. Fizetése mindezért „10 kila rozs, 10 ft. váltóban, egy pár csizma”. Olvashatunk a legénybíróról, kinek egész tiszt karuk van, s ki arra ügyel, hogy a legények illendően viselkedjenek, a templomban a fonóban, a táncos alkalmakkor, s egyáltalán mindenütt. Eligazítja perpatvarokat, megfenyíti a kihágókat, s rendet tart az ifjak körében.

A falu lakóiról szólva írja, hogy „E nép munkás, szorgalmatos. Nemcsak kis határát és számos szöleit megműveli, hanem azonfelül alig van egy-kettő, kinek szomszéd alsópetényi, de különösen a penczi határban, Nógrádnak egyik legnagyobb fejér bortermő helyén, legalább egy szőlője ne volna. Van olyan ki az utóbbi helyen 3-4 szőlőt is bir. Kora tavasztól késő őszig ők annál fogva leginkább szőlőkben töltik napjaikat s onnan pénzölnek jobbadán. Szőlőkben, házi és szérús kerteikben gyümölcsfát szaporítanak; de a fajokat nem igen válogatják, mert a gyümölcsöt a közel vácsi piacon, honnan az a gyümölcsárusnők által Pestre szállítatik, emigy is jó áron eladják. Vannak, kik csak ribizliből évente 50-60 váltó ftot, néha többet is bévesznek. Szilva-, cseresznye-, törkölyből-, némelyek gyalogboda bogyoiból, midőn olcsó, rozból is pálinkát főznek, s azt többnyire maguk meg is iszzák, valamint a bornak sem ellenségei, de czéagéres korhelyek köztök, legalább most, nincsenek.”

Műveltségről írva megállapítja: Ennek fő eszközlői az iskola és templom. „Gyermekeiket, mondhatni; nagyon kevés kivétellel, iskoláztatják; de midőn legjobb foganattal taníthatnák, 11-12 éves korukban a tanodából elfogják, mert az anyagi érdekek itt is legyőzik a szellemieket. Mind a mellett többen irni tudnak, s alig van egy-kettő, ki olvasni nem tudna, csak hogy lerázva az iskola porát, könyvvel nem sokat gondolnak, könyvre, naptárt kivéve mitsem költenek, olvasmányuk énekes könyv- és bibliából állván s ez utóbbi is többnyire mestörgerendán porlepetten nyugszik, úgynevezet biblista köztök kevés találtatik.”

## Gaál István

Ősagárdon született 1877. november 10-én. Geológus, paleontológus, a föld- és ásványtani tudományok kandidátusa volt. Ez utóbbi címét 1953-ban kapta. Egyetemi tanulmányait Kolozsváron kezdte és a budapesti egyetemen fejezte be 1905-ben természetrajz-földrajz szakon. 1911-ben kapcsolódott be az Erdélyi-medence területén folyó földgázkutatásba. Paleontológiai kutatásai és azok eredményei alapján a kolozsvári egyetem magántanárrá habilitálta. Először a dévai főreáliskola tanára volt, közben geológiai, paleontológiai kutatásokat végzett. A hunyadmegyei Rákosd szármata korú csigafaunája (megjelent Budapesten, 1916-ban) az első olyan magyar nyelvű szakmunka, amely egy földtani korszak csigaállatvilágát részletesen leírta. A kolozsvári egyetemen magántanári képesítést nyert. 1912-től Budapesten tanított, 1919-től 1924-ig a szegedi egyetemen helyettes tanárként működött. Igen hosszú frontszolgálat után leromlott egészségi állapotban került haza az I. világháborúból, így látott neki 1919 - 1923 között először Budapesten majd Szegeden a Ferenc József Tudományegyetem Ásvány-földtani intézetének szervezéséhez illetve vezetéséhez. Betegsége miatt 1923-ban Budapestre költözött és a Nemzeti Múzeum Őslénytárában vállalt munkát és itt dolgozott 1934-ig, nyugdíjazásáig mint múzeumi igazgató. Fő kutatási területe az ősláttan volt, e területen érte el legjelentősebb eredményeit. Legfőbb művei. Az erdélyi metángáz-kutatás kritikai megvilágításban (Kolozsvár, 1913); A Föld története (Bp., 1924); Amit rosszul tudunk (Bp., 1936); A bánhidai Szelim barlang „hiénás” rétege (Bp., 1943).



Gaál István professzor

Munkásságát szinte haláláig folytatta. Budapesten hunyt el 1956. április 25-én.

Az „Amit rosszul tudunk” című könyvének 1987-ben megjelent reprint kiadását így jellemzi egy mai ajánlat: „A könyv 1936-ban íródott. Az olvasó képet alkothat arról, milyen hiedelmek, téveszmék, téves tanok fonták át ferdítéseikkel a természettudományokat a 20. század kezdetében és a távolabbi évtizedekben, sőt évszázadokban. Igen gazdagon értelmezve a természettudományokat, több ágának hiedelemvilágát tárják fel a kötet írásai, amelyek több önálló fejezetbe rendeződnek.” A természettudományi koholmányokról szólva ő maga így fakad ki a könyvben: „Hogy mivé fajulhat el ezen az úton-módon való koholmány-gyártás és terjesztés, 'kimagasló' példája a 'lochnessi szörny' önmagában eléggé mulatságos, de az emberiség általános értelmiségére mégis nagyon szomorú fényt vető históriája.”

## A templom és egyház történetéből

Pongrácz Informatió-jában így olvashatjuk: “Agard Calv. “, ezek szerint tehát lakói reformátusok lettek. Pozsonyba megidézett prédikátora Balthasar Niclesius. Mivel a falu a hódoltság alatt nem pusztult el, és most evangélikus; ezért Pongrácz megállapítását – egyetértve Varga Lajos egyháztörténésszel - tévesnek kell minősítenünk. A térség múltjával foglalkozó másik egyháztörténész Chobot Ferenc szerint is a falu evangélikussá és nem kálvinistává lett. Templomról Chobot nem beszél. A mai evangélikus templom csak II. József alatt, 1786-ban épült. (Más forrás szerint egy évvel korábban.) Tornyát azonban csak 1820-ban emelték. A Cassa Parochorum szerint 1734-ben a régi templom romjai, mely egy katolikus templom romjainak látszik, még megvannak. Valószínű, hogy az ősi katolikus templomot a lutheránus lelkész elfoglalta, de a lelkészség a XVIII. század elején megszűnván a templom rombadőlt. Ma a kevés számú katolikus a nőtinci plébániához tartozik.

Mocsáry azt írja, hogy anyatemplomuk volt 1702-ben, s jeles prédikátoruk ekkor Herman Sámuel volt. Az ellenreformáció megpróbáltatásairól szólva így ír: „Nem sok idő telvén, a' köz veszedelem ezen falut is felkereste, valamint ezen egész környéket, tudniillik a' meg nem elégedettek dúlása ezeket is elfogyasztotta olly annyira, hogy a' lakosok akkori papjokat Michalides Jánost tovább is letartani elégtelenek lévén, azt 1714. eszt. Eleresztették, magok pedig Bánkhoz affiliáltattak, 's oda tartoztak egész a' tolarentialis idő-szakaszig, azolta ismét anyatemplomjok vagyon magoknak. 588 lélek találtatik itt; mostani Prédikátorjok Holiczi Mátyás.”

A török után a protestáns egyház kettévált reformátusokra és evangélikusokra. Az ország helyzete siralmas volt. A bécsi kormány, hogy elhallgattassa az alkotmány sérelmeket támadó főpapokat, kiszolgáltatta nekik a protestánsokat. Királyi jóváhagyással megalakult a pozsonyi rendkívüli törvényszékre csupán megyénkből 41 protestáns papot és tanítót idéztek meg. Börtön, üldöztetés, gályarabság várt rájuk. Köztük az agárdi Balthasar Niclesiusra is. Voltak egyházak, kik elbújtatták, letagadták papjukat. A nógrádvári basa ugyanakkor az uralma alá eső terület papjainak egyenesen megtiltotta, hogy Pozsonyba menjenek, sőt az idéző szolgabíró és esküdtet meg is botoztatta. Csak 20-20 arany váltságdíj fejében bocsátotta szabadon.

Bár a szécsényi országgyűlés 1705. szeptember 30-án kimondta, hogy a katolikusok által 1687. óta lefoglalt templomokat vissza kell adni, a Rákóczi szabadságharc bukása után újból kezdetét vette az erőszakoskodás. 1718-ban elvették a az agárdi protestáns templomot, s megtiltották a szabad vallásgyakorlást. Megyeszerte kényszerítették a protestánsokat a katolikus vallás gyakorlására. A számszerű többségben lévő protestáns főurak úgy igyekeztek visszavágni, hogy birtokaikra protestáns vallású parasztokat telepítettek az északi megyékből. Így tett Agárd földesura Jeszenszky Miklós is, s így kerültek a faluba a szlovák telepések.

## A hagyományok mai ápolói

A falu zártsága miatt a helybelieknek sikerült megőrizniük a szlovák folklór értékeit, az ősi szlovák nyelvet, szókincset és archaizmusokat. A községben alakult Faluszépítő és Hagyományörző Egyesület nagy gondot fordít a hagyományok ápolására. Helytörténeti Gyűjteményt hoztak létre, a Faluházban pedig különböző programokat szerveznek a falu lakóinak.

A falunak napközti otthonos óvodája, művelődési háza, könyvtára és orvosi rendelője van. Az helyi önkormányzat a szlovákiai Jesenével ápol testvértelepülési kapcsolatot.

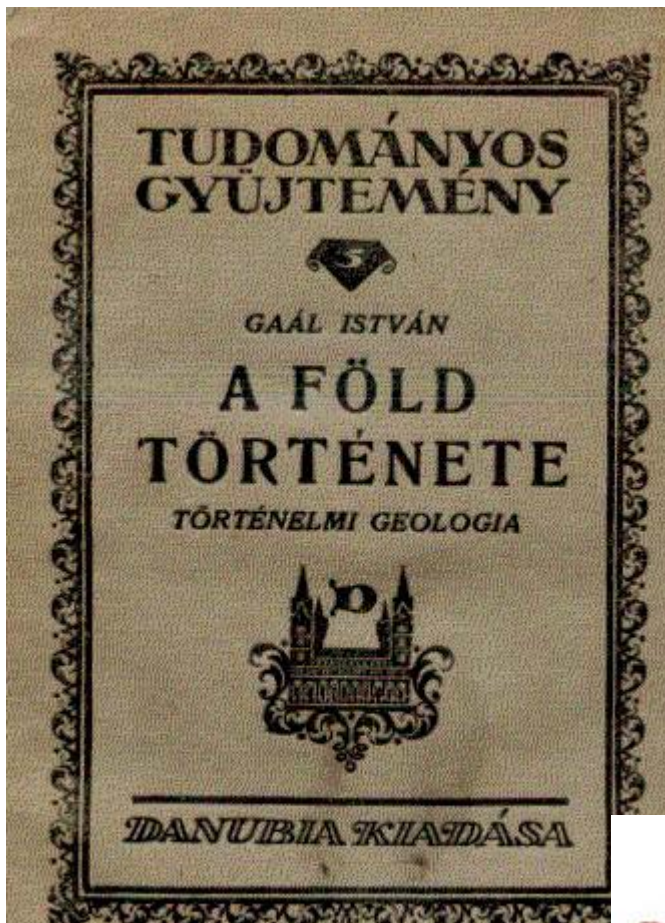


Az ōsagárdi népvisélet megőrizte a szlovák hagyományokat











#### **Felhasznált irodalom:**

Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.

Fabó András: Magyarország és Erdély Képekben, II. 1854.

Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1559. évi összeírása, Budapest, 1977.

Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Históriai, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.

Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.

Nógrád megye története I-IV. Salgótarján.

Oborni Teréz: Nógrád vármegye népoktatása 1770 1772 között, Nógrád Megyei Múzeumok évkönyve, Salgótarján, 1991.

Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900

Schneider Miklós: A török után. Az 1715. évi országos összeírás adatai a mai Nógrád megye községeiről, Salgótarján, 1973.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, Budapest, 1897.

Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsa, Salgótarján, 1999.

Zólyomi József: A Nógrád megyei szlovákok, A Nógrád Megyei Múzeum Évkönyve, Salgótarján, 1983.

Varga Lajos: A váci egyházmegye történeti földrajza, Vác, 1997.

# *SZÁJBELY ZSOLT*

## Ab ovo

Ha egy este errefelé jársz  
Hullajtsd körmeid fekete poromba  
Minden mozdulat emlékké válhat

Mi maradunk a pislákoló alkonynak  
Éj-kehely és könny-likőr  
Áttetsző korongok majd egyszer

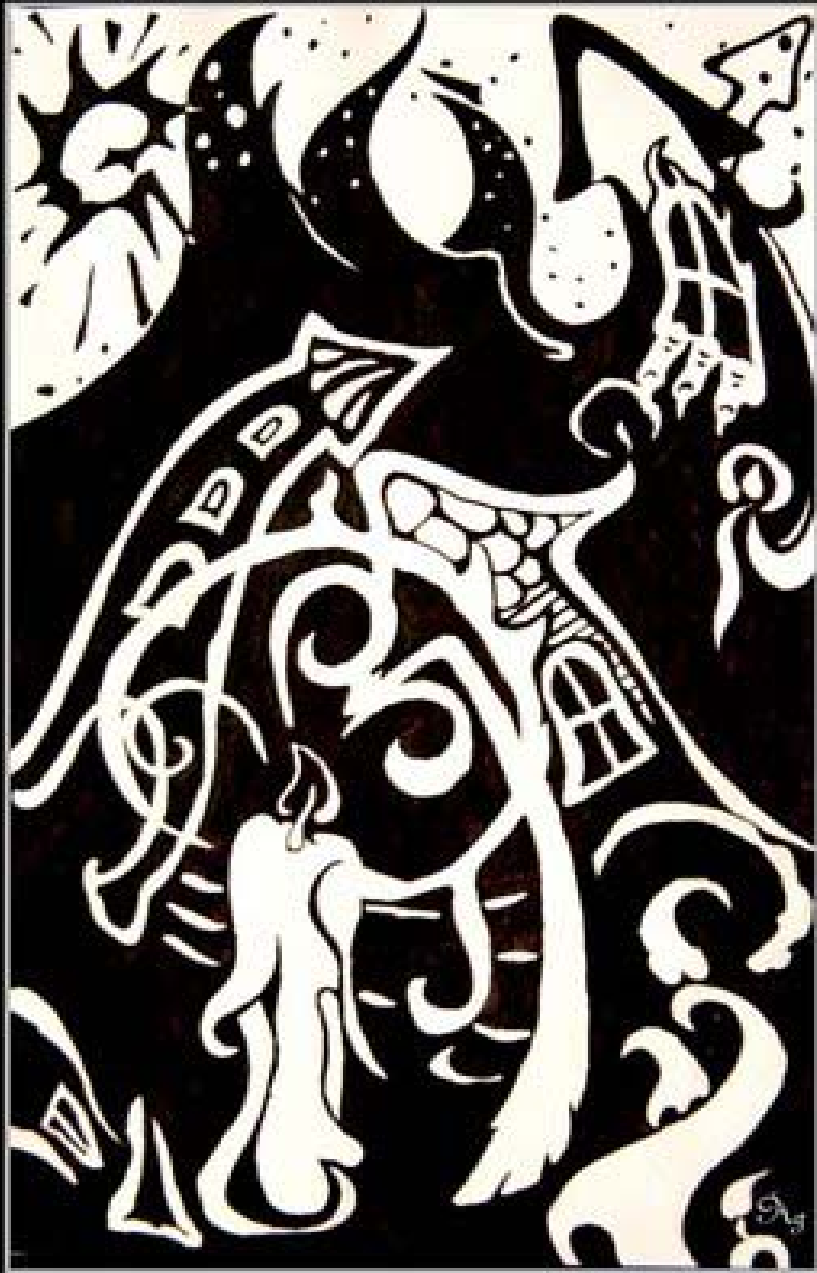
Meglátod te is őket  
Formátlan egészsé formálva  
Ködbe veszejtett szempillák

Álom csupán semmi más  
Sikoltó sakál-hordák  
Fordult farkasok mikor

Fáj akkor tépjed sebeid  
Még a neon is éget  
Én hívtalak Téged

Ím pernyévé álmodtad  
Levedlett tetteim  
Lángolva szunnyad a hajnal

-nincs több ébredés...



# CSEREPES ANDREA (CSANDI)

## SZÜRKE

Hajnalban az utcán valószínűtlen, kékeslilás felhők úsztak a parttalan páratengerben, és a messziről dübörgő autók, buszok, vonatok összemosódtak. A lila színben derengő ég alatt, a távolról zúgó morajlásban úgy éreztem, mintha egy határtalan ciklon közepén próbálnék megkapaszkodni.

Ma egész nap esett az eső, és még most, késő este is zuhog. Órákig néztem, ahogy a hűvös, kövér esőcseppek egymást követve szétfröccsennek a ház előtti szürke betonon.

Fent szürke borongás, lent szürke burkolat, szürkék a házak is, úgy érzem, az eső illata is szürke, amolyan hűvös szürke. Kezemet kinyújtottam az ablakon, a hideg vízcseppek sűrűn peregve csapódtak a tenyerembe, és kicsurogtak az ujjaim között. Furcsa, de arra gondoltam, nem is csodálkoznék rajta, ha az eső szürkére festené a kezemet, de ez nem történt meg. Az eső még csak össze sem piszkolt.

Láttam, odakint a város fakó esőjében a siető, átázott lelkeket, és a tömény, mély szürkességben éreztem, tetőtől talpig cifra a kavargó tömeg. Nap mint nap elém ugrik egy ismeretlen árnyalat, hihetetlen a tarka végtelen.

Múltkoriban azt álmodtam, ezerszínű, fényesen csillogó metropoliszban élek, mindenütt díszes homlokzatok, az ablakokban dús virágládák, az utcák tiszták, és minden csupa-csupa szín. Aztán besötétedett, az emberek kijöttek a gyönyörű házakból, és szép lassan lenyalogatták a város színeit.

Miután végeztek, mindegyikük előkotort valamit a zsebéből, egy cukorkaszacskót, újságlapot, ócska rongycafátokat, csokoládépapírt, vagy zsebkendőt, megtörölte vele a száját, majd elhajította.

Mire kivilágosodott, a metropolisz éppen olyan szürke volt, mint ez a betonváros, és az emberek nyelve mind-mind szivárványszínű volt.



Megjelent Cserepes Andrea első meselemeze!

Megrendelhető a [cserepes.andrea@gmail.com](mailto:cserepes.andrea@gmail.com) e-mail címen.



# MÓRITZ MÁTYÁS

## A báránynál is kezesebbek...

*Boldogok,  
akik megtartják az ő parancsolatait,  
hogy joguk legyen az életnek fájához,  
és bemehessenek a kapukon a városba.*

Jelenések könyve 22. fejezet

Boldogok, akik szirthez hasonlítanak,  
akik napjaikat, nyugodtan fejtik,  
akik az életre ablakot nyitnak,  
és ha betegek voltak, elfelejtik.  
Boldogok, kik szomjazzák a nevetést,  
boldogok, kik éheznek a jókedvet,  
kiket úgy vernek, mint zápor a vetést,  
kiket börtönbe, vagy máglyára vetnek.  
Boldogok, kik koldussal paroláznak,  
akik könyörögnek, de nem vétkeznek,  
kiknek ott a tanyájuk, ahol áznak,  
kiknek nagy éhük van, s nem éheznek.  
Boldogok, kik a bölcs mosolyt havazzák,  
kik egy bűnöst is ártatlannak látnak,  
  
kik a csókot, hűlve úgy kanalazzák,  
és bár nem értenek, de megbocsátnak.  
Boldogok, akik virágként úgy szeretnek,  
kik fájdalomosan, fel nem ordítanak,  
akik ha sírnának is: csak nevetnek,  
kiknek suttogása a holdig szalad.  
Boldogok mind, akik nem hadakoznak,  
kibékülnek a haragvó halállal,  
kik nyugodt ellenségei a rossznak,  
és szívük, Úrhoz méltó terhet vállal.  
Boldogok, akik karót nem hegyeznek,  
kik embernek maradnak és boldognak,  
amíg mások mindennel kiegyeznek,  
ők úgy örülnek az örök dolgoknak.





# HANDÓ PÉTER

## Válság, ahogyan gondolkodom róla, s ahogyan élek benne

Az emberiség történetében kiemelt fontossággal bír a válság, mint jelenség. Ugyanis vagy mint a közeljövőben várhatóról beszélünk, vagy már eleve benne vagyunk. Talán ebből adódóan a bizonyos rentábilis vállalkozások sorába tartozik a válsággal való foglalkozás, hiszen válságok mindig is voltak és mindig is lesznek.

Úgy vélem, szűrőinktől függően, számtalan típusát sorolhatnánk fel a válságnak, mégis korunk két leggyakrabban emlegetett válságformája, amely globális következményekkel jár/járhat, a gazdasági- és az ökológiai válság. Általában az egyéb válságjelenségeket – lelki válság, családi válság, munkahelyi válság, stb. – is előszeretettel rájuk vezetjük vissza. A kortárs felfogás szerint mindkettőt az ipari forradalom szülöttjének tekintjük, nem kis mértékben a média szenzációhajhász hírműsorai és egyre sokkolóbb filmjelenetei hatására (hiszen minél magasabb az ingerküszöb, annál agresszívebb dózissal lehet elérni ugyanazt az eredményt). Az előbbi mélyen emberi, az utóbbi fajok fölött áll. Az előbbit előszeretettel gondoljuk elkerülhetőnek azzal, ha a gazdaságban végbemenő folyamatokat megértjük; az utóbbiról inkább véljük azt, elkerülhetetlen, s legfőleg az emberiségre mért hatása mérsékelhető. A dolog pikantériája azonban, ha tudom, hogy mit akarok bizonyítani, akkor előbb-utóbb rá is lelek a bizonyítékokra.

Napjaink kialakult véleménye, hogy ahol válság lép fel, ott válogatás nélkül fejt ki hatását, s aki hatókörén belül kerül, az valamilyen formában áldozatává lesz. De vajon a válságjelenséget minden elszenvedője katasztrófaként éli-e meg? Nem feltétlenül.

A gazdasági krízis egyesek számára felemelkedést, mások számára lesüllyedést jelent, azaz lehetőséget teremt a társadalom szerkezeti átalakulására, a beidegződések felülvizsgálatára, új emberi értékek metodikai beemelésére. Mégis az mondható, leginkább a társadalmi hierarchia alján lévőkét sújtja, közülük szedi áldozatai nagy részét. Ez esetben tehát a katasztrófa, mint negatív létállapot vagy lélet nyomorító állapot, válogat.

Az ökológiai válság mindig egy adott területen élőket érinti közvetlenül, s hatása koncentrikus gyűrűben terjed szét. Szemben a gazdasági krízissel, nem válogat, s támadása fő irányvonala a létmegsemmisítés. Ám itt is megfigyelhető a nyertesek és a vesztesek tábora. A fizikai hatásokat túlélők esetében azonban az, hogy ki melyik táborhoz tartozik, csak az idő múltával mondható meg egyértelműen. A nyertesekhez való tartozás jó és másoknál jobb adaptációs képességeket kíván. A dinoszauruszokat kipusztító katasztrófa nélkül az emlősök számára talán soha nem adatott volna meg a Föld benépesítése. A középkor európai lakosságát megtizedelő járványok az alultápláltságtól legyengülteket ragadták el, s ezzel a túlélők genetikai állományát erősítették, illetve egy időre megoldották a rossz termelési technikák/technológiák okozta hátrányokat, valamint arra ösztönözték a legkiválóbb elméket, hogy megoldást találjanak a betegségekre, az élelmezés hatékonyságának növelésére.

A válság alapvető jellemzője a kaosz, a fejtelenség. A válságban lévők mindig úgy érzékelik, nem az ő kezükben van a sorsuk, valami fölöttük állóval akadt dolguk, mellyel szemben tehetetlenek. Ez a tehetetlenség keríti hatalmába a többséget, s ezért a „megmerevedett” – állapotából való kilépéshez – külső segítségre szorul.

Habár megfigyelhető a világban egy egyre erőteljesebb globalizáció, az emberiség mégis – talán védekezésképpen – egyre inkább egyedekre atomizálódik. Olyan egyedekre, akik kulturálisan és intellektuálisan is védőburkot képeznek maguk köré, hogy minden nem kívánt hatást kizárjanak. Érintkezéseiket minimálisra redukálják, s elsősorban sztereotípiáik révén közlekednek a világban. E sztereotípiákkal nehezen összeegyeztethető a rászorulóknak történő segítségnyújtás.

A napokban mesélte egy hetvenedik évén túl járó építészmérnök, hogy egy térd- és két csípőműtét után sem – bár rendkívül nehéz számára a közlekedés – tudja megállni, hogy ne ő menjen le a piacra bevásárolni. Útközben le-leül egy-egy padra erőt gyűjteni, aztán újra nekirugaszkozik az oda-vissza két kilométernyi távolságnak. Sajnos azonban egyre gyakrabban jár úgy, hogy – hiába a bot, a padtól-padig baktatás – időnként „kimegy alóla a lába”, s elterül. Ilyenkor előszeretettel tekintik részegnek, s bármennyire is akadályozza a járdán való közlekedést, inkább kikerülik, vagy odavetnek egy gúnyos megjegyzést: „Mi van, öreg, megártott a pia?!” – és átlépik. Csak keveseknek jut eszébe:

„Hívjunk mentőt?” Válasza erre csak annyi: „Nem kell, semmi bajom, csak a rúgók nem mindig engedelmeskednek. Ha elsegít egy padig, s ott egy kicsit megpihenek, folytatni tudom utam.” – E kijelentésével többnyire meglepetést okoz, s az alábbi szüretlen és döbbszavakat csalja elő a „jósándékúból”: „Maga nem részeg?” – „Nem, csak egy kicsit fizikailag elkoptam.”

Talán származásomnak, neveltetésemnek köszönhetően a munka mindig valami fizikai igénybevétellel járó tevékenységnek számított a szememben, s emiatt „szellemi javaim” sohasem próbáltam pénzzé tenni. Ha publikáltam valamit, a honoráriumot elfelejtettem felvenni, ha valakinek kidolgoztam egy-egy pályázatot, azt szívességből tettem, stb. Ebből adódóan folyton olyan foglalkozást űztem, amely a legalsó társadalmi rétegekhez tartozónak predesztinált. Ugyanakkor, mint írni szerető ember, valahogy nem illetem a képbe: pénzem nem a kocsmába, hanem a könyvesboltba vittem, s a jó melóshoz illő bulik alól mindig kihúztam magam.

A nyolcvanas években szabadidőmben – hasonló korosztályhoz tartozó – „művészpálánták” vettek körül, s egy darabig tetszett is, hogy a nagy közös szemétdombon kukorékolhatok, tanácsokat kérnek, felnéznek rám. Ekkoriban néhány szerkesztőségbe bekopogtam, de nem ízlett a közös löre, nem fűlt a fogam a széptevéshez, azokhoz a szerepekhez, amelyek az érvényesülés útjára vihettek volna. A palóc vidék művészetpolitikusai gondolhatták azt, majd megcsinálják belőlem a magyar Ginsberget vagy Kerouackot, én önmagam kerestem és önmagamnak akartam megfelelni. Konok ember lettem, aki az írott betűvel nem kupeckedik és inkább nem publikál. Így kivettem magam a „művészek” világából és kivetett a művészvilág.

Feltörekvő serdülőkori barátaim szép lassan igazgatói székekbe települtek tanulás és/vagy jó házasság révén. Fő tevékenységi körük a szolgálat és vagyonszerzés lett, amiben nem tudtam társukká lenni. Ők igen, én nem vágytam hatalomra. Ebből adódóan az 1990-es években már csak lelki válságaik idején váltam fontossá; inkább gyóntatópapra, mint konkrétan rám volt szükségük.

Én pedig csak éltem munkás életem – mindig valahol a kultúra közelében, de mindig csak valahol a kihasználtak között – a kultúra rabszolgájaként, a határterületen. S ez mindenkinek megfelelt.

A katasztrófa 2004. februárjában következett be, amikor emelésre alkalmatlan körülmények között sikerült egy gerincsérvre szert tennem, valamint eljutni addig a pontig, ahol már orvoshoz fordultam fájdalmaim és lábzsibbadásom miatt. Néhány felülvizsgálat, röntgen, MR után azt javasolták, felépülésemet követően lehetőleg néhány kilónál többet ne emeljek, s ha megtehetem, változtassak munkahelyet.

Elvileg jelenlegi munkahelyem – művelődésszervező végzettségem alapján – átsorolható más beosztásba, de a nyolc osztállyal rendelkező, nagy szájú hölgy inkább megfelel annak a kulturális tevékenységnek az elvégzésére (ami az igazgató kávéjának megfőzéséből és az egyes kulturális rendezvények rendezvénynaplóba történő bevezetéséből áll), mint egy leendő antropológus. Mikor elmondtam, hogy generálozásomat követően a rendezvények technikai kiszolgálásából a nehéz fizikai munkákat valószínűleg nem leszek képes ellátni, közölték, ha a táppénzem „lejár”, az üzemorvossal felülvizsgáltatnak, hogy milyen fizikai terhelésre vagyok még alkalmas, és amennyiben úgy ítéli meg, nem cipekedhetek, megválnak egymástól. Tudásomra nem, csak nyers erőmre van szükség. (Igaz, a népművelőként alkalmazottak tudására sincs szükség, hiszen a rendezvények megszervezését mindig egy intézményen kívüli személy végzi el jutalék, azaz az összköltség húsz százalékának fejében. Ez természetesen két-hárommillió forintos produkciók esetében nem zsebpénz.)

Néhány hete lakásomon felhívott az az ember, akivel a nyolcvanas években a legjobb barátságban voltam. Előtte januárban keresett, hogy elpanaszolja: az MSZP tisztogató akciója áldozata lett, az egykori politikai ellenzéki múltjára hivatkozva a havi milliót fizető igazgatói székéből eltanácsolták, s helyére egy irányítható kádert ültettek. Kicsit sajnáltatta magát a munkanélkülisége miatt. Más forrásból viszont már ekkor tudtam, egy másik igazgatói szék várományosa, s ott sem fog rosszabbul keresni. Viszont megbeszéltünk egy újabb találkozót, amelynek időpontját telefonon történő egyeztetéshez kötöttük. Ez a telefonos egyeztetés lett volna a néhány héttel korábbi hívása. Ám amikor elmondtam táppénzem történetét, azonnal azzal rukkolt elő, jelenleg roppant elfoglalt, hiszen új állásra lelt, s ez éjénapját leköti. Ha fellélegezhet, keres, hogy leülhessünk beszélgetni a művészetről.

Mikor gondjaim voltak, a gondokat sohasem rejtettem véka alá, ugyanakkor mindig Nagy László gondolata – „nekem a kérés nagy szégyen, adjon úgy is, ha nem kérem” – motoszkált fülemben, így senkitől sem kértem, oldja meg bajom. Most is magam készülök a gyógyírt megtalálni, csak előbb át kell értékelnem a megörökölt munkadefinícióm.

De vajon az átértékelés elegendő kiindulási alap-e ahhoz, hogy áttérjek a szellemi foglalkozás eddig megszokottól eltérően rögzös területére? Akar-e majd valaki is azért fizetni, amit egy jó szóért is megkapott? Milyen érzés áruba bocsátani azt, amihez szentségként viszonyultam?

Egy hajléktalannal beszélgettem a közelmúltban „Iecszúszásáról”. Volt egy üzenetértékű mondata: „Ha egyszer elbúsz, rájöhetsz, hogy milyen gyorsan kerülsz barátaid veszteséglistájára.”

Napjainkra a kalákában dolgozás gyakorlata „ritkává vált, mint a fehér holló”. Az emberek úgy vélik, nincsenek egymásra utalva, s nem érdemes a másikat segíteniük. Végül is egy olyan gépezetben, amelyben – Fromm szavaival szólva – „az emberi energia és ügyesség nélkülözi a csereértéket, ha nincs iránta kereslet a megfelelő piaci feltételek közt...” (Fromm 1993:110), semmi sincs, ami erősítse a szociális érzékenységet. „A tőkés megveheti a munkaerőt és dolgoztathatja tőkéjének hasznos befektetése érdekében. A munkás kénytelen eladni munkaerejét a kapitalistának az adott piaci feltételek közt, hacsak nem akar éhen halni. Ez a gazdasági struktúra értékhierarchiában tükröződik. A tőke parancsol a munkaerőnek; felhalmozott halott dolgoknak magasabb az értékük, mint a munkának, az eleven emberi erőnek.” (Fromm 1993:110) S ez pszichikai válságok, aberrációk tucatjainak forrásaként épül be a személyiségbe, vagy gátolja meg a személyiség kialakulását. Az ember egyszerre szabaddá és szabadságába fulladóvá vált.

Miközben arról értekezünk, hogy a gazdasági- vagy az ökológiai válság pallosa alól milyen intézkedések segítségével tudnánk kilépni, a valódi válság az emberben megy végbe: kiveszöben a szolidaritás. Pedig „másokkal való együttműködés nélkül nem élhet az ember. Valamennyi elképzelhető kultúrában az egyednek, ha életben akar maradni, együtt kell működnie a többiekkel: vagy azért, hogy megvédje magát az ellenségtől és a természeti veszélyektől, vagy azért, hogy dolgozhasson és termelhessen.” (Fromm 2002:26)

Egy globális ökológiai válság esetén talán újra beindulnának az emberiség történetét a modernizációig kísérő mechanizmusok, talán nem. Az utóbbi épp oly katasztrófával járna, mint a dolgozatom szövegegészére mért csapongás. Talán ideje kilábalnom belőle.

*Sóshartyán, 2004. május 10.*

Felhasznált irodalom:

Fromm, Erich (1993): A szeretet művészete. Budapest: Magyar Könyvklub.

Fromm, Erich (2002): Menekülés a szabadság elől. Budapest: Napvilág Kiadó.



# SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

1552

## XXV. A jóslat

Mehmed úgy ült a lován, mint egy hadvezér, győztes csata után. Rossz kedve volt, mert még mindig nem jutottak az átkozott kincsek nyomára, és a gyaur lányt is mintha a föld nyelte volna el. Ha pedig Mehmednek rossz kedve volt, az nem lehetett jó jel, mert olyankor az egész világon szeretett volna bosszút állni. Most is úgy viselkedett, mint egy eszement, hogy már saját katonái is féltek tőle. Válogatás nélkül rabolt, gyilkolt, gyűjtogatott. Nézte az égő viskókat, és élvezte a látványt. Hajnalban törtek a falura, kirabolták, majd felgyújtották a kunyhókat. Az emberek az erdőbe menekültek, aki nem menekült el, azt megölték. Szandzsák jött, és egy megkötözött aggastyánt vezetett Mehmed elé.

- Az egyik házban találtuk, - mondta - amikor ráakadtunk, nem is próbált meg elmenekülni, azt hiszem bolond.

Az öreg némán, megkötözve állt ott, szemét a földre sütötte.

- Miért nem menekültél el a többiekkel, öreg?

Az öreg Mehmedre emelte vaksi tekintetét, és Mehmed jeges borzongást érzett a gerincén, mintha csak a halállal nézne farkaszemet, úgy érezte.

- Eleget éltem már.

- Nem félsz a haláltól?

- Nyugodt szívvel halok meg.

- Van családod?

- A fiammal lakom, van két unokám.

- Hány éves vagy?

- Csak az ostoba ember számolja az éveket, egyik tavaszra jön a másik, egyik tél múlik a másik után, csak arra emlékszem, hogy éltem, amikor Mátyás király meghalt. Aztán megszülettek a gyerekeim, majd felnőttek, és nekik is gyerekeik születtek, közben pedig mindig bőven aratott a halál. Tudtam, előbb-utóbb rám is rám kerül a sor.

- Bölcs embernek látszol, öreg.

- Isten hosszú élettel ajándékozott meg, a faluban csak én emlékszem Mátyás király halálára. Megjártam Mohácsot is, a faluból egyedül én tértem vissza, bizony sok asszony öltözött akkor gyászba.

Mehmed hirtelen az öreghez hajolt.

- Hol van az adótok, amit a nógrádi bég vetett ki?

- A bég megüzente, hogy szállítsunk a várba kenyeret, mert éheznek a katonái.

- Hazudsz öreg, meghalsz!

- Szívesen halok meg, mert a falumért teszem. De mögöttem ott látom a halál angyalát, és tudom, hogy hamarosan te is követni fogsz.

Mehmed önkéntelenül a háta mögé pillantott, de rögtön el is szégyellte magát, és az öregre rivallt.

- Meghalsz kutya! - intett Szandzsáknak, aki a kardjával keresztültsúrta az öreget, ezután pedig felgyújtották a falu maradék részét is.

Murát tehát már tudta az igazságot, Kafim arany után szimatolt a pasa megbízásából. Most már csak azt kell kideríteni, hogy Kafim miféle aranyat keresett, és az hol van, de nem volt kétségbeesve, bízott az eszében és a tapasztalatában. Az az információ is a hasznára lehetett, hogy Kafim kettős játékot űzött, ha esetleg Ahmed türelmetlenkedni kezd. Így lovagolt elandalodva, már arra gondolva, hogy mire fogja azt a tömértelen aranyat költeni, amikor hirtelen hangok ütötték meg a fülét, valaki énekelt a közelben, még hozzá a filemile hangján. Leszállt lováról, és egy bokor mögött rejtőzött el, óvatosan félrehajtotta az ágakat. A fák között egy csodálatos szépségű cigánylány énekelt.

- Allah vezérelt az utamba, angyalom, - suttogta. - Az ilyen szépséges madárnak kalickában a helye, aranykalickában!

Előlépett a bokor mögül, a lány összerezzen, amint megpillantotta.

- Allah áldjon meg minden jóval, mezők szép virága!

- Téged is, török.

- Megijedtél?

- Errefelé nemigen jár senki.

- Én erre jártam, és nem bántam meg.

- Tán bíz' kincset találtál?

- Kincset bizony, téged angyalom.

Ilka most megijedt, csak nem akarja ez a török bántani? Sok rémtörténetet hallott már, hogy a törökök fiatal lányokat hurcoltak el, akik aztán valamelyik pasa háremében penészedtek. Tudta, hogy ijedelmét nem szabad kimutatni, ezért régi fegyveréhez, a kacérsághoz fordult:

- Erdei mézet gyűjtöttem, a vadméhek megosztották velem, kérsz?

- Nem.

- Édes.

- Csakhogy én másfajta édességre vágyom, a te ölelő karodra, - mondta, és közelebb lépett Ilkához

- Allahra mondom, nálad szebb virágszálat a mennyországban se találni.

Ilka kezdte magát kényelmetlenül érezni, és már szívesen menekült volna, de Murát megfogta a karját.

- Velem jössz, angyalom!

- Aztán hova?

- Majd meglátod.

- Nem megyek! - mondta Ilka, és beleharapott Murát kezébe. Murát felordított, és elengedte Ilkát. Ilka elkezdett futni.

Rögtön az elején több méteres előnyt szerzett, de Murát mindig is jó futó volt, és egy tisztáson utolérte. Ilka próbált védekezni, de Murát erős karjai átölelték, és a bronzként tartották fogva. A lány felsikoltott, és elájult.

Ekkor az erdő mélyéről futó léptek zaja hangzott fel, ágak reccsentek, és egy kiáltás harsant:

- Ne félj Ilka, itt vagyok!

Murát villámgyorsan megfordult, pajzsként tartva maga előtt a tehetetlen testet. Von Tielk állt a tisztás szélén.

- A lány kell? Gyere érte!

Von Tielk kezében megvillant a mezítelen kard. Murát nem örült a fordulatnak, azt hitte, hogy a lány könnyű préda lesz. Nem volt felkészülve rá, hogy harcolnia is kell. Már arra gondolt, hogy hagyja futni a lányt, de csábította a cigánylány szépsége.

- Ez lesz életed utolsó napja, török!

Murát félrelökte az alélt lányt, hogy mindkét karja szabad legyen. Lassan húzta ki szablyáját, miközben felsöttestével jobbra-balra himbálózott.

- Gyere csak, ha meguntad az életedet! - mondta, és von Tielk felé sújtott, de ő védte a vágást. Murát támadott, és von Tielk védekezett, de ahogy az idő telt Murát úgy támadott egyre dühödtebben, hogy von Tielk még mindig él.

- Allah, úgy látszik kedvel, gyaur, de a kardomtól úgyse menekülsz.

Mialatt beszélt, szablyájával ellenfele felé sújtott, amit von Tielk kivédett, majd visszazúrt. Kardjával szinte felnyársalta az előrelendülő testet, ami teljes súlyával a halálosnak szánt csapásba feküdt. Murát az első pillanatban fel se fogta, hogy mi történt, hiszen messze földön nem volt párja kardforgatásban, és ez a vágás legtöbbször halálos szokott lenni. Csakhogy ez a gyaur itt kivédte a halálos csapást, és most az ő testébe fúródott a tüzes acél. Nem értette, hogy mi történt, aztán, mikor felfogta, szép lassan összecsukszott, és kilehelte lelkét. Ilka halálra rémülten fogta be szemét, és most, mikor végre elég merszet gyűjtött össze, hogy kitekintsen ujjai közül, nem akart hinni a szemének.

- Megmentettél! - suttogta Ilka, amikor magához tért a rémület okozta sokkból.

- Szerencséd volt, hogy épp az erdőt jártam, a csapdákat néztem át. Akkor hallottalak meg téged és a törököt, aztán két árnyat láttam a fák között futni.

- Megmentettél - ismételte meg Ilka, még mindig sokkosan.

- Megmentettelek, másnak, - felelte keserűen von Tielk.

- Ne beszélj így, nem szabad!

## XXVI. Kinek mi jár

Ballassa Menyhért uram nemcsak a csatákból vette ki derekasan a részét, hanem egy jó kis verekedés után a vigasságban is méltó ellenfele volt bármely vitézének. Szívesen töltötte idejét jó vitézei körében duhajkodva, miáltal megveszekedett híre volt. Bizony, az asszony nép erényének nem volt nála nagyobb ellensége, és ebben a tekintetben még a törökön is túltett, ami pedig nagy szó volt, hiszen tudvalevő, hogyha egy szemrevaló jobbágylány a kezébe került, a boldogtalan hamar egy pasa háremében találhatta magát.

Vitézeinek szinte apjuk helyett apjuk volt, és a vitézi életnek senki se volt nála nagyobb hódolója. Bár megtehetette volna, hogy nagyúr módjára pompás palotákban tölti napjait, de ennél többre becsülte a végvári életet. Mióta a budai pasa seregével rázúdult Felső-Magyarországra, neki is meggyült a dolga a menekültekkel, akik a lévai vár közelében reméltek menedékre lelteni. Most is három árva kereste. Két gyerekforma és a gyámolítottjuk, egy kisfiú.

- Szóval, azt mondod, hogy kitanultad a deákságot.

- Igen, értek a grammatikához, tudok latinul, törökül meg a francúzok nyelvén.

- Jó deákom most halt meg. Szegény, a fejébe vette, hogy aki a pennát tudja forgatni, az a kardforgatáshoz is ért. Hát most odafönn deákoskodhat Szent Péternek. Nekem azonban szükségem van új deákra, ami akár te is lehetnél.

- Hát, ha lehetek, leszek is.

- Akkor hát ebben megegyeztünk, -mondta, és belecsapott Dienes tenyerébe.

- Hanem hátra van még a két pótlék. Belőled derék vitézt nevelünk, -fordult Ellákhoz, és tréfásan barackot nyomott a fejére- fogod te még a törököt aprítani, amikor mi már nem leszünk.

Ellák bátran visszamosolygott, majd büszkén Juricára nézett.

- Most pedig a te dolgodat kell eligazítani.

- Ó, én bármit elvégzek, - rebegte Jurica, Dienesre nézett, és elpirult.

- Helyes, -felelte Balassa uram- úgyis kevés az asszonykéz a fehérszínű dolgára. Menj a konyhára, majd ott megmondják, hogy mit fogsz csinálni!

Ahmed egy félreeső asztalnál ült, és a vendégeket figyelte, akik mogorva pillantásokkal viszonyozták tekintetét. Nem volt népszerű itt egy török, aki folyton szimatol valami után. Bár azt senki se tudta, hogy valójában mit csinál, de azt látták, hogy folyton jön és megy, aztán összedugja a fejét egy másik törökkel, és ez épp elég volt, hogy féljenek tőle. Most is Murátra várt, találkozót beszéltek meg, és már reggel óta várta. Lassanként kezdtek szállingózni a vendégek, de Murát még mindig nem jött. Ahmed kezdett nyugtalanodni. Hirtelen ötlettel megszólította a fogadósnét.

- Úrnőm, ha nem fárasztanálak vele, megmutatnám a portékámat. Kereskedő vagyok.

- Aztán mivel kereskedsz, török?

- Ékszerekkel, úrnőm. Kelet legszebb ékszerei vannak a birtokomban, -mondta, és egy ládikót húzott elő a köpenye alól. Mielőtt azonban kinyitotta volna, gyanakodva körülkémlelt a zsúfolt ivószobában. A fogadósné elértette:

- Gyere a szomszéd szobába, ott magunkban lehetünk.

Átmentek a szomszéd helyiségbe, ami ugyanolyan nagy volt, mint az ivó, csak díszesebb, ez volt az előkelő vendégeknek fenntartva. Ahmed itt egy csodálatos gyöngysort vett ki a ládikóból.

- Ezt nézd meg úrnőm! Sok gyöngyhalász tette kockára az életét, míg ezeket a gyöngyöket elragadta a tengertől.

A fogadósné elvette Ahmedtől a gyöngysort, és a nyakába illesztette.

- Gyönyörű vagy úrnőm, szépséged Seherzádé szépségének méltó párja.

- Tudom, hogy csak hízelegsz török, és csak azért beszélsz így, hogy az ékszert eladhasd.

- Ha az én szavaimnak nem hiszel, higgyél a saját szemednek, - mondta Ahmed, és egy fényesre csiszolt rézlapocskát tartott a fogadósné elé, amit a ládikóból vett ki. A török nem túlzott, ezt a fogadósnénak is el kellett ismernie.

- Mennyiért adod?

- Én tíz aranyért jutottam hozzá, de neked odaadom hétért, úrnőm.

- Megörültél!?

- Olcsóbban már nem adhatom.

- Nem kell. Vidd!



A fogadósne levette nyakából a gyöngysort, bár sajgott a szíve, és tudta, hogy az ékszer meg kell szereznie mindenáron. - Igazán sajnálom úrnőm, hogy nem sikerült üzletet kötnünk - mondta Ahmed, és visszatette a gyöngysort a ládikóba. - Ha meggondolnád magad, érdeklődj utánam, a jó öreg Ahmedet mindenki ismeri - mély hajlongások közepette kihátrált. Amint az ajtó becsukódott mögötte, a fogadósne a szobájába ment, ahol a tört rejtegette, amivel Kafimot meggyilkolta. Ezután hívta a szolgálényt, és Ahmed után küldte, hogy hívja vissza.

- Meggondoltam magam, - mondta a visszatérő Ahmednek - de előbb látni akarom újból a gyöngysort!

Hasszán ravasz tekintetében fény csillant, és elfordult, hogy a gyöngysort kivegye a ládikóból. A fogadósne ekkor húzta elő ruhája alól a tört, és már éppen Hasszán hátába akarta döfni, de Hasszán résen volt, és elkapta a csuklóját. Rövid dulakodás után kicsavarta kezéből a tört, ami a földre esett.

-Kafimmal is így végeztél, úrnőm?

-Hívom a legényemet!

-Ő is a bűntársad volt?

-Mit akarsz tőlem?

-Hogy gyere velem.

-Eszembe sincs. Hogy aztán pogány módra nyomorultul fejezzem be életemet, inkább végezz velem itt!

-Kafim hitvány szolga volt, aki két urat is szolgált, és ha te nem végzel vele, az én uram tette volna meg. Hanem a gyilkosa mégse maradhat büntetlenül, de az én uram nagy hódolója a női szépségnek, és ha téged meglát, biztosra veszem, hogy olyan büntetést talál a számodra, amiben mindketten kedveteket lelitek.

## XXVII. A lányrablás

Fülledt éjszaka volt, napközben szinte izzott a levegő, és az este se hozott enyhét adó hűs szellőt. Így hát érthető, ha a cigánytábor is kiköltözött Isten szabad ege alá. Éjfél körül járt az idő, az egész tábor aludt, csak időnként hangzott fel egy-egy horkantása, de nyomban utána újra csend telepedett a táborra.

Ám volt valaki, aki ezen a késői órán se tudott aludni, mert féltékenység mételyezte lelkét, és ezért most úgy buzgott a vére, hogy majd a feje esett szét. Valahányszor Ilkát az idegennel látta, mintha kést döfnének a szívébe, amit még meg is forgatnak benne, hogy ő még jobban szenvedjen. Most jött csak rá, hogy mit is jelent a lány az ő életében, többet, mint holmi játékszer. Százszor elátkozta már azt a napot, amikor az idegen megjelent az ő és az Ilka életében.

Cifra hanyatt feküdt, és a szikrázó csillagokat bámulta, amelyek olyan ellenszenves egykedvűséggel bámultak most le rá. Amit eddig még sosem érzett, féltékenység mardosta szívéét. Eddig még a gondolatát is távol tartotta magától, hogy Ilkát elveszítheti. A cigányok közt mindenki tiszteletben tartotta, hogy a lány hozzátartozik, és ha néha akadt is vetélytársa, annak az ő erőszakos természete mindig fölébe kerekedett. De az idegen más volt, mint azok a csóró romák, akikkel eddig volt dolga, ráadásul már Ilka sem volt a régi, őt szereti. Elhatározta, hogy leszámol az idegennel. Tudta, hogy csak egy módon szabadulhat meg tőle, ha megöli. Tervének végrehajtására a mai éjszakát választotta.

Óvatosan körülmélt, és mikor meggyőződött róla, hogy mindenki alszik, négykézlábra állt, szájába vette a tört, amit még egy vásárba lopott, és mászni kezdett a tábor széle felé. Az idegen kívül a táboron, egy bokor tövében feküdt, és szemmel láthatólag mélyen aludt. Mint a macska, úgy közelítette meg az alvó von Tielket, szinte még a fűszál se hajolt meg. Mikor az idegen közelébe ért, fölegyenesedett, és törével lesújtott, de von Tielk, aki mégse aludt, kivédte a halálos csapást. Néma, de annál hevesebb küzdelem kezdődött, amibe mindketten beleadták minden dühüket. Von Tielk hirtelen úgy érezte, hogy Cifra szorítása egyre gyengül, végül már csak egy tehetetlen testtel birkózott, aztán amikor kezére valami meleg folyt, megértette, hogy saját töre okozta Cifra vesztét, ami dulakodás közben valamiképpen a szívébe fúródott. Ugyanakkor azt is tudta, hogy nem maradhat a táborban, ha reggel megtalálják Cifra holttestét, ő is a sorsára jut, a cigányok aligha fognak teketóriázni, már amúgy is sanda pillantásokkal méregetik, ha köztük van. Következő gondolata azonban már Ilka volt. Mi lesz vele, ha nem láthatja a lány -számára oly kedves- arcát. Nem, ez lehetetlen, nem bírná ki egy hónapig sem, annyira életszükségletévé vált a lány. Körülnézett, a táborban nem mozdult semmi, úgy látszik senki se ébredt fel. Tudta, hogy az asszonyok és a gyerekek közepén fekszenek, nem volt veszélytelen vállalkozás, eljutni Ilkáig, de mégis, meg kell kísérelni.

Négykézlábra ereszkedett, mint az előbb Cifra, és mászni kezdett, hátrahagyva a fiú holttestét a bokor tövében. Gondosan kitapogatta maga előtt az utat, mielőtt testsúlyát egyik kezéről a másikra helyezte volna át. Így jutott át a külső körön, ahol a férfiak aludtak, a belső körig. Ugyancsak kellett meresztenie a szemét, hogy felfedezze az alvó Ilkát. Elmászott odáig, és gyöngéden megrázta a lány vállát, aki mintha csak erre várt volna, kinyitotta szemét.

- Kedvesem, menekülnünk kell! - suttozta von Tielk

Ilka felült, és álmittasan nézett rá.

- Megöltem Cifrát.

Ilka a szája elé kapta kezét, hogy elfojtsa egy sikolyt.

- Értsd meg, meg kellett tennem, rám támadt, vagy én, vagy ő.

- Ha reggel itt találnak Cifra rokonai, megölnék.

- Csakhogy én nélküled nem tudok és nem is akarok sehova se menni.

- De az apám öregember, megölik, nem hagyhatom itt, - próbált meg ellenkezni Ilka.

- Inkább feláldozod magad valamiért, ami akkor történt, amikor te még meg sem születtél. Pedig neked is jogod van az élethez, a szerelemhez.

Ilka elbizonytalanodott, a másik szavaiban annyi volt az igazság, hogy már hajlott rá. Aztán von Tielk megfogta a kezét, gyöngéden, de egyben sürgetően is.

- Gyere velem!

Ilka alig észrevehetően bólintott.

Az öreg ott állt előtte az égő falu közepén, és arcát ráemelte, ami merev volt, mint egy halotté. És ez még semmi, mert a szemei üresek voltak, ami halotti koponyává tette hasonlatossá. Igen, hátborzongató volt a hasonlóság azzal a koponyával, amit a tarisznyájában hordott, miután a madarak lecsipegették róla a húst. Úgyhogy a legszívesebben ráparancsolt volna az öregre, hogy ne nézzen rá, ha nem szégyellte volna magát a katonái előtt. De szégyellte!

Körülnézett, hogy legalább katonái önbizalmából erőt merítsen, de mintha a föld nyelte volna el őket. Egyszerre megrémült, hogy egyedül maradt az öreggel. Még jobban megrémült, amikor az öreg is eltűnt, már csak a lángok ölelték őt körül.

Mehmed a baljós látomásokkal teli álom után ébredt, még kimerültebben, mint ahogy este lefeküdt. Bárhogy is igyekezett elhessegetni magától az öregember jóslatát, az visszalopakodott a gondolataiba. Még az álmát is megmérgezte. Álmában megjelent az öreg, és azt jóslta, hogy meg fog halni, a háta mögött már ott a halál angyala. Ott állt az égő falu közepén, és szemében gúnyos mosoly csillogott, és ő képtelen volt bármit is tenni. Csak most vette észre, hogy nem is ember, hanem gonosz dzsinn, és már ki is nyújtotta felé a kezét, hogy összeroppantsa. Ekkor ért véget az álom, Mehmed úgy érezte, hogy egy örökkévalóságig tartott. Most vette csak észre, hogy meztelen szablyája mellette hever, éjszaka azzal hadakozott az álom ellen. Elszégyellte magát.

- Ostoba álom, - dűnyögte, és próbált a dervis jóslatára gondolni. - Amíg a szerencse fia mellettem van, nem történhet semmi bajom.

Abu jelent meg, savanyú képén látszott, hogy rossz hírt hoz.

- Uram.

- Mit akarsz?

- Szandzsák ma éjjel megszökött.

Mehmed előtt elsötétült a világ, egy pillanatra úgy tűnt, hogy elájul.

- Miért csak most jelentitek ezt?! - rivallt rá Abura.

- Csak most fedeztük fel a szökést.

Hirtelen dührohamot kapott, korbácsával verni kezdte a szerencsétlent.

- Mit állsz itt, kutya? Keresd meg, és hozd vissza! - amikor belefáradt az ütlegelésbe, a földre rogyott - Allah, legyen meg a te akaratod! - suttozta.

A cigánytáborban amikor felfedezték Cifra holttestét, valamint Ilka és von Tielk szökését, nagy felzúdulás támadt. Főleg Cifra rokonsága volt a bujtogató, a vajdát okolták Cifra haláláért.

- Te vagy Cifra halálának az oka, nem engedted, hogy az átkozott idegent megöljük, pedig Cifra megmondta, hogy bajt hoz ránk.

A tömeg helyeslően felmorajlott.

- Hallgassatok emberek! - emelte föl a kezét a vajda - Cifra maga tehet a sorsáról, áskálódott az idegen ellen, szét akart szakítani két szerelmes szívet, pedig tudhatta volna, hogy a szerelmes szívnek lehet a legkevésbé parancsolni. Ha bosszút akartok állni Cifra gyilkosán, csak tessék, eriggyetek a szökevények után, de ne bennem keressetek bűnbakot.

A tömeg megnyugodva oszlott fel, elintézettnak vélvén az ügyet, ha Cifra rokonsága meg akarja bosszulni Cifra halálát, keresse meg a gyilkost. Ekkor Cifra egyik unokatestvére, aki a tömeg hangadója volt, odalépett Ilka apja mellé. A töpörödött öregember szemében halálos rémület tükröződött, amikor megpillantotta. Előhúzta kését, és markolatig az öregbe döfte.

## XXVIII. Utolsó felvonás

Mehmed immáron harmadmagával déli pihenőt tartott, épp csak annyit, hogy a lovak kipihenjék magukat. Az erdősélen ütöttek tábor.

- Porfelhő az úton! - kiáltott az őrszemet álló katona. Csakugyan, a távolban porfelhő jelezte, hogy bármi is legyen az, egyenesen feléjük tart. Csakhamar már azt is ki tudták venni, hogy egy szekérkaraván jön, az asszonyok, a gyerekek és az öregek a szekereken ültek, a férfiak pedig a szekerek mellett bandukoltak, vagy leszakadva követték azokat.

- Rajtuk ütünk? - kérdezte a katona.

- Elálljuk az útjukat.

Kiadta a parancsot, hogy az emberek szálljanak lóra, és álljanak szét az úton. Időközben a karaván is odaért.

- Mit akartok tőlünk, - lépett elő a vajda - miért nem engedtek utunkra?

- Adjátok át mindeneteket, amitek van, és akkor békével mehettek tovább.

- Nincs semmink, amink van, azt láthatjátok.

- Hazudtok!

- Igazat mondunk.

- Engedjétek meg, hogy átkutassuk a holmitokat!

- Nem akarok harcot, ti katonák vagytok, de csak hárman vagytok, mi pedig sokan. Döntsük el mi ketten, hogy mi legyen. Állj ki velem párviadalra! Ha te győzöl, átkutathatjátok a holminkat, ha viszont én győzök, szabadon továbbvonulhatunk. Mehmed alaposabban szemügyre vette ellenfelét, bár egyik karja hiányzott, de még így is óriásnak látszott, mellette szólt viszont a nagyobb gyakorlat.

- Jól van, készülj!

A párviadal színhelyéül az erdő melletti tisztást jelölték ki, az egyik végén a cigányok táboroztak le, a másikon a kis török csapat. Mindkét fél kijelölte a maga igazlátóját, akik majd a viadal szabályaira fognak ügyelni.

- Én készen vagyok, török.

- Én is.

A két mezítelen felsőtest megfeszült, kerülgették egymást, kölcsönösen keresték egymás gyenge pontjait.

- Megismersz, török?

- Allahra, te vagy az, akinek én a szerencsémét köszönhetem, akinek a kezei közül Kara Meszlert megmentettem, és ezért ő hálából a bizalmasává tett, - miközben beszélt a ravasz Mehmed ellenfele felé vágott, de az résen volt, védett és visszaszűrt.

- Szavamra gyaur, értesz a kardforgatáshoz.

- Bizony, sok hozzád hasonló lófarkas törököt küldtem már a pokolra, te leszel a következő.

- Ha a nagy szád szerint mérnék a vitézséget, minden bizonnyal te lennél a legderekabb vitéz, mondta Mehmed, és ezúttal neki kellett védenie ellenfele támadását.

- Imádkozz az Istenedhez török, mert a pokolra küldelek! Megfizetsz a karomért! - előreleüdült, egyenesen bele Mehmed elöretartott kardjába, eközben azonban rettenetes erővel sújtott le a török szabadon hagyott fejére, úgy, hogy annak a feje úgy hasadt ketté, mint valami dinnye, amit felvágtek, és az összezsapás után mindketten holtan maradtak a küzdötéren.

### **Prológus gyanánt**

Történetünk itt véget ér, de kötelességünknek érezzük, hogy hőseink további sorsáról legalább pár szóban beszámoljunk. A két szökevénynek végül is sikerült kikeveredni a török csapdjából, és elvergödték Felső-Magyarország bányavárosaiba, amiket már a császár is jobban vigyázott, mivelhogy kellett kincstárába az arany. Von Tielk itt elszegödött a császár szolgálatába. Azonban nyughatatlan vére itt se hagyta békén megülni, és pár év után továbbállt nyugat felé.

Útjaik ekkor már szétváltak Ilkával, aki egy cigánykaravánhoz csatlakozott. Mert sokan vagyunk vele úgy, hogy a szerelem elmúltával a különbségek kerülnek az előtérbe, amik elválasztanak minket.

Három árvánk további sorsa se volt nyugalmasabb, mert Léva sorsa ebben az időben túl bizonytalan volt, hogysem három árvának védelmet tudott volna nyújtani. Innen is továbbfutottak tehát, egész az erdélyi fejedelemségig, ahol Dienes egy nagyúr íródeákja lett, és idővel majd megírta a török 1552 évi hadjáratának a történetét.

Jurica ugyanahhoz a nagyúrhoz szegödött el, beállt a szolgálóleányok közé, és mert értelmes teremtés volt, hát idővel egész a kulcsárnéságig jutott.

Ellákból vitéz katona lett, aki sok nagy csatában vitt végbe hősi tetteket, míg végül Esztergom ostrománál esett el, ahol Balassi Bálint is.

Hát a szerzetesek kincsével, mi lett? Az bizony a mai napig is ott pihen, ahova egykor a szerzetesek elrejtették, pedig be sokan keresték már azt a kincset az évszázadok folyamán, meggazdagodást remélve. Csakhogy az a vén diófa örzi titkát, a csermely pedig rég más irányba folyik, mivel egy szikla eltérítette eredeti irányából.



# DEMETER ZSOLT

## Alkonyban

1.

*(egy kéz csillagot akaszt)*

Az égő naplementét csodálom.

Tűz támadt a horizonton,

már a felhők is égnek –

és megkondul a csend harangja.

Elül a zaj. Hallható lesz a szunyog hangja,

száll a bőröd bársonyán.

Az ég bekormolt mellére

egy kéz csillagot akaszt,

és minden földi fényre

éj keni rá a vak tapaszt.

Látom az égő naplementét, csodálom.

Szárnyat bont az éj, letépi bíbor mentéjét.

Őrt áll a horizonton.

2.

*(kötői hagyatéék)*

Ismerkedem az alkonnyal,

nézem, ahogy a naplemente

virágosra hímezi a szürke felhő mentét.

Szórja zengő aranyát

hegyekre és tengerekre,

felgyújtja az erdők lombját

és rácsókol az emberekre.

Én is, mint az alkony,

szétszórom, ami bennem ragyog,

szeretném, ha csupa fény lenne,

amit az emberekre hagyok.

3.

*(alkony)*

alkonyban fürdik a rét,

szarkaláb, fehér margarét

a legelő pihen, elment a nyáj,

a csorda is félúton már

harang, ima száll az Úr elébe,

és minden lárma belefut az éjbe

4.

*(alkony csillaga)*

A csillagok alatt szürke lepel,  
ima-felhő úszik, csend bársonyán az éj térdepel.  
Halkan kúszik a fehér falakon  
a játékos árnyak figurája.  
Most éppen a lombok bozontos frizurája  
és árnyék-alakom birkóznak mint két óriás.  
A fák koronáin fények kerek abroncsa ég.  
A hold játszik az éjben, fákat koronáz,  
és királyok lesznek a jegenyék.

5.

*(panaszkodsz? nyugodj meg)*

és jó lesz, és lassan csend lesz,  
és pálmák suhanása lesz az egyetlen lárma,  
és a fenyők ösvényein a toboz hullása,  
és a nap kezd lemenni,  
és jó lesz majd nem lenni,  
és jó lesz majd pihenni,  
és jó lesz félni a törvényt,  
és jó lesz áldani azt a percet, napot, évet,  
és jó lesz imádkozni száz drága szót,  
és eső jön, és nap jön gyönyörrel palástban,  
és jó lesz csillagokkal szállni,  
és jó lesz szerelmi templomban kart fonva karba  
aranyfényt nevetni - de hiába nevettek

# CSAPÓ LAJOS

## Útra keltünk

- Útra keltünk, mert haladni kell,  
Új kihívások felé, új hegyekre fel.  
Nem tárt karokkal várnak, - de kaput nyitottak,  
És a kerítések sem kolbászból fonottak.  
Gondból, dologból ott is van jó adag,  
Munka vár ott ránk, nem báli forgatag.

- Útra keltünk, mint egykor a hét vezér,  
Csak a kaput látjuk, és messze még a cél.  
Sok kusza gondolat forog bennünk egyre,  
Van, aki örül, s van, aki félve, remegve  
Indul az útra, amely népiünket lehet,  
Hogy majd felemel, - de lehet, hogy eltemet.  
Emlékeimből most nagyapám mondása jön elő:  
„Csak bátor legyél fiam, ne pedig vakmerő!”  
És – „Ki mindig vesz, sose gyarapodik  
Csak kik értékeik óvják, és azt megbecsülik.”  
Állj majd meg mindig eme szónál  
„Ne akarj lenni, zsidóbb a zsidónál!  
Hogy becsüljenek, magadat becsüld,  
S jut majd asztalodra kenyér, csibesült.  
Tiszteld a másét, a másét, és a tiedet  
S téged is - csak akkor övez majd tisztelet!”

Útra keltünk. - Bugyrunk, batyunk tele,  
Óhajjal, sóhajjal rakva egyik fele.  
A másik, pedig nem más takargat,  
Éltünket, létünket, a magyarságunkat.  
Hagyományainkat, - ezeréves múltunk,  
Kultúránkat, - s mit ősöktől tanultunk.  
A szokásaink, - ami oly idegen ottan,  
S mindazt mi csak a miénk, - elsősorban  
Magyar, - s csak azután európai,  
Mit századokon át, óvni, megtartani  
Csak hullajtott vérükkel tudták ezt az ősök,  
A hont, s Európát védő névtelen hősök.  
Öröklött tudásunk, mivel ha jól éltünk,  
A magyar nevet e világ oszlopára véstük.  
Különleges nyelvünk, mi létünk alapja,  
Ez van csomagunkban szépen összerakva.  
Ez a mi vagyunk, ez az, - amit adunk.  
Ezt visszük magunkkal, és érte mit kapunk?



Ez csak rajtunk múlik, bár az alku kötve,  
Tán nem fogunk kullogni leghátul örökre.  
Ha csak a jót vesszük, ha jól sáfarkodunk,  
Ha magunkat megtartjuk, s nem mindent eladunk,  
Ha nem szédíti meg fejünk a pénz, a csillogás,  
A fényes de kontrasztos Uniós imázs,  
Ha a véráztatta rögön mi fedí ősöknek hamvait,  
Nem idegen tipor majd, s hizlalja disznait,  
Ha születendő unokám is unokájának mesét,  
Magyarul mond majd akkor, ha elmúlt az estebéd.  
- Szemem a múltat látva a jövőben kutat,  
Kívánok mindnyájunknak kitartást s jó utat!

2004. április 7

# *PÉTER ERIKA*

## **Vágyak, léptek**

Végre itt a tavaszillat,  
a tócsák színe is tinis,  
tavaszi virágot ringat,  
s napfényt riszál április.

Csábít a messzi varázsa,  
újul, s zöld lesz a hitem,  
testem táncra kél e vágyban,  
nem kell most a rekviem.

Az én napom nem hideg még,  
üszkét fénnel éltetem,  
mint levetett kígyó – bőrét,  
nézem vedlett életem.

Maradt el nem zengett ének,  
s le nem szakított gyönyör?  
Várnak-e még tájak, léptek,  
s egy út, mely magasba tör?

(2008-03-30)



# SZŐKE MÁRIA-MAGDOLNA

## Erdélyi éjszaka 4

### Ego sum

*mint a madár repülnél*  
mint a vándor leülnél  
éjbe lobban, vérbe csobban  
utat járó felhőt vágyó  
Napba száló emberfény...  
mint a madár repülnék  
mint a vándor, leülnék  
földet áldó szóvigyázó  
virág voltam teremnék

térképeken röhögő ördögpofák  
micsoda verkli tiszta hollywood  
ahogy sötétnek és rettenetnek hazudják  
ahogy félelmet csíráztatnak  
ahogy ezreket hintáztatnak  
a szennyes szédületben  
ahol felkavarodó gyomrokban  
az életéhség valami nejlonízû  
böffenéssé torzul  
ez a magaspolitika, súgja valami arctalan maszk nekem  
a bokrok mellett a Halál Angyala strázsál  
jöhetek veled kicsit, kérdi s elkísér a sarokig  
te vagy a Halál? kérdem tőle  
fekete kámzsája mögött láthatatlan idő  
arccá vonagló életégések milliárdjai  
félelmetes sétálni a rettenetes angyallal  
ezen a sötét aszfaltmocskos úton  
bennem méritek magatokat, mutatja,  
arcom a világ, szemem a feneketlen tó  
halandók ritkán beszélnek velem  
tudod a történelem nem más  
csak rendszerezett és látványos  
gyilkosságok folytonos ismételtetése  
értem, néztem a hatalmas angyalt  
és az élet, mi az az élet amit  
tebenned rettegünk?-

...egyik félelemtől a másikig tart  
-feleli és lassan felémfordítja arcát  
imádjátok a félelmeiteket, mert az éltet titeket  
ha meghal a félelem, meghal az ember is  
-én is félek tőled és igaziból nem értem  
miért álltál szóba velem...mondom...  
és belerévedek abba a rettenetesen szép végtelenbe  
melyben milliomnyi út kavarog  
egyik világból a másikig  
és a sötétből újból és újból  
életre ölelt sejtek mélyéből  
rámnevet Isten...  
...szóba állok a látókkal és a hallókkal  
-mondja a rettenetes angyal  
s a sima sötétségben borzadó gyönyörrel  
érezem vágató galaxisok robogását  
a kozmoszszemű Isten felé -  
félelmeid tesznek nagyvá téged  
ahogy szeretni mered félelmeidet  
ahogy szeretni mersz még engem is  
te halandónak született kicsinyke végtelen  
ne félj a félelmeidtől, hanem szeresd őket  
ez az élet és akkor megérted  
miért nem mernek húst  
és emberbőrt képzelni rám  
azok akik rettegik a gondolatot mely  
a tükörben láthatótól, elvezet a koponyává válásig  
ez is egy éjszaka , gondolom, s lassan megyek tovább  
a sötétben, az erdélyi sötétben  
s nem is kérdezem hova tűnt a rettenet angyala  
az életet értelemmé rettentő angyal

medvebocsnak nincsen anyja  
vadász ölte bőrét nyúzta  
medvebocsnak nincs erdeje  
medvebőrnek nincsen teje  
kandalló fölé akasztják  
megmutatják, megragasztják  
halott medvekoponyából  
árva kisbocs anyát gyászol  
vadász röhög, bátor dőre  
ráiszik a medvebőrre

jaj előre, jaj előre!  
igy iszik a medvebőrre  
rengetegnek nincs árnyéka  
fenyves setét vad ágyéka  
magáévá tesz mi látszó  
utat takar, elfed, ártó  
gyilkot terem...  
vadász megyen sötét várja  
bagolyreptét szemebévágja  
féhomályból félhomályba  
hull a medve nyomdokába  
roppan az út hördül mordul  
csigolyavér kínt csikordul  
halott vadász már nem bátor  
holnap itt mindenki gyászol  
árva medve vért nyalintva  
cammog a vadonba vissza  
vérmedvét terem a hajnal  
véragyarral véres talppal  
nem kapott tejet az árva  
élni akart vérré váltva  
árvaságát

csokoládé olvad nyelvemen  
édes kárhozat ahogy bûbájjommal  
boldoggá rontom kik álmodni hívnak  
vajon miért vált szokássá nálam a csokiálldozat?  
modern hülye lennék? valami ribanc  
aki papás mamást játszik a mulandóval  
dehogy nevet rám az idő ködéből  
egy inka totem, ezelőtt párezer évvel  
ha emlékeznél, tudnád, hogyan kavartad  
a csokoládízû bájitalt azoknak az isteneknek  
kiket megfejteni nem mertek az inka romokon  
a kakaócserjék hormonos magvából  
nem emlékszel hogyan főztél  
hogyan mérgeztél vágyba vonagló  
párolgó bájitalt az inka piramisok  
torz urainak... ismétled önmagad  
mert brutálisan hordozod génjeidet  
ezeket az istensejteket és nem sejtethed  
mi mindent ébresztett fel benned a pokol

ahonnan viharfelhőkön visszaidézett Sátán  
-lófasz, mondom a suttogó árnyéknak  
az inkák meghaltak, a summérok elégték  
Mezopotámiában szûzeket áldoztak a kőtemplom alatt  
mindenre emlékszem, csak egyszerûen nem érdekel  
s ha csokoládé olvad õssejtekből kovácsolt  
Istennek ajánlott nyelvem hegyén  
olykor eszembe jut az, ami sosem volt  
mert sosem múlhatott el  
hiszen mindenki én voltam  
a totálkáros reinkarnációban

egyszerû akarok lenni mint az éhség  
amit nem lehet vitatni és nem lehet nem észrevenni  
tegnap egy öreg csavargó csókolta a kezem  
hálából mert elhittem hogy õ egy ember  
ma az államelnök csókolta meg ugyanott  
ha nem mostam volna kezet a két száj  
nyálás hódolata egygyé olvadt volna kezem fején  
s az államelnök szája megcsókolta volna  
a vén csavargó száját ...csakhát kezet mostam azóta  
és szeretem a betonvárost is  
a tolakodó tömbházak között szépet hazudó katedrálisokat  
tegnap egy gyászruhás öregasszony megkért  
adjak neki egy kenyérre valót  
pont annyim volt, így adhattam neki  
és megköszöntem az Uramnak, hogy  
ilyen jóságos volt hozzám, hogy odaadtam  
azt az utolsó zöld nejlonplénzt a néninek  
hiszen én tehetségesebb koldus vagyok még mint õ  
én vagyok a nemzet krónikása, hősökre száradt kékvércsepp  
az öregasszony távolodó figurájáról megölelt Jézus  
s a váradi fõutca kockakövein éreztem, hogy  
nem akarok mást, csak egyszerû lenni, mint az éhség

valaha fejedelem volt és most sem hiszi el  
hogy már nem lehet egyszersem mégegyszer  
valaha szerettem és nem érti miért keresi arcomban  
a soha vissza nem térõ múltakat  
micsoda marhaság egyszerre újjászületni  
hol halt meg világszép Anna?  
kérdelte tőlem egyszer egy vén grófnő

hol halt, hol nem halt...feleltem mosolyogva  
mert a modern pszichológia érájában mégsem mondhattam:  
nem örült meg drágám, csak megismert  
Erdély nem múlik el hisz itt van a pokol kapuja  
s tobzódunk kiket visszaböfögött az Idő ide  
szeretném megsimogatni a homlokát  
szeretnék rászólni, gábor gábor sosem halunk meg  
mi kedves nosferatok, miért hiszed hogy  
egy papipalást halált hozhat?  
koronát kapunk és visszakapjuk földjeinket  
hiszen a legszebb sírhant Európában  
a Kárpátok vonulata

házasságszédelgő vagyok  
több királynak odaígyértem magam  
több király elhitte ezt s cifra rongyaimban  
hú, hogy szoktam röhögni vagy zokogni  
ha nem tudok mit kezdeni  
ezzel a szép tudathasadással  
mert kellek a Hősöknek mint a soha be nem teljesülő álom  
mint a vágy ami belekergeti a lepkét a gyertyafénybe  
kellek, hiszen rajtam kívül egy ribanc sem  
képes elhítenni sosem volt legendákat  
kellek mert én vagyok az egyetlen tisztességes kurva  
aki ki meri mondani pirulás nélkül, hogy szeretlek!  
hiszen a Hősöknek is kell félni valahol!  
szent vaginofobiákban hazug  
hatalmasok kérik az igazságot

Szól a kokas mán...  
Tán megvirrad mán...  
Uccu fickós piros kislány  
Hej ki csókol meg mán?  
... szól a kokas mán ...  
a Hősök elfáradtak, a kurvák hazamentek  
*az éjszakában király, esemest író szentek*  
milyen szerencse nékem  
hogy nem is érdekel  
ki a fene is vagyok  
hol király térdepel.



Mitől vagy hatalmas, kurva?

- a tudástól, én tudom, milyen gatyában  
vagy éppen anélkül a császár

Mitől vagy hatalmas, koldus?

- a tudástól, én tudom milyen jó a penészes kenyér íze

Mitől vagy hatalmas néma?

- a tudástól, én tudom milyen látni a sosem volt dalokat

Mitől vagy hatalmas vak?

- a tudástól, én tudom milyen a sötét

amiből kipislognak a halandók

Mitől vagy hatalmas poéta?

- a tudástól, hiszen én tudom mitől hatalmas a kurva,

a koldus, a néma és a vak...királyokat tudok gatyában

vagy anélkül, penészes kenyér ízét zsiros húsok

világában... dalokat miket látni lehet a sosemvoltban és

sötétet miből kipislogunk míg itt a ...

vége...

# *HÖRÖMPŐ GERGELY*

## **Húsvét Aszódon**

Akkor a cigány elkezdett játszani.  
Nem dolgozott, ő játszott.  
Elmuzsikálta a múltó világot.  
Évezredek homálya... világosság,  
hogy jöttünk valahonnan  
s valahová megyünk,  
ezért dobog fel hangosan  
sokszor eltakart  
honvágy szívünk.  
Népszokás, húsvét, evangélium,  
így együtt egy nagy-nagy  
misztérium.



# *SZIKRA JÁNOS versei*

## *A mi családunk*

Jó emberek vagyunk valamennyien,  
sommázta a tényeket nemegyszer apám.

Csak engem szeretnének páran  
kitépni a fényképalbumokból,  
mert szégyellik,  
hogymegírtam róluk,  
amit kezdettől rühellniük illene.

Apám szerint jók vagyunk,  
mert nem szarunk az ágy alá,  
bár megtörtént ez is párszor a századok során,  
megtanultunk lapulni a megszállás évtizedeiben,  
néhányan közülünk azóta se  
szoktak le a csúszómászó életmódról,  
van, aki szárnyat növesztett,  
de nem használja repülésre már,  
elcsökevényesedtünk,  
noha csupa fennkölt  
és tiszteletre méltó emberből áll  
a mi családunk.

Vannak köztünk ingyenélők  
és iparkodók,  
vállalkozók és munkanélküliek,  
akik munkára vállalkoznának,  
de a vállalkozók nem vállalják  
a munkanélküliek foglalkoztatását,  
ezért nem jutunk egyről kettőre,  
pedig mi is szeretnénk vinni valamire,  
rongyosan nem lehet rongyot rázni,  
ha így folytatjuk,  
maholnap nem tudunk mit fölmutatni  
a többi tahónak –

## *Ünnep lehetett volna*

Jó volt Szikra János lenni,  
amikor egy boldogsággal kacérkodó  
nyárban vacogó kis lelkeimmel  
csontig áztatott a domonyi jégzivatar.

Amikor társaim kirúgták számból a kenyeret,  
s csak fogaim véres emlékét  
őrlték a meddő gyomornedvek évekig,  
nem volt jó Szikra János lenni.

Nem volt jó, mert nem akartam  
készségesen éhen halni határozott óhajukra sem,  
a halál üresen ásító vályúinál  
inkább magam elé tessékelem őket.

Jó volt Szikra János lenni,  
mert jó volt a szerelem  
tündérien kancsalító mély kútjába esni –  
láttam a jövőt: elmosolyodott.

Fölsimertem magam arcotokban,  
ahogy ti is magatokra láthatatok volna bennem.  
Istenem,  
sátoros ünnep lehetett volna minden nap nélkületek!

# *KOVÁCS T. ISTVÁN versei*

## *Háztáji*

Las mich los-  
mondta Gumir Adlerné  
a pajzán borkereskedőnek,  
de már csak akkor,  
mikor a férje az Eingang előtt járt,  
ám nem sejtett semmit.

-Mi sül, mi fő?  
Mít lehet megenni?-  
Kérdezte a konyhában.  
Pici ponty, hal sül a lében-  
sziszegte rá a fedő.  
Csoda akadt itt szépen.

-Már megint ittál?  
nézett rá kérdőn  
a sárgaszemű kandur  
mozdulatlanul.  
E lusta,  
éléskamra pandur  
túrte, hogy két fehér egér  
csóválja farkát a gazda,  
Sinjor de l' Iriora.

A konyha szögletében  
potrohos pók pofozta a legyet.  
Ó, egek!-  
zümmögte a légy.  
Két irigy hangya  
leste lent a földön.

- Hm?-kérdezte a koca  
társát kint az ólban.  
- Mi a helyzet?  
- Csürhe!- sziszegte rájuk a liba.  
- Mosakodjanak meg!

A kacsák unottan fecsertek.  
A fáról nem potyogtak eprek.  
- -Ó,ó, tojáskor, szép boldog idők!  
Nosztalgizáltak, töltve az időt.  
Csak drága vízdíj, s gyöngye legelők.

A kutya jött.  
Ezért elhalgattak,  
mert ő a hangadó.  
Udvarmester és udvarbizalmi.  
Nyakörve jelzi , ami réz,  
s e talmi,  
hatalmi  
jelvény oly bölccsé teszi,  
hogy akkor ugat csak,  
mikor megéri.

### **Pohár mellett**

Poharam töltve.  
Tán megárthat  
ha még egy kortyot  
engedek  
magamnak  
ebből a borféléből,  
s dadogok, mint egy  
kisgyerek.

Ittasan,de  
nem a pohár bortól.  
Más ez a fény  
az arcomon.  
Régi,szendergő,  
tisztá érzést  
éleszt most, ez  
az alkalom.

Szunnyadozik  
egy régi vágy, mit  
lefognak apró kényszerek.  
Ne csak szavakkal  
küzdjek én itt.  
A népért  
tettek kellene.

Üzenek néked.  
Habár hazaérek,  
egy óra sem kell  
már talán.  
Keserû pohár  
marad majd utánam,  
e mai kocsmá  
asztalán.

## A magam módján

Járhatatlan kocsiutakon  
gyalogoltam.  
Hátam mögött a szél  
füttyült és kergetett előre.  
Nyomomban izmos lovakat  
csépett a kocsis.  
A szekér megrekedt.  
Serkent a lovak bőre.

Fény,fellegek,fény,  
frontok,viharvonulások,  
százados vihartépte síkság  
és szakadék peremén  
ernyedtem el és kaptam  
új erőre.  
Még mindig itt vagyok.

Nem tudom meddig.  
Talán vigyázni kéne  
amiatt,hogy a törvény  
később teljesejék be.  
Bár el nem kerülhetem.  
A sorsom a sorsoddal  
azonos, múlandó és  
csak az idő végtelen.

Ám addig,mielőtt elfelednek,  
nevemet kőbe sem vésik,  
mindamellet,hogy  
téged is szeretlek,  
nem csak tenéked élek én itt.  
Rétem ne csak virágot,  
gyümölcsöt is teremjen.

Ne dobjatok követ, ha  
bevallom, hogy nincs most  
szerénységre kedvem,  
átlagembernek maradni.  
Küzdés a magam módján.  
A célom, előre haladni.  
Lakjon célszerű tisztaság  
nyugtalan szívemben.



## **Emberek!**

Én így szólítalak titeket.  
Egyszerûen és tisztán,  
mert így érdemlitek.  
Így súgja a belsõ, tiszta érzés,  
amely a szívem mélyébõl fakad.  
Oly sok évtized élesztgette bennem.  
Nem fogott el soha a kísértés,  
kiáltani és döngetni a mellem,  
hogyan megtehettem egykor,  
amit megtehettem.  
Ám most is és mégis, veletek  
botladozom én, jó barátim.  
Rögös, göröngyös utakon,  
lepusztult mezõkön, mert  
vállatokon ti viszitek a terhet.  
Ti kötörök és acélpengetők.

# *BALÁZS SÁNDOR versei*

## *a megfogott pillanat*

/Nulla dies sine linea – Zsuzsinak/

Mikor a szél dalát kürtödbe fújja,  
s ereszed alá lógnak jégcsapok,  
ha fütyülve rohan, s elkezd újra,  
hallod akkor is, ha nem akarod.

Nincs jó szava hozzád, s mindenik rossznak  
válladra rakja nyûgös terheit,  
csak annyit érzel, hogy: együtt nyafognak  
a kurafik a szukákkal megint.

Kínból csavar sálat nyakad köré, ha  
szomorú esten a Nap tóba fül,  
s nem a fogyó Hold ásító karéja,  
rút magány ölel át váratlanul,

De, ha felviszed a színt palettádra,  
kettészakadva döröghet az ég,  
vásznadon röpköd az álmaid szárnya,  
s megújult kedved tavaszig elég.

A színek, a vágyak szívedig érnek,  
és szent helyen jársz, hol kincseket ér  
a képzelet; s nem szab határt a térnek,  
és odad' mindent a pillanatért.

2007. október 6.

B.S.T.

## ***Neved, hiába...***

/J.A. után, avagy a második parancsolat/

Istenem! – halld meg az én imám.  
A kezedet, ha megfoghatnám,  
s Te az enyém egy pillanatra,  
számból a szó ki nem apadna.

Elmondanám, hogy utcánk álmát  
korhely urak mind fölzavarják,  
s nem vetik addig a keresztet,  
míg övéket el nem eresztet.

Gyónásomba, azt beleszöném,  
miért ülöm a lovat szőrén,  
meg azt is, a sok üszök alatt,  
mért gyűszkölöm a parazsakat.

Jobbulna bennem minden szándék,  
ha miséden én ministrálnék,  
és dolgaimra áldást kérve,  
köszönne rám a csendes béke.

Panaszom, imám egybefonva,  
jaj Istenem! - de jó is volna.  
Neved, hiába sose venném.  
Könyörgöm Uram! - ülj le mellém.

2007. május 02.

B. S. T.

## *Örök ifjú március*

Te örök ifjú március,  
negyvennyolc! - nagy tettünk.  
Belőled mindig misztikus  
erőt merítettünk.

Balsorsával írt fohászat  
küldi feléd e nép,  
lángpallosoddal vágjad át,  
és szórj ránk tiszta fényt!

Ártatlan gyermek; oly vakon,  
oly rendületlenül  
hisszük, nem veszhet el a hon  
önnön kezeitül.

Ez a hit a mi várfalunk;  
erősítsd meg nekünk! -  
ha kell, érte meg is halunk,  
erre megesküszünk.

Petőfi, Kossuth; szent a hely  
hol atyáink vére folyt;  
imáját, mondja értük el  
magyar ki él, ki holt!

Szabadság, a föld ősi juss! -  
múlt, jövő záloga;  
zengjük el, zúgja március,  
hogy: Éljen a Haza!

2008. február 16. B. S. T.

## ***Megváltók köllenek***

Minek dörög az ég, ha senki sem hallja?  
Minek van két fül?  
Minek? - ha kajla.  
Minek, a szem, ha lesütve készül,  
az utolsó gyászos virradatra?  
Azt hiszitek az Istenek  
a panaszokból bármit is hallnak?  
Hisz ti sem értitek  
mért tátog a szája a halnak.  
Mire a bús sirám, szitok, az átok,  
hazug vagy dölyfös döbbenet?  
Jobb lenne ma is a kunok, a jászok;  
vagy mindent megváltó krisztusok köllenek!

Szigethalom, 2007. november 12.

## PROGRAMAJÁNLÓ

# EKSZPANZIÓ XX.

### „VISSZASEJTÉSÍT”

Az **EKSZPANZIÓ/K** minden emberire kiterjedő, tágul és „hódító” nemzetközi kortárs művészeti találkozó(k). Az előadók: irodalmár-, filozófus-, költő és zenész- valamint képzőművész performerek, rendezők, színészek és közönségük 1989 óta változó helyszíneken a váci Görög Templom kiállító-hajójából „kivezve” a Pilisen, a Naszály-hegyen, a Dunakanyaron, a Börzsönyön át, az Ipoly magyar-szlovák oldalán a Vepor-hegység, azaz, a forrásvidékek irányába tartva, a Kárpát-haza legpoétikusabb szegletére, a Dunakanyarra most épp visszaköszönve, együttesen tesznek „kísérletet” arra, miként válhatnak a kortárs művészetek valóságosan is az élet meghatározó: formáló, avagy deformáló, az ország- és műfaji határok átjárhatóságának megteremtésével mindennapi létünk építő, organikus részévé.

Ezek a „kísérletek”, egy olyan korban történnek, amikor a művész és közönségének kapcsolata klasszikus értelemben, már aligha létezik, hagyományosan, avagy korszerűen pedig szinte már értelmezhetetlen. És ha mégis, akkor talán úgy, olyan formában, ahogyan az, a 20. esztendejébe érkező Ekszpanziókon történt, s történik.

Ezeket az évente ciklikusan ismétlődő, többnyire két-három napos avantgárd nemzetközi művészeti találkozókat, performansz fesztiválokat: Nagy Pál *Az irodalom új műfajai* című munkájában, – az ELTE Btk. Magyar Irodalomtörténeti Intézetének jegyzete – európai léptékkal mérve is korszakos kortárművészeti: irodalmi, színházi, képzőművészeti, zenei értéként tartja számon, az *Új Magyar Művészeti Lexikon* közlésével egybehangzóan. Ugyanakkor, kiemelkedően fontosnak értékeli az Ekszpanziók poézisben folyamatosan megtett útjait a közelmúltban fiatalon elhunyt filozófus-esztéta *Bohár András: Aktuális Avantgard: M.M. Hermeneutikai elemzések* című tanulmányában.

Az **EKSZPANZIÓ XX** alkotói, a korábbi: *Hétféle Expanzió*, *Platón*: „A LAKOMA”, a „REMETE”, „TÁLTOS – SÁMÁN”, „A VÁR”, „A KILÁTÓ”, „Szt. FERENC”, „I s z l á m”, „ÁLOM” „PÜNKÖSD” tematikájú Gesamtkunstwerk/összművészeti „kísérleteik” nyomán – az idén, „VISSZASEJTÉSÍT” tágan értelmezhető és asszociálható fogalmára alapozva folytatják akcióikat, koncertjeiket, előadásait, kiállítás-performanszaikat. Hogy miért pont erre a hívó szóra építik tematikájukat? A kérdésre többféle alkotói magyarázat is adható. Az egyik a „20”-as bűvkörében, annak számmisztikájában keresendő. XX. évébe érkezett téridőben a Hétféle Expanziótól az Ex-Panzió és Expanzió útján megtett úton az Ekszpanzió. Ilyenformán korszakolható, illetve tematizálható is az elmúlt két évtized. Van mit fel- és megidézniük az Ekszpanzió alkotóinak. A másik értelmezés a kódexirodalom alapjaihoz az „illumináció”-hoz vezethető vissza, mikor is a kéziratos, többnyire képekkel, iniciálékkal díszített könyvek mesterei, az illuminátorok megsejtve a Biblia mélyebb, transzcendensbe, odaátba vezető lényegét, rávilágítanak annak máig ható üzeneteire.

A harmadik a Hamvas Béla-i „*redukcionizmusból*” eredeztethető, illetve arra vezethető vissza. Mit is jelent ez valójában? A teremtő képzelet szempontjából annak a hatásnak tudatosítását, miszerint a klasszikus alapoktól, a mindig és mindenkor megújulni képes avantgádon át, a mai kortárművészeti megnyilvánulásokig, kísérletekig, gesztusokig a nagykorúvá vált **EKSZPANZIÓ**, – „a ’89 óta, több, mint fél évszázad toxinjától, individuális bajaitól felfakadva, mint egy gennycsomó, a teljes gyógyulás reményében” – a le- és megtisztulás lehetséges útjainak művekké generált alkotásait kívánja létre menteni, közkinccsé tenni. **Valójában azt a sejléseken, megsejtéseken alapuló alkotói folyamatot, amely a világ, a Mi világunk soK(k)FéLeSéGét idegrendszerünkben, sejtjeinkben szétkötött és kihegyezett szálaival művészi eszközökkel visszavezeti, vagyis visszaSejtesíti az EGY-Féleség(re)HeZ.**

**Újjászületés. Reinkarnáció. Feltámadás.** Valójában mindhárom folyamatban, annak lényegi írmagjában a *visszaSejtesedés* lehetősége van jelen, csíráként ott rejtkezik. Ezt kívánatos most napjaink teremtő képzetével részleteiben is kibontanunk, kifejtenuk tér és idő homályából, az alábbiak értelmében:

**Június 18 – július 18 között > EKSZPANZIÓ XX. <> „VISSZASEJTÉSÍT” (1989-2008)**

20 év válogatott műveinek, irodalmi, képzőművészeti és zenei performanszainak, happeningjeinek, film- és fotódokumentumainak kiállítása

**MAGYAR MŰHELY GALÉRIA ( Bp. Akácfa utca 20. )**

**„illumináció” (1.)** Alain–Martrin Richard (C.), Amalia Perjovschi (R.), Baksai József, Bán Miklós, Bánföldi

Zoltán, Bereczki Kosach Kata (D.), Bernát (y) Sándor, Bertina Bosch, Bert Meinen (NL.), Bone Rudolf (R.), (+) Bohár András, Borgó György Csaba, Bészabó András, Csorba Simon László, Csillag Nagy Balázs, Dan Perjovschki (R.), Deli Ágnes, Dénes Imre, Dzugas Katinasz (L.), Galántai György, Gaál József, Filep Sándor, Györffy Sándor, Herendi Péter, Haász Ágnes, Jean-Claude Saint-Hilaire (C.) Juhász R. József (S.), Kamondy Ágnes, Kelényi Béla., Kettős Tamás, Kopasz Tamás, Kovács István, Ladik Katalin, Linas Liandzbergis (L.), Lois Viktor, fe. Lugossy László, Mészáros Ottó (S.), Mocsári Mária, Mihai Olos (R.) Mona Desgagné (C.), Németh Zoltán Pál, Olescher Tamás, Pécsi Sándor, Richard Martel, (+) Slavko Matkovic (Yu.) Sorin Vreme (R.), Swierkiewits Róbert, Szathmári Botond, Szántó Éva, Szirtes János, Szkárosi Endre, Szombathy Bálint, Tóth Gábor, Triceps, Wámos Mykwla

Rendezik: **Haász Ágnes** elektrográfus > **Györffy Sándor** képzőművész > **Köpöczi Rózsa** művészettörténész >

**Szombathy Bálint** képzőművész, esztéta

HÉTVÉGI EXPANZIÓKTÓL az EXPANZIÓKON át az EKSZPANZIÓKIG: **Bujdosó Alpár, Nagy Pál, Papp Tibor** a **Párizsi Magyar Műhely** alapító-szerkesztői az elmúlt 20 évet elemzik;

Megnyitja: **BEKE LÁSZLÓ** művészettörténész

Közreműködnek: **Nikolai Ivanov** (Br) (ének, tambura), **Szabó Sándor** (akusztikus gitár), **Heidrich Roland** (preparált klasszikus gitár),

**Németh Balázs Kristóf** (ütőhangszerek), **Németh Zsófia Nóra** (vers), **Mykwla** (vers)

**EKSZPANZIÓS FILMVETÍTÉS:**

Kolostori Gábor: EXPANZIÓ XIII. “Táltos – Sámán” Fesztivál Ipolytarnócon (TV-film ’30)

Hidvégi Aszter: EXPANZIÓ XI. > “A HÍD” (TV.film 1’10) > Kolostori: EKSZPANZIÓ XIV., „A VÁR” TV-film ’30)

Ekszpanzió XV., „A KILÁTÓ” Kolostori Gábor TV-Filmje ’40 >

**Augusztus 2-3-án, EKSZPANZIÓ XX. <> HÍDAK HETEDHÉT IPOLYON innen és túl...**

Egységesülő Európánkban a Schengen-i határok életbe léptetésével (2007. december 21.) valójában Magyarország határossága nem szűnt meg Szlovákiával, merthogy az egykorvolt 47 Ipoly híd helyett jelenleg is csak mindösszesen 5 működő közúti, illetve vasúti átjáró létezik az Ipoly határszakaszának két partja között, ami azt is jelenti, hogy aki át kíván jutni a túlsó partra, annak cirka 50 km-t kell körbeutaznia, vagy épp körbejárnia magyar-szlovák oldalról. egyaránt Ugyan akkor az is tény, hogy a fennálló helyzet megváltoztatására tett mindenféle ésszerű kezdeményezés, civil kurázssal megfűszerezett jó szándék ellenére se épülhetett az elmúlt 18 esztendőben új Híd ezen a mesebeli tájon. Így született meg 1999 óta a Vepor-hegység, vagyis a forrásvidékek irányába haladva az az összművészeti elhatározás, hogy az EKSZPANZIÓ égisse alatt nemzetközi összefogással tájművészeti elemek, *land’ artok*, hanghidak, vershidak, arany és ezüst hidak formájában az idén megkezdjük a határtalanítást az *IPOLY EURORÉGIÓBAN* az *Ipoly hidak jelképes és valóságos újjáépítését*.

*Elsőként* : Vámosmikola <> Ipolybél / Bielovce között; majd Vámosmikola <> Ipolypásztó / Pastovce között; A terveket: Bertina Bosch, & Bert Meinen (NL.) készítik

Építik jelképesen és valóságosan is az EKSZPANZIÓ meghívott vendégművészei:

**Dzugas Katinas** (L) **Brenda Oaks** (GBr.) **Dickson-Meinen Coop** (NL.) **Finn Have** (Dn.) **Huszár Andrea** (H) **Joos Clijsen** > **Gunner / Iris Klenke** (D.)

**Kovács István** (H) **Kurt Matt** (A) **Leena Kuutma** (É) **Linas Liandzbergis** (L) **Myrna Joy Hofman**, **Mari Judge** (USA) **Marianne Fossgreen** (Dn.) **Mattias Schamp** (D.)

**Mihai Olos** ® **Murata Chiaki** (J.) **Németh Ilona** (S.) **Régis Rizzo** (Fr.) **Rie / Paul Toft** (Dn.) **Salah Saouli** (D.) **Sorin Vreme** (R) **Steen / Pia Rasmussen** (Dn.) **Rikuo Ueda** (J.) etc. Rendezi: *Németh Péter Mikola*

**Augusztus 29-én, EKSZPANZIÓ XX. >< „VISSZASEJTÉSÍT” / REINKARNÁCIÓ**  
KISMAROSI TELEHÁZ és UDVARA, valamint a falu kiválasztott helyszínei

## **„redukcionizmus” (1.)** > András Sándor, Balogh Robert, Barna T. Attila,

Bujdosó Alpár, Cselényi László, Dobos Tas László, Dukay Nagy Ádám, Györffy Ákos, Gyurkovics Tibor, Handó Péter, Háy János, Horváth Ödön, Hubay Miklós, Jász Attila, Juhász R. József, Károly György, Kemenczky Judit, Konczek József, Kurdy Fehér János, Kukorelly Endre, Kurdy Fehér János, Ladik Katalin, Lipcsey Emőke, L. Simon László, + Matuk Károly, Mészáros Ottó, Monori Margit, Nagy Pál, Németh Attila, Németh Péter Mikwla, Nyilas Attila, Papp Tibor, Pálfi Ágnes, + Pármiczky Mihály, Petőcz András, Petrőczy Éva, Pécsi Sándor, Prágai Tamás, Sörös Zsolt, Szkárosi Endre, Szûgyi Zoltán, Tari István, Tözsér Árpád, Turczy Árpád, Végh Attila, Vitéz György versei, írásai.

Felvezeti: **MIKLÓSSY ENDRE** filozófus

**Közremûködik:** KALAHÁRI EGYÜTTES *Mezey Péter fuvola* > *Babinetz István hegedû* > *Szirmai Gergõ gitár*  
> *Németh Márta brácsa*

**Augusztus 30-án, EKSZPANZIÓ XX. >< „VISSZASEJTÉSÍT” / ÚJJÁSZÜLETÉS**  
VERŐCEI MÛVELŐDÉSI HÁZ + AMALTHEIA MÛTEREM

## **„illumináció” (2.):** Baksai József, Bereczki Kosach Kata (G.), Bertine

Bosch, Bert Meinen (Nl.), (+) Bohár András, Borgó György Csaba, Bészabó András, Csorba Simon László, Csillag Nagy Balázs, Gaál József, + Gubis Mihály, Filep Sándor, Györffy Sándor, Herendi Péter, Haász Ágnes, Kopasz Tamás, Kresz Albert, Maczkó Erzsébet, Mocsári Mária, Mihai Olos (R.) Németh Zoltán Pál, Olescher Tamás, Pécsi Sándor, Rainer Péter, Somogyi Kata, Szécsi András, Szathmári Botond, Wámos Mykwla

Rendezik: **Haász Ágnes** elektrográfus > **Györffy Sándor** képzõmûvész > **Köpöczi Rózsa** mûvészettörténész >

Megnyitja: **KESERÛ KATALIN** mûvészettörténész

Fellépnek: **Szabados György** (zongora) **Nikolai Ivanov (Br.)** (ének, tambura), **Szabó Sándor** (akusztikus gitár), **Heidrich Roland** (preparált gitár), **Németh Balázs Kristóf** (ütõhangszerek), **Németh Zsófia Nóra** (vers), **Mykwla** (vers);

**Bujtás József** : Újabb gondolatok vonósnégyesre < Ösbemutató > **CORVINUS VONÓSNÉGYES:** Gulyás Emese (*elsõhegedû*), Tóth Valéria (*másodhegedû*), *Magyar Enikõ (bárácsa)*, *Pákolicz Andrea (cselló)*

A TÉMA A MI UTCÁNKBAN HEVER > KÖLTŐI PERFORMANSZOK a Csattogó Völgyben, a József Attila, a Karinthy Frigyes, a Váci Mihály utcában és a Wass Albert szobornál;

### **EKSZPANZIÓS FILMVETÍTÉS:**

Az EKSZPANZIÓ XVI. SZENT FERENC > Ekszpanzió XVII. „ISZLÁM” > Ekszpanzió XVIII. „ÁLOM” SZENTIVÁNÉJJEN tematikákról  
Halmy György filmrendező és Dömötör Péter – Mohi Sándor operatörök által készített filmdokumentumok



**Augusztus 31-én, EKSZPANZIÓ XX. >< „VISSZASEJTÉSÍT” / RENESZÁNSZ**

**VISEGRÁDON > a Mátyás Király Múzeumban > A VÁRBAN ÉS KÖRNYÉKÉN**

**„illumináció” (3.)**: Baksai József, Bereczki Kosach Kata (G.), Bertine Bosch, Bert Meinen (Nl.), (+) Bohár András, Borgó György Csaba, Bészabó András, Csorba Simon László, Csillag Nagy Balázs, Gaál József, Filep Sándor, Győrffy Sándor, Herendi Péter, Haász Ágnes, Kresz Albert, Maczkó Erzsébet, Mocsári Mária, Mihai Olos (R.) Németh Zoltán Pál, Olescher Tamás, Pécsi Sándor, Rainer Péter, Somogyi Kata, Szécsi András, Szathmári Botond, Wámos Mykwa

Megnyitja: WEHNER TIBOR művészettörténész

Rendezik: **Haász Ágnes** elektrográfus > **Győrffy Sándor** képzőművész > **Köpöczy Rózsa** művészettörténész >

**„redukcionizmus” (2.)** > András Sándor, Balogh Robert, Barna T. Attila,

Bujdosó Alpár, Cselényi László, Dobos Tas László, Dukay Nagy Ádám, Győrffy Ákos, Gyurkovics Tibor, Handó Péter, Háy János, Horváth Ödön, Hubay Miklós, Jász Attila, Juhász R. József, Károly György, Kemenczky Judit, Konczek József, Kukorelly Endre, Kurdy Fehér János, Ladik Katalin, Lipcsey Emőke, L. Simon László, Mészáros Ottó, Monori Margit, Nagy Pál, Németh Attila, Németh Péter Mikwla, Nyilas Attila, Papp Tibor, Pálfi Ágnes, Petőcz András, Petrőczy Éva, Pécsi Sándor, Prágai Tamás, Sörös Zsolt, Szkárosi Endre, Szûgyi Zoltán, Tari István, Tözsér Árpád, Turczy Árpád, Végh Attila, Vitéz György versei, írásai.

Felvezeti: **Dûl Antal** Hamvas Béla örököse

Közremûködik: Kanalas Éva (ének)

Október 4-5-én, TERÉNYI ARTTÉKA ISTÁLLÓGALÉRIA és HODÁLY

**EKSZPANZIÓ XX. >< „VISSZASEJTÉSÍT” / FELTÁMADÁS**

**Bo concept** >< Bohár András emlékkiállítás

Megnyitja: **Szombathy Bálint** költő, képzőművész

**SZÉK** >< Gubis Mihály emlékkiállítás

Megnyitja: **Köpöczy Rózsa** művészettörténész

Közremûködik: **Binder Károly** (zongora), **Nikolai Ivanov (Br.)** (ének, tambura), **Szabó Sándor** (akusztikus gitár), **Heidrich Roland** (preparált gitár), **Németh Balázs Kristóf** (ütõhangszerek), **Németh Zsófia Nóra** (vers), **Mykwa** (vers)

Vác, 2008. március 20.

*Németh Péter Mikola*  
alkotó-rendező

# AUDITOR

## Szavai Attila írása

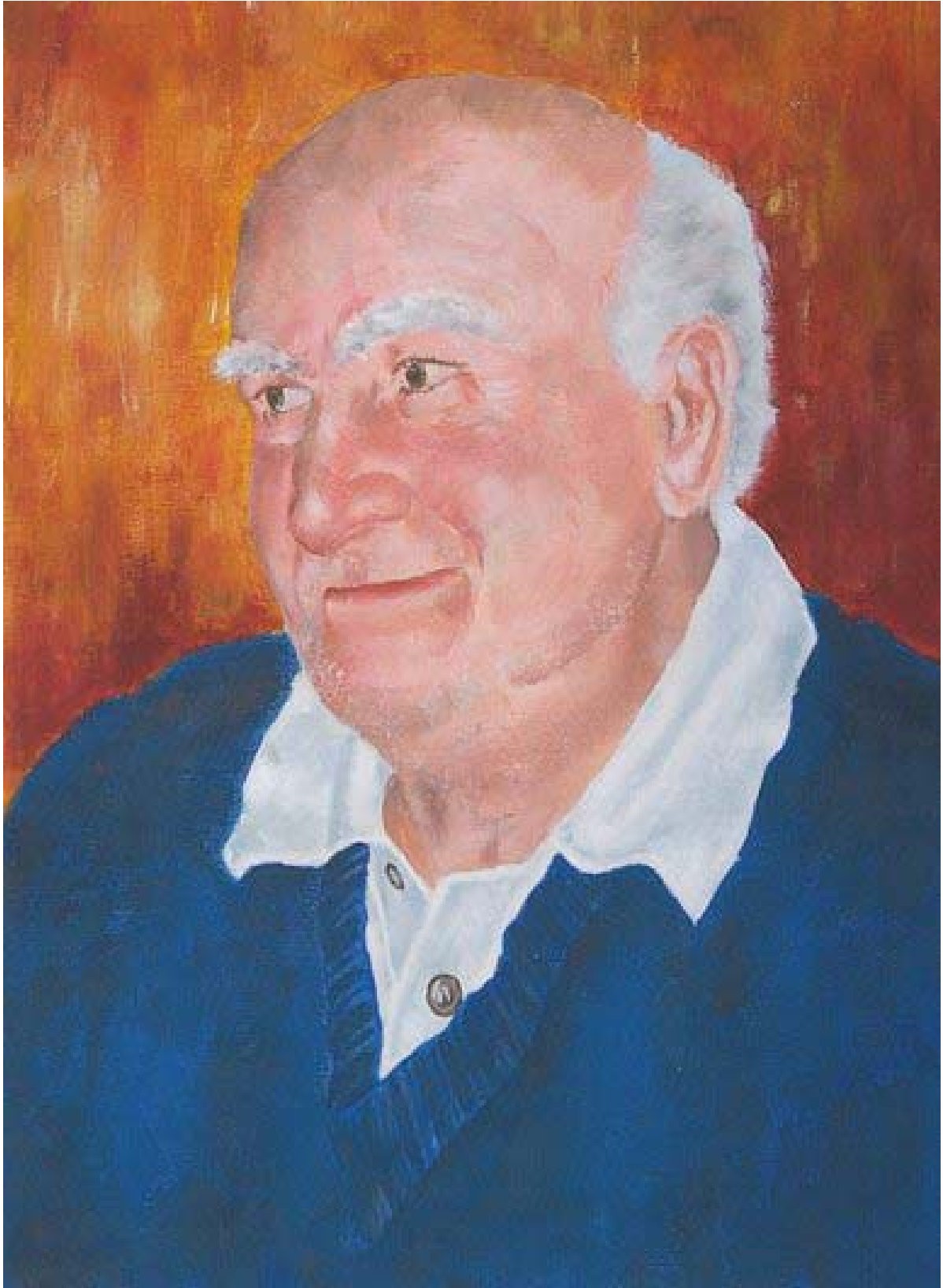
### Csigatészta

A múltkor a tévében egészen jól lehetett látni a Galkovics szakállát. Amióta politizál ez az ember, egészen másképpen hordja a fejét. Szakállt növesztett. Egyszer meg fogom tőle kérdezni, ha találkozok vele a hentesnél, vagy a lottózóban, hogy miért. Szerintem talán azért szörözte tele az arcát, mert a sok szörről az jut a választók eszébe, hogy Marx, esetleg Lenin, vagy valaki egyéb a szörös történelmi emberek közül, tehát a szavazatok miatt kellett neki. Számít a szemét. Hihetetlen, hogy mire képesek a szavazóurnák. Nekem csak szimplán medve jut elsőre eszembe róla, esetleg pézsmatulok. A múltkor láttam ilyen tulkot a tévében, egészen jól állt neki a táj, ahol ment enni, vagy párizni, vagy ahová már szoktak ezek gyalogolni. Amilyen szépen ment, én azt sem tudom kizárni, hogy idomított volt a tulok, mint a Galkovics szakálla, és megmondták neki, merre kell mennie és milyen képet vágjon. Én akkor vágtam hülye képet, mikor megláttam a Galkovicsot szakállal, nem fognak ráismerni a szavazók, gondoltam elsőre, azt hiszik majd, hogy valami rokkantnyugdíjas, hajléktalan, mozgássérült ült be a Galkovics helyére a testületi ülésre.

Úgy tanultam anyámtól, hogy akinek van valami csúnya rejtegetni valója, az jó nagy szakállat növeszt. Amikor meg rákérdeztem a tételapóra, anyám csak ült és nem tudott mit mondani, nézett mereven, mint egy gáztűzhely. Ilyen szakállal, amelyet ez a Galkovics hord, festeni lehetne, vagy meszolni a konyhát. Olyanra növesztette a szakállát, hogy belefér egy tányér bundás kenyér. Nem tudom, de valahogy úgy áll neki a szakáll, hogy elmegy az ember kedve a közérzettől. Ennyi esze igazán lehetne a Galkovicsnak, még, ha politikus is. Én úgy hagynám magam a helyében, ahogy az elején volt. Bár ezzel az erővel a fán is maradhatott volna, noha én azért nem mindig gondolok ilyesmiket, minden a szakáll miatt van. A tévében, mikor mutatták közlő a fejét, ahogy mondta, hogy a széles nyilvánosság teljes kizárásával, egészen úgy tűnt, mintha az orrából folyt volna ki a sok szőr, hogy aztán beborítsa az egész arcát. Bozótosította a pofacsontját.

Ha legközelebb lesz fogadóórája, meg fogom neki mondani, hogy mossa rendesen ki a szakállát esténként, azon a pár percen semmi nem múlik és kényelmesebb úgy aludni, ha nincs a szakállban egy fél tojásos szendvics. Én már csak tudom, a férjem évekig szakállas volt, úgy nézel ki, mondtam sokszor neki, mint egy jeti. Ha megcsókoltam szakállasan, mindig arra gondoltam, hogy egy partvist csókogatok és mondom a nyélnek, hogy szoríts meg. A templomba persze minden asszony forgott az uram után, hogy milyen szép szál férfiember, az uram meg úgy ment áldozni, hogy a büszkeségtől alig talált vissza a padba, ahol ültem. Az uram szakállá az úgy történt, hogy az ember elment dolgozni két hétre valami vállalati építkezésre. Darus volt, míg dolgozott, azt mondta, igazán felemelő életstílus daruzni. Amikor két hét múlva hazatért és csörgette a kapukulcsot a zárban, azt hittem, valami idegen jön, vagy jehovista, esetleg villanyszámlás. Csak, mikor bejött a konyhába, ismertem meg a cipőjéről az uram. Kipakolta az elmúlt idő szennyesét (ezt a Galkovics is ígérte a kampányban) és hátrament vécére. Visszafelé jövet röhögve mondta, hogy nem ismerték meg a disznók, egészen nyugtalanok lettek, mikor lehugyozta az ólat.

Remélem a Galkovics nem fog eltévedni a politikába, sokan mondják, hogy egészen elváltozik az emberben a szellem, ha politikára adja a fejét. Pedig én már így szoktam meg a Galkovicsot, csupaszon, mint egy vödör. Emlékszem egy gyerekkori farsangra, mikor még gyerek volt ez a Galkovics és kalóznak öltöztették be, bár amilyen bénán ment a színpadon, öltöztethették volna tojásos lecsónak is, azt legalább nehezebb kitalálni, így lett volna valami konkrét dolga is a közönségnek, nem csak röhögtek volna visítva, mint a telihold, mikor tiszta az éjszaka. Az uram már akkor megmonda, hogy ebből a Galkovicsból nem sok minden lesz, de az is leginkább asztalos, vagy hentes. Bár, mivel ezekhez a szakmákhoz is egészen kiforrott, határozott jellem kell, így ezeket is csak súgva merete mondani a férjem. Szerinte nem biztos, hogy szerencsés lett volna az élővilágra, ha bárddal a kezében bukkan fel a társadalom szélén a kövérre megnőtt Galkovics. Mert Galkovics szép nagy darab ember lett az idő múltával, mintha az évek, melyeket kitöltött, nem szálltak volna el, hanem bent maradtak volna a bőre alatt. A bárddal, pláne az asztalosmesterséggel szöges ellentétben Galkovics politizálni kezdett. Először azt hittük, viccel. Szerintem egyszerűen csak nem ért semmihez és ezért lett valamilyen bizottságnak az elnöke. A tévében is látni mindenféle embert, akik elmennek politikusnak, esetleg miniszterelnöknek. Én erre csak azt mondom, amit kihímezttem és kitétem a konyhafalra is, mottóul az élethez, hogy disznóknak disznóólban a helye. Ahogy a tyúkoknak is csak a baromfiudvar áll jól, meg a csigatészta, ha pörköltbe mennek.



**Nagyapa**

# **SZUNYOGH PÁL**

## ***Falaz neki az ács...***

*Kibiztosított kézigránát a március-méh  
magzatvízben lubickol ember, állat  
robbanásra kész pete, ikra, tojás...  
kaptárhomályból kistartol a méh.*

*Lehúzza a fák fehér térdzokniját a nap  
minden megmoccan, forrong, csillámlik...  
hullámoz az avar nedves kreol teste  
nádi rigó fészke körül kakukk bóklászik.*

*Visszatér fagyszabadságáról az Isten  
kezában lángvágó, fúró, kalapács  
lassan fölfeszíti április széfjeit  
egy sarokkal odébb falaz neki az ács.*

*Rozsdamarta idő lötyögő zsanérjain  
kivágódik hirtelen május ablakszárnya  
gurul az ékkő fagysérült vidéken...  
topáz, zafír, smaragd és rubin.*

*Landol a méh aranyesőre, barkára  
fullánkja legyen karodban, ne a tû!  
magzatvízben boldog ember, állat.  
Nézd! A tavasz is milyen egyszerű...!*



# HÍREK

## Pegazus szárnyain - Poéta piknik

Ha ezt a szót hallom: piknik, akkor egy kötetlen, nagyot beszélgetős, derűs hangulatú társas összejövetel képe jelenik meg előttem. Ha ehhez hozzáadom a poéta, vagyis a költő szót, máris egészen más megvilágításba kerül az egész. Mert miről is beszélget két költő legszívesebben? Természetesen a költészetről, a versekről, a könyvkiadásról, a társadalom problémáiról, a szerelemről, és persze a hétköznapiokról, vagyis mindenről, amit a tolla hegyére tűzhet egy érzékeny lelkű poéta.

De mi történik akkor, ha nem csak két költő találkozik azon a bizonyos pikniken, hanem sokkal több? Erre volt kíváncsi Kontra Marika Szvita (Pásztó) és Csapó Lajos (Szigethalom) is, akik a Pegazus szárnyain elnevezésű program szervezői.

A Szurdokpüspökiben található Anna-liget Ifjúsági Táborban május 17-18-án megrendezésre kerülő poéta piknik célja, hogy megfelelő kapcsolatrendszer és párbeszéd alakuljon ki a költők között, megbeszélhessék problémáikat, átadhassák egymásnak tapasztalataikat, megoszthassák egymással az aktuális témához kapcsolódó alkotásaikat.

A szervezők tervei között szerepel, hogy a tábor ideje alatt született illetve az ott elhangzott alkotásokból egy reprezentatív válogatást készítenek. A kiadványban egyben a piknik tapasztalatait is rögzítik. Hagyományt kívánnak teremteni oly módon is, hogy kis hazánk különböző tájain élő alkotókat várnak a piknikre. Érkezik költő Rétságáról, Salgótarjánból, Pásztóról, Szigethalomról, Szentlőrincátáról, Szolnokról, Mezőcsátról, de Paksról és más helyekről is.

A piknikhez, a nagy beszélgetésekhez a lelki táplálékot saját verseik által maguk a résztvevő költők biztosítják. Jelentkezési határidő április 10. , fizetés helyben.

## Festőművészek a kórházért - Pásztón

Hogyan hat egymásra művészet és társadalom? Hogyan tud segíteni egymásnak egy nemes cél érdekében? Ennek ékes példáját láthatjuk megvalósulni 2008. április 18-20. között pásztón, a Margit Kórház területén. 15 helybéli, magyarországi és határon túli magyar festőművész fogott össze magánkezdeményezés nyomán, hogy megsegítse a szorult anyagi helyzetben lévő kórházat. Természetesen a saját eszközeikkel, az ecsetjükkel nyújtják a segítséget a neves művészek, akik három napra birtokukba veszik a kórház egyik üres helyiségét.

A festészet, az itt és most létrehozott alkotások varázsa, a szívből jövő segíteni akarás adja majd az alkotások igazi értékét.

A festőművészek Kárpátaljáról, Szerbiából, az alföldről és hazánk más tájairól érkeznek hozzánk, hogy a helyi művészekkel összefogva képeik megalkotásával és a kórház javára történő felajánlásokkal segítsenek. Most nem számít, ki honnan érkezett, ki mennyi idős, milyen stílusban fest, milyen eszközökkel alkot, csak a közös segítségnyújtás és az alkotás öröme az, ami összeköti ezeket az embereket, akik az első hívó szóra örömmel vállalták e nemes feladatot. Köszönet nekik érte.

Pásztó városa ezzel a programmal is kapcsolódik a Művészetre Hívás Napja 2. évi megrendezéséhez.

Információ, szervezők:

**Kontra Marika Szvita** **Csapó Lajos**  
*költő* *költő*  
06 70 323 75 45 06 30 905 44 01

**Szállás:** kőházban 2-3-4-5-6 fős szobákban, ahol minden szobához vizesblokk tartozik

**Étkezés:** helyben, házas, izekkel, egyszerű magyaros ételekkel

Speciális kívánságokat is teljesítenek előzetes bejelentés alapján: pl. cukorbetegség, lisztérzékenység, vegetarizmus esetén

**Költségek összesen: 4630 Ft**

Utazás: egyénileg

## Pegazus szárnyain poéta piknik

2008 május 17-18



**Szurdokpüspöki**  
**Anna liget**  
**Hűség tábor**

3054 Gyöngyösi ut 33.  
(Pásztor mellett kb. 5km-re)

**Szerelt Költőtársaink!**  
**Kedves Barátaink!**

Szeretettel és tisztelettel meghívunk az első, „Pegazus szárnyain” elnevezésű poéta piknikre.

Vendégeink költő barátaink lesznek, akik fontosnak tartják, hogy megfelelő fórumot találjunk a problémák és tapasztalatok megbeszélésére kötetlen formában, akik fontosnak tartják a kapcsolatok építését, ápolását és a megjelölt témához kapcsolódó alkotásaikkal gazdagítják a piknik programját. Ezért kérünk téged, hogy saját alkotásaid közül hozz (nyomtatott formában is) és mutass meg néhányat nekünk.

Arra kérünk, hogy részvételi szándékodat, étkezéssel vagy más egyébvel kapcsolatos különleges kívánságaidat, ötleteidet legkésőbb április 10-ig jelezd nekünk.

Reméljük, hogy téged is szeretettel köszönhetünk a pikniken, ahol hasznosan és kellemesen töltheted az időt egymás társaságában!

Baráti üdvözzel!

*Marika és Lajos*

## Marschalkó Zsolt 1962-2008

### „Dolgozom... és élem...” – Dolgozott és élt.

Reggel egy kék, szürke, fehér sávokból felépülő pulóvert vettem magamra, éppen olyant, mint amilyenben Marschalkó Zsoltot is annyiszor lehetett látni amint merengve, lassuló, bölcs léptekkel, többnyire magányosan végigsétál Salgótarján belvárosán, betér a Balassi Bálint Könyvtár zenei részlegére – ahol egykor maga is dolgozott –, választani valami hangzóanyagot tanítványai épülésére. Reggel, miközben a pulóver nyaka alól előhúztam szakállam, azon tûnődtem, vajon ma Zsolt felveszi-e az övét?

Délelőtt azzal foglalkoztam, amit egykor Zsolt végzett: „Palócföldeztem”. Éppen egy hete ült be utoljára a szerkesztőségbe. A március elsejével kinevezett új főszerkesztővel, Mizser Attilával (és elképzeléseivel) „ismerkedett”. Fáradt volt. Két nappal korábban fejezett be egy színpadra szánt művet. Könnyebbnek bizonyult tekintete színét a húsvéti ünnepek intenzív munkájára fogni, mint búcsút sejtteni mögötte, pedig világosan beszélt: „Nem azért érdeklődök a tervetektől, mert bele akarok szólni. Én, amikor ugyanezt végeztem, egy év alatt harminc kilót fogytam. Már nem kezdeném újra. Ti dolgoztok, hogy mit és hogyan szerkesztetek. Csak tartsátok meg a lapot.”

Két héttel korábban a Volán pályaudvar közeli aluljáró előtt futottunk össze. Zsolt leszegett fejjel caplatott. Már érlelte magában a Szentendrei Új Kulturális Központ drámapályázatára beadott művet. A járdán járt, velem szembe haladt, de nem volt ott. Gondolatban írt, tervezett. Mert megszólítottam, észrevett. Látszott, terhére vagyok. A „kötelező” sablonokon kívül ennyit mondott: „Dolgozom egy drámán és élem a saját drámám” – majd gyorsan távozott.

Sokszor úgy vélem, az embernek azért van mobiltelefonja, hogy itt, ott, amott hagyja. Alig túl a déli harangszón, az éppen bezárt ajtón túl megcsörrent az ismerős hang. Visszafordultam, előkotortam zakóm zsebéből, lenyomtam a zöld gombot. Öcsém nyolc évvel ezelőtti halála markolt a mellkasomba hasonlóképp.

Marschalkó Zsolttal nem voltunk „barátok”. Ritkán beszéltünk, olyankor is „csak” az irodalomról, s legfeljebb egy-egy félszó utalt a magánéletünkre. Volt egy hasonló pulóverünk, más-más időben próbáltunk valamit tenni a Palócföldért, ismertük a „társtalan” alkotói magányt.

Alig több mint egy hét múlva, az úrhajózás világnapján lett volna Marschalkó Zsolt 46 éves. Remélem, Kharón ladikja jó vizeken viszi ki ebből a kaméleonidászi világból az Ő Istene baljára, derüvel nézni a „hátrahagyott” színjátékokat.

*Handó Péter 2008. április 3.*

*(Szerkesztőségünk lapzártá után kapta a szomorú hírt. Kérem a Börzsönyi Helikon irodalomszerető közönségét, hogy Marschalkó Zsolt búcsúztatásának időpontjáról a megyei sajtóban tájékozódjanak. A Szerk.)*



## E havi számunk szerzői:

**Balázs Sándor** (Szentlőrincváta, 1945)  
Szentlőrincváta, költő

**Borsi István** (Budapest, 1957) Diósjenő,  
szellemi szabadfoglalkozású, író

**Csapó Lajos** (Makád, 1947) Szigethalom,  
festőművész, költő

**Cserepes Andrea** (Budapest, 1972) Pécs,  
szellemi szabadfoglalkozású, meseíró

**Demeter Zsolt** ( ) Usa, költő

**Egry Artúr** (Budapest, 1953) Budapest, mérnök,  
tanár, költő

**Handó Péter** (Salgótarján, 1961) Sóshartyán,  
író, költő

**Hörömpő Gergely** (Kisvác, 1945 - Kisvác,  
2007) református lelkész, költő

**Karaffa Gyula** (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi,  
meseíró, költő

**Ketykó István** (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas  
köztisztviselő, költő

**Kovács T. István** (Füzesgyarmat, 1935) Vác,  
újságíró, költő

**Móritz Mátyás** (Budapest, 1981) Budapest,  
író, költő

**Péter Erika** ( ) Békéscsaba, költő

**Szajbely Zsolt** (Balassagyarmat, 1987) Rétság,  
tanuló, költő

**Szávai Attila** (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

**Százdi Sztakó Zsolt** (Ipolyság, 1967) Százd,  
író

**Székács László** (Budapest, 1946) Budapest,  
nyugdíjas mérnök, költő

**Szikra János** (Bácsalmás, 1954) Pátka, költő

**Szőke Mária Magdolna** (Nagyvárad, 1970)  
Nagyvárad, újságíró, író, költő

**Szunyogh Pál** (Balassagyarmat, 1963) Tereske,  
nyomdász, költő

**Végh József mkl.** (Diósjenő, 1953) Diósjenő,  
helytörténész, művelődési ház igazgató

## Impresszum:

**Alapító-szerkesztő:**  
**Karaffa Gyula**

**Helytörténet:**  
**Végh József mkl.**

**Képzőművészet:**  
**Konczili Éva**

**Szerkesztőség címe:**  
**2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19**

**Telefon:**  
**0630-383-5385**

**Email cím:**

[karaffagy@freemail.hu](mailto:karaffagy@freemail.hu)

[hgev@freemail.hu](mailto:hgev@freemail.hu)

**Terjesztés kizárólag PDF  
formátumban.**



**Pintér Ágnes: Nyírjes (akril)**